

Nr 61

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319), m. m.; given Stockholms slott den 26 februari 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319),
- 2) lag om ändring i sjukvårdslagen den 6 juni 1962 (nr 242).

GUSTAF ADOLF

Olof Palme

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en rad ändringar i landstingslagen. Ändringarna syftar huvudsakligen till att underlätta för landstingen att i ett skede av kraftig expansion av den landstingskommunala verksamheten leda utvecklingen på de olika verksamhetsområdena och tränga in i de ärenden landstinget skall avgöra. Sålunda skall skillnaden mellan lagtima och urtima landstingsmöte upphöra. Meningen är att landstinget skall hålla möten i den utsträckning som behövs. Även en minoritet av landstingets ledamöter skall kunna begära att möte kallas samman. Det dubbla beredningstvånget behålls. Beredningen i särskilda utskott skall emellertid kunna äga rum inte som nu bara under landstingsmöte utan också mellan mötena.

Dessutom föreslås vissa ändringar bl. a. i fråga om kungörande av landstingsmöte och valbarhet till ledamot och suppleant i förvaltningsutskottet. Bestämmelserna om sjukvårdsstyrelse föreslås skola flyttas till sjukvårdslagen. De särskilda bestämmelserna om hälsovårdsstyrelse utgår.

Härutöver förordas olika åtgärder, som inte föranleder författningsändringar, i syfte att öka landstingsmännens deltagande i den landstingskommunala förvaltningen och även på andra vägar hålla dem informerade om landstingets verksamhet.

Författningsändringarna föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1966.

Förslag

till

Lag**om ändring i landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319)**

Härigenom förordnas, att 14—16, 19—22, 25, 26, 29, 30, 33, 34, 38, 41, 43, 44, 53, 54, 60, 67 och 69 §§ landstingslagen den 14 maj 1954¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

14 §.

Bliva de förhållanden, vilka legat till grund för landstingets beslut enligt 13 §, så ändrade, att jämkning däri påkallas till följd av stadgandena i 10—12 §§, eller finnes eljest sådan jämkning nödig, äger landstinget, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa jämkningen; och skall, där ej sådant fall är för handen, som avses i 15 § första stycket och 16 § andra stycket, landstinget verkställa jämkningen vid *lagtima möte* året innan val av landstingsmän *nästa gång äger rum* eller, där Konungen så förordnar, *vid urtima möte sist* före april månads utgång det år valet förrättas.

Bliva de förhållanden vilka legat till grund för landstingets beslut enligt 13 § så ändrade, att jämkning däri påkallas till följd av stadgandena i 10—12 §§, eller finnes eljest sådan jämkning nödig, äger landstinget på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande verkställa jämkningen; och skall, där ej sådant fall är för handen som avses i 15 § första stycket och 16 § andra stycket, landstinget verkställa jämkningen vid *landstingsmöte före oktober månads utgång* året innan val av landstingsmän *äger rum nästa gång* eller, när Konungen förordnar *det*, före april månads utgång det år valet förrättas.

15 §.

Har beslut fattats om stads inträde i landstingskommun eller har förordnande meddelats, som föranleder, att landstingskommun eljest utvidgas, skall landstinget vid *nästa lagtima möte* eller, när Konungen så

Har beslut fattats om stads inträde i landstingskommun eller har förordnande meddelats som föranleder att landstingskommun eljest utvidgas, skall landstinget vid *landstingsmöte före oktober månads utgång*

¹ Senaste lydelse se beträffande 22 § 1961: 607 och 67 § 1962: 156.

(Nuvarande lydelse)

föreskriver, vid urtima möte, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa den jämkning i valkretsindelningen, som må föranledas därav.

I fall ————— av jämkningen.

(Föreslagen lydelse)

eller annan tidpunkt, som Konungen föreskriver, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande verkställa den jämkning i valkretsindelningen som må föranledas därav.

16 §.

Avskiljes område ————— sina befattningar.

Har förordnande meddelats, som föranleder, att område, som utgör del av en eller flera valkretsar, avskiljes från landstingskommun, skall landstinget vid *nästa lagtima möte* eller, där Konungen så föreskriver, vid urtima möte, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa den jämkning i valkretsindelningen, som må föranledas därav.

I fall ————— av jämkningen.

Har förordnande meddelats som föranleder att område som utgör del av en eller flera valkretsar avskiljes från landstingskommun, skall landstinget vid *landstingsmöte före oktober månads utgång* eller annan tidpunkt, som Konungen föreskriver, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande verkställa den jämkning i valkretsindelningen som må föranledas därav.

19 §.

Till lagtima möte sammanträder landstinget utan särskild kallelse varje år den första måndagen i oktober månad i länets residensstad eller å annan ort, som landstinget bestämmer.

Landstinget sammanträder till landstingsmöte första måndagen i oktober månad och i övrigt enligt den ordning som landstinget bestämmer. Landstingsmöte hålles även när Konungen omedelbart eller på framställning av länsstyrelsen förordnar därom eller förvaltningsutskottet eller minst en tredjedel av landstingets ledamöter begär det eller landstingets ordförande finner det behövt. I dessa fall bestämmer landstingets ordförande om tid för mötet.

Då så till följd av utomordentliga händelser anses påkallat, må länsstyrelsen kunna utsätta särskild sammanträdesort.

Landstinget eller den landstinget bemyndigat bestämmer ort för landstingsmöte. Är det påkallat till följd av utomordentliga händelser, må länsstyrelsen bestämma annan sammanträdesort.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

20 §.

1 m o m. Kungörelse om landstingsmöte med uppgift om tid och ställe för mötet och de ärenden som skola behandlas vid detta utfärdas av ordföranden eller vid hinder för honom vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst fjorton dagar före landstingsmötet anslås på en av landstingskommunen anordnad anslagstavla och, om landstinget beslutat det, även på annan plats. Kungörelsen skall inom samma tid sändas till varje landstingsman med posten.

Tillkännagivande om tid och ställe för landstingsmöte skall införas i en eller flera i landstingskommunen spridda tidningar senast en vecka före mötet. Varje år bestämmer landstinget i vilken eller vilka tidningar tillkännagivanden skola införas under nästa kalenderår. Sådana tidningar böra väljas som genom spridning inom olika grupper av landstingskommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har förslag om tillkännagivandets införande i annan tidning än sådan som omfattas av beslutet varit under omröstning och erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas även i denna tidning.

Den omständigheten att kungörelsen om mötet icke anslagits på annan plats än landstingskommunens anslagstavla eller att tillkännagivande ej införts i tidning utgör ej hinder för att landstingsmötet hålles.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 m o m. *Fordrar ärende så skyndsamt handläggning att kungörande icke hinnes med i den ordning som föreskrives i 1 mom., må landstinget ändå behandla ärendet, om kungörelse med uppgifter som angivas i 1 mom. senast en vecka före mötet anslagits på landstingskommunens anslagstavla och sänts till varje landstingsman.*

3 m o m. *Länsstyrelsen skall skriftligen underrättas om landstingsmöte.*

20 §.

1 m o m. *Rättighet att vid lagtima möte väcka förslag tillkommer länsstyrelsen, landstingskommunens förvaltningsutskott och annan dess nämnd samt ledamot av landstinget. Förslag skall avfattas skriftligen.*

Förslag av annan nämnd än förvaltningsutskottet skall ingivas till utskottet före den 1 juli, där ej annan tid bestämmes av utskottet.

I övrigt skall förslag avlämnas till landstingskommunens kansli senast den 15 augusti; dock må förvaltningsutskottet väcka förslag jämväl efter nämnda tid men ej senare än fjorton dagar före början av landstingets möte.

Vad nu är stadgat angående tiden för förslags avlämnande utgör icke hinder för landstinget att, då synnerliga skäl därtill föranleda, till behandling upptaga förslag, som blivit väckt senare, dock sist första dagen av landstingets möte.

Ej må förslag komma under behandling i annan ordning än nu nämnts, såvida icke förslaget hänskjutits till landstinget av Konungen eller härleder sig från och står i sammanhang med förut i behörig ordning väckt förslag.

21 §.

1 m o m. *Rätt att väcka förslag vid landstingsmöte tillkommer landstingskommunens förvaltningsutskott och annan dess nämnd, ledamot av landstinget samt länsstyrelsen. Förslag skall avfattas skriftligen.*

Förslag av annan nämnd än förvaltningsutskottet skall ingivas till utskottet senast den dag som utskottet bestämmer.

I övrigt skall förslag lämnas till landstingskommunens kansli senast två månader före mötets början. Förvaltningsutskottet må dock väcka förslag även efter nämnda tid men ej senare än fjorton dagar före mötets början.

Bestämmelserna om tiden för förslags avlämnande utgöra icke hinder för landstinget att, när synnerliga skäl föranleda det, till behandling upptaga förslag som väckts senast första dagen av landstingsmötet.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 m o m. Till landstinget i behörig ordning inkomna förslag skola tryckas och, såvitt ske kan, minst åtta dagar före mötets början översändas till länsstyrelsen ävensom till samtliga landstingsmän.

Över de ärenden, som skola förekomma å mötet, skall förvaltningsutskottet upprätta föredragningslista, som skall utdelas på sätt i första stycket sägs.

Över de ärenden som skola förekomma vid mötet skall förvaltningsutskottet upprätta föredragningslista, som skall utdelas till länsstyrelsen och samtliga landstingsmän före mötets början.

21 §.

1 m o m. Till urtima möte sammanträder landstinget, då landstinget eller förvaltningsutskottet för handläggning av vissa bestämda ärenden beslutar därom eller Konungen omedelbart eller på framställning av länsstyrelsen förordnar om sådant möte.

Urtima möte, som beslutas av landstinget eller förvaltningsutskottet, må ej äga rum förrän minst två månader efter det lagtima möte avslutats. Har förvaltningsutskottet beslutat urtima möte, skall protokoll i ärendet överlämnas till länsstyrelsen.

Beträffande sammanträdesort för urtima möte skall vad i 19 § är föreskrivet med avseende å lagtima möte äga motsvarande tillämpning.

2 m o m. Kungörelse om urtima möte, innehållande uppgift om tid och ställe för mötet och de ärenden, som därvid skola handläggas, utfärdas av länsstyrelsen. Kungörelsen skall minst fjorton dagar före mötet införas i en eller flera av länets mest spridda tidningar, varjämte samtliga landstingsmän skola inom samma tid särskilt underrättas om mötet.

3 m o m. Vid urtima möte må ej

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

andra ärenden företagas till avgörande än de, för vilkas handläggning landstinget blivit sammankallat, eller som länsstyrelsen enligt den om mötet utfärdade kungörelsen särskilt hänskjutit till landstingets prövning.

22 §.

Avgår landstingsman — — — — — vallagen stadgas.

Inträffar för landstingsman eller behörigen kallad suppleant sådant hinder, att han ej kan inställa sig vid landstingsmöte, åligger det honom att därom ofördröjligen underätta *länsstyrelsen*, som till tjänstgöring vid mötet inkallar den närmast i ordningen varande, till sådan tjänstgöring förut ej inkallade suppleanten. Den, för vilken hinder uppkommit, åligger tillika att, så fort ske kan, till landstingskommunens kansli insända skriftlig anmälan om hindret och dess beskaffenhet.

Uppkommer för landstingsman eller suppleant, som inställt sig vid landstingsmöte, sådant hinder, att han ej vidare kan tjänstgöra vid mötet, skall han ofördröjligen anmäla hindret hos landstingets ordförande, *vilken har att skyndsamt underrätta länsstyrelsen. Länsstyrelsen inkallar därefter ofördröjligen suppleant efter vad i andra stycket är sagt.*

25 §.

Sedan upprop ägt rum, utser landstinget å lagtima möte bland tingets ledamöter en ordförande och en vice ordförande för tiden intill nästa lagtima möte.

Upphör under — — — — — vice ordförande.

Inträffar för landstingsman eller behörigen kallad suppleant sådant hinder att han ej kan inställa sig vid landstingsmöte, åligger det honom att därom ofördröjligen underätta *förvaltningsutskottet*, som till tjänstgöring vid mötet inkallar den närmast i ordningen varande, till sådan tjänstgöring förut ej inkallade suppleanten. Den för vilken hinder uppkommit åligger tillika att, så fort ske kan, till landstingskommunens kansli insända skriftlig anmälan om hindret och dess beskaffenhet.

Uppkommer för landstingsman eller suppleant som inställt sig vid landstingsmöte sådant hinder, att han ej vidare kan tjänstgöra vid mötet, skall han ofördröjligen anmäla hindret hos landstingets ordförande, *som omedelbart inkallar suppleant enligt bestämmelserna i andra stycket.*

Landstinget utser bland tingets ledamöter en ordförande och en vice ordförande för en tid av högst ett år.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

26 §.

Den landstingsman, som bevistat de flesta landstingsmöten, eller, där två eller flera landstingsmän deltagit i lika många möten, den av dem, som är till levnadsåren äldst, för ordet till dess ordförande blivit vald. Inträffar under landstingsmöte samtidigt förfall för både ordförande och vice ordförande, utses under ordförandeskap av den ledamot, som enligt vad nyss sagts skall anses såsom äldst, en av landstingets ledamöter att tjänstgöra som ordförande till dess förfallet upphört.

Vid samtidigt förfall för både ordförande och vice ordförande under den tid, då landstinget ej är samlat till möte, skall landstingets äldste ledamot tjänstgöra som ordförande till dess förfallet upphört.

Därest under tiden mellan landstingets lagtima möten ordföranden avgår eller hans befattning eljest upphör, skall vice ordföranden tjänstgöra som ordförande intill nästa lagtima möte. Skulle under samma tid jämväl vice ordföranden avgå eller hans befattning upphöra, skall landstingets äldste ledamot tjänstgöra som ordförande.

Länsstyrelsen kallar äldste ledamoten till tjänstgöring, varom ovan är stadgat.

Finnes varken ordförande eller vice ordförande eller äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig vid landstingsmöte, utser landstinget annan landstingsman att för tillfället föra ordet. Till dess så skett, utövas ordförandeskapet av landstingets äldste ledamot. Vid samtidigt förfall för både ordföranden och vice ordföranden under tid då landstinget ej är samlat till möte tjänstgör landstingets äldste ledamot som ordförande till dess förfallet upphört.

Avgår ordföranden under den för honom bestämda tjänstgöringstiden eller upphör hans befattning av annan orsak, tjänstgör vice ordföranden som ordförande till nästa landstingsmöte, då ny ordförande utses för återstående del av tjänstgöringstiden. Nytt val anställs även när vice ordföranden avgår eller hans befattning upphör av annan orsak. Avgår vice ordföranden eller upphör hans befattning av annan orsak när han tjänstgör som ordförande, tjänstgör landstingets äldste ledamot som ordförande till dess nytt val kan anställas.

Med landstingets äldste ledamot avses den som bevistat de flesta landstingsmöten eller, om två eller flera ha deltagit i lika många möten, den bland dem som är äldst till levnadsåren.

29 §.

Varje landstingsman ————— en röst.

Landshövdingen i ————— äldste avdelningschefen.

(Nuvarande lydelse)

Vid landstingets sammanträden äger jämväl ordföranden eller vice ordföranden i förvaltningsutskottet, ändå att han icke är landstingsman, ävensom sådan i landstingskommunens tjänst anställd befattningshavare, som i 8 § andra stycket sägs, att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer vidare ordföranden eller vice ordföranden i nämnd, varom förmäles i 53 §, vid behandling av ärende, som beretts av nämnden, ävensom vid besvarande av interpellation, som framställts till nämndens ordförande. Dylig rätt äger ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

(Föreslagen lydelse)

Vid landstingets sammanträden äger jämväl ordföranden eller vice ordföranden i förvaltningsutskottet, ändå att han icke är landstingsman, ävensom sådan i landstingskommunens tjänst anställd befattningshavare, som avses i 8 § andra stycket, vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer vidare ordförande eller vice ordförande i annan nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av nämnden eller beredningen, och vid besvarande av interpellation som ställts till nämndens eller beredningens ordförande. Även revisor äger sådan rätt vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

Enligt landstingets bestämmande äger annan i landstingskommunens tjänst anställd befattningshavare än som avses i tredje stycket vara tillstädes vid sammanträde för att tillhandagå landstinget med upplysningar.

30 §.

De ärenden — — — — — av utskottet.

Ärende må ej företagas till avgörande, innan det *under landstingets möte* blivit berett av särskilt utskott, som landstinget för ändamålet utsett bland sina ledamöter.

Val må — — — — — dess rättighet.

Ärende må ej företagas till avgörande, innan det blivit berett av särskilt utskott, som landstinget för ändamålet utsett bland sina ledamöter.

33 §.

Vill landstingsman till ordföranden i förvaltningsutskottet eller *nämnd*, varom förmäles i 53 §, framställa interpellation i ämne, som tillhör landstingets handläggning, skall

Vill landstingsman till ordföranden i förvaltningsutskottet eller *annan nämnd eller i beredning* framställa interpellation i ämne, som tillhör landstingets handläggning, skall

(Nuvarande lydelse)

interpellationen, skriftligen avfattad, avlämnas till landstingets ordförande senast första dagen av landstingets möte. Landstinget beslutar utan föregående överläggning, huruvida interpellationens framställande skall medgivas. Lämnas sådant medgivande, bör interpellationen besvaras vid mötet.

(Föreslagen lydelse)

interpellationen, skriftligen avfattad, avlämnas till landstingets ordförande senast första dagen av landstingets möte. Landstinget beslutar utan föregående överläggning, huruvida interpellationens framställande skall medgivas. Lämnas sådant medgivande, bör interpellationen besvaras vid mötet.

34 §.

Vid landstingsmöte ----- envar röstat.

Protokollet skall ----- landstingsmötets avslutande.

Senast å andra dagen efter det protokollet justerats skall justeringen och det ställe, där protokollet finnes tillgängligt, tillkännagivas å *en av landstingskommunen å lämplig plats anordnad anslagstavla (landstingskommunens anslagstavla)*. Tillkännagivandet skall vara försett med uppgift å den dag det anslagits. Det må ej avlägsnas före utgången av stadgad besvärstid. Bevis om dagen för justeringens tillkännagivande skall *tillika åtecknas* protokollet eller särskilt utfärdas.

Kungörelse om dagen för protokollsjusteringens tillkännagivande med uppgift å det ställe, där protokollet finnes tillgängligt, skall *ock* ofördröjligen införas i *en eller flera av länets mest spridda* tidningar.

Senast å andra dagen efter det protokollet justerats skall justeringen och det ställe, där protokollet finnes tillgängligt, tillkännagivas *på landstingskommunens anslagstavla*. Tillkännagivandet skall vara försett med uppgift om den dag det anslagits. Det må ej avlägsnas före utgången av stadgad besvärstid. Bevis om dagen för justeringens tillkännagivande skall *även tecknas på* protokollet eller särskilt utfärdas.

Kungörelse om dagen för protokollsjusteringens tillkännagivande med uppgift om det ställe, där protokollet finnes tillgängligt, skall *även* ofördröjligen införas i *de* tidningar som *angivas i 20 § 1 mom. tredje stycket*.

38 §.

Landstinget *må* i en arbetsordning meddela de föreskrifter, som utöver vad ovan nämnts *för landstingets sammanträden och ärendenas behandling anses nödiga*.

Landstinget *skall* i arbetsordning meddela de föreskrifter, som utöver vad ovan nämnts *anses nödiga för landstingets sammanträden och ärendenas behandling*.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

41 §.

Förvaltningsutskottet skall ————— finnas påkallade.

Det tillkommer förvaltningsutskottet vidare:

a) att, såsom ————— åt annan;

d) att till landstinget avgiva be-   d) att avgiva berättelse över sin
rättelse över sin verksamhet under   verksamhet till landstinget enligt
tiden från senaste lagtima möte;   dess bestämmande;

e) att vårda ————— landstingets beslut.

Förvaltningsutskottet har ————— på utskottet.

Förvaltningsutskottet äger ————— sådana upplysningar.

Landstinget skall ————— för förvaltningsutskottet.

43 §.

I avseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 8 § är stadgat om landstingsman äga motsvarande tillämpning.

I avseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 8 § är stadgat om landstingsman äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer som avses i 8 § andra stycket ej heller i landstingskommunens tjänst anställd befattningshavare, som är chef för verk inom utskottets förvaltningsområde, utses till ledamot eller suppleant i utskottet.

44 §.

Ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett. Valet skall förrättas vid *det lagtima landstingsmöte, som hålles* året näst efter det, då allmänna val av landstingsmän ägt rum.

Ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett. Valet skall förrättas vid *landstingsmöte* året näst efter det, då allmänna val av landstingsmän ägt rum.

Avgår ledamot ————— av tjänstgöringstiden.

53 §.

1 m o m. Ledningen av landstingskommunens hälso- och sjukvårdande verksamhet skall, i den mån icke ge-

Om ledningen av landstingskommunens sjukvårdande verksamhet föreskrives i sjukvårdslagen.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nom lag eller författning annorlunda föreskrives, enligt landstingets bestämmande utövas av en gemensam nämnd, kallad hälso- och sjukvårdsstyrelse, eller ock av en särskild hälsovårds- och en särskild sjukvårdsstyrelse.

Vad i 42—51 §§ är föreskrivet med avseende å förvaltningsutskottet skall äga motsvarande tillämpning beträffande nämnd, som här avses.

Styrelse må, om landstinget så beslutar, uppdraga åt ledamot av styrelsen eller åt i landstingskommunens tjänst anställd befattningshavare att å styrelsens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i landstingets beslut angivas. Beslut, som fattas på grund av sådant uppdrag, skall anmälas vid styrelsens nästa sammanträde.

2 m o m. Där landsting finner sådant lämpligt, må landstinget besluta, att styrelse skall utgöras av förvaltningsutskottet eller viss avdelning därav.

3 m o m. Till sammanträde med styrelse skall förste provinsialläkaren kallas med rätt för honom att delta i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

4 m o m. Angående hälso- och sjukvårdsstyrelsens verksamhet gäller i övrigt vad därom stadgas i lag eller författning.

54 §.

Om utseende — — — — — finnes stadgat.

För handhavande — — — finnas erforderliga.

Beträffande sådan nämnd, som av-

Beträffande sådan nämnd, som av-

(Nuvarande lydelse)

ses i andra stycket, skall vad som är föreskrivet i 42 § andra stycket, 43 §, 44 § andra stycket samt 46—51 §§ med avseende å förvaltningsutskottet *ävensom i 53 § 1 mom. tredje stycket i fråga om hälso- och sjukvårdsstyrelse* äga motsvarande tillämpning.

(Föreslagen lydelse)

ses i andra stycket, skall vad som är föreskrivet i 42 § andra stycket, 43 §, 44 § andra stycket samt 46—51 §§ med avseende å förvaltningsutskottet äga motsvarande tillämpning.

Om landstinget beslutar det, må nämnd som avses i andra stycket uppdraga åt ledamot av nämnden eller åt befattningshavare som är anställd i landstingskommunens tjänst att på nämndens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet angives i landstingets beslut. Beslut, som fattas på grund av sådant uppdrag, skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

60 §.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall uppgöras av förvaltningsutskottet. För detta ändamål skola landstingskommunens övriga nämnder *före den 1 juli, där ej annan tid bestämmes av förvaltningsutskottet, till utskottet ingiva sina särskilda statförslag för det nästföljande året.*

Landstinget upptager förslaget till utgifts- och inkomststat till granskning och fastställelse vid *sitt lagtima möte*. Därvid skola anslag till utgifter, om vilka landstinget icke tidigare fattat beslut, samt därmed sammanhängande frågor särskilt bli va föremål för överläggning och avgörande.

Den fastställda — — — — — landstingets protokoll.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall uppgöras av förvaltningsutskottet. För detta ändamål skola landstingskommunens övriga nämnder *ingiva sina särskilda statförslag för nästa kalenderår till förvaltningsutskottet senast den dag som utskottet bestämmer.*

Landstinget upptager förslaget till utgifts- och inkomststat till granskning och fastställelse vid *det landstingsmöte som skall hållas i oktober månad*. Därvid skola anslag till utgifter, om vilka landstinget icke tidigare fattat beslut, samt därmed sammanhängande frågor särskilt bli va föremål för överläggning och avgörande.

67 §.

Landstinget skall vid *lagtima möte* utse tre eller flera revisorer samt lika många suppleanter för gransk-

Landstinget skall *varje år* vid *landstingsmöte* utse tre eller flera revisorer samt lika många supple-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ning av *det nästföljande årets förvaltning*.

anter för granskning av *nästa kalenderårs förvaltning*.

Den, vilken ----- av granskningen.

Revisorerna äga ----- beröra förvaltningen.

Vad i 51 § ----- jämväl å revisor.

Vad i 39 § ----- avseende å revisor.

69 §.

Revisionsberättelse skall ----- för yttrande.

Berättelsen jämte inkomna yttranden skall framläggas till granskning och avgörande hos landstinget vid *det lagtima möte, vartill landstinget sammanträder* året näst efter det revisionen avser.

Berättelsen jämte inkomna yttranden skall framläggas till granskning och avgörande hos landstinget vid *det landstingsmöte som skall hållas i oktober månad* året näst efter det revisionen avser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

Det val av ordförande och vice ordförande i landstinget som äger rum vid lagtima möte år 1965 skall avse den tjänstgöringstid som landstinget bestämmer.

Föreskrifterna i 43 § om valbarhet till ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet skola lända till efterrättelse vid val som förrättas år 1965 och avser tjänstgöringstid efter utgången av samma år.

Bestämmelser om landstingets lagtima möte i lag eller annan författning äga tillämpning på det landstingsmöte som skall hållas i oktober månad.

Bestämmelser om landstingskommuns hälsovårdsstyrelse i lag eller annan författning skola avse förvaltningsutskottet eller annan nämnd som landstinget bestämmer.

Förslag

till

Lag**om ändring i sjukvårdslagen den 6 juni 1962 (nr 242)**

Härigenom förordnas, att 9 § 1—3 mom., 11 § 4 mom. och 12 § sjukvårdslagen den 6 juni 1962 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

9 §.

1 m o m. Ledningen av landstingskommuns sjukvårdande verksamhet enligt denna lag utövas av sådan nämnd eller styrelse, som avses i 53 § landstingslagen och som här benämnes sjukvårdsstyrelse.

I stad, som ej tillhör landstingskommun, skall för ledningen av stadens sjukvårdande verksamhet enligt denna lag finnas en särskild sjukvårdsstyrelse. Ledamöter och suppleanter i sjukvårdsstyrelsen väljas av stadsfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt där est det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tilllika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

2 m o m. Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse, vid vilket sjuk-

1 m o m. I landstingskommun eller stad som ej tillhör landstingskommun utövas ledningen av den sjukvårdande verksamheten enligt denna lag av en sjukvårdsstyrelse. Ledamöter och suppleanter i sjukvårdsstyrelsen väljas av landstinget eller stadsfullmäktige till det antal landstinget eller fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt om det begäres av minst så många väljande som motsvara det tal vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val gälla särskilda föreskrifter. Sker val av suppleanter icke proportionellt, skall även bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Landsting må besluta, att landstingskommunens sjukvårdsstyrelse skall utgöras av förvaltningsutskottet eller viss avdelning av utskottet.

2 m o m. För sjukvårdsstyrelse äga i landstingskommun bestämmelserna i 43—51 §§ och 54 § fjärde

(Nuvarande lydelse)

vårdsärende av större vikt är avsett att förekomma, skall beroende på ärendets art kallas antingen en överläkare eller en provinsialläkare eller stadsdistriktsläkare med rätt för honom att deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet. Styrelsen skall för viss tid utse en överläkare och en provinsialläkare eller stadsdistriktsläkare inom sjukvårdsområdet att stå till förfogande för detta ändamål.

Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse i stad som ej tillhör landstingskommun skola vidare kallas sjukvårdsdirektör, om sådan finnes, samt förste stadsläkaren eller motsvarande läkare, så ock efter stadsfullmäktiges bestämmande annan, som har att inför stadens styrelse föredraga sjukvårdsärenden. De äga deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt få sin mening antecknad till protokollet.

3 m o m. Beträffande sjukvårdsstyrelse i annan stad, som ej tillhör landstingskommun, än Stockholm skola bestämmelserna i 32—42 §§ kommunallagen avseende kommunens styrelse ävensom i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning, dock att det ej är erforderligt, att protokoll upptager annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

I fråga om sjukvårdsstyrelsen i Stockholm skola bestämmelserna i 51 § kommunallagen för Stockholm äga tillämpning, varjämte, utöver

(Förelagen lydelse)

stycket landstingslagen, i Stockholm bestämmelserna i 51 § kommunallagen för Stockholm och i annan stad som ej tillhör landstingskommun bestämmelserna i 32—42 §§ och 45 § andra och tredje styckena kommunallagen motsvarande tillämpning. I protokoll behöver dock upptagas endast förteckning över närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

För sjukvårdsstyrelsen i Stockholm gäller dessutom vad stadsfullmäktige föreskriva med iakttagande av bestämmelserna i kommunallagen för Stockholm.

3 m o m. Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse skola kallas sjukvårdsdirektör eller, om sådan icke finnes, landstingsdirektör samt länsläkaren eller förste stadsläkaren. Om landstinget eller stadsfullmäktige bestämmer det, skall även annan som har att föredraga sjukvårdsärenden inför landstingskommunens eller stadens styrelse kallas till sådant sammanträde.

Den som inställer sig vid sammanträde på kallelse enligt första stycket äger deltaga i sjukvårdsstyrelsens överläggningar men icke i besluten samt få sin mening antecknad till protokollet.

Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse vid vilket sjukvårdsärende av större vikt är avsett att förekomma, skall beroende på ärendets art kallas antingen en överläkare eller en provinsialläkare eller stadsdistriktsläkare med rätt för honom att deltaga i överläggningarna men ej i besluten och att få sin mening antecknad till protokollet. Styrelsen

(Nuvarande lydelse)

vad i 1 och 2 mom. sägs, skall gälla vad stadsfullmäktige med iakttagande av stadgandena i sagda lag föreskriva. Protokoll, som föres vid sjukvårdsstyrelsens sammanträde, behöver dock ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

(Föreslagen lydelse)

skall för viss tid utse en överläkare och en provinsialläkare eller stadsdistriktsläkare inom sjukvårdsområdet att stå till förfogande för detta ändamål.

11 §.

4 mom. Beträffande särskilt — — — — — tillämpning, nämligen för direktion i landstingskommun vad i 43, 44 och 46—51 §§ landstingslagen är föreskrivet med avseende å förvaltningsutskottet och i 53 § 1 mom. tredje stycket samma lag i fråga om där avsedd styrelse samt

för direktion i landstingskommun vad i 43, 44 och 46—51 §§ landstingslagen är föreskrivet med avseende å förvaltningsutskottet och i 54 § fjärde stycket samma lag i fråga om där avsedd nämnd samt

för direktion — — — — — avsedd nämnd.

För särskilt — — — — — lag föreskriva.

12 §.

Till sammanträde med direkti-
onen skola *landstingsdirektör eller
sjukvårdsdirektör* samt sjukhusdi-
rektör, styresman, chefsläkare och
sjukhusintendent kallas med rätt att
deltaga i överläggningarna men ej i
besluten samt att få sin mening an-
tecknad till protokollet.

Till sammanträde med direktio-
nen skola *sjukvårdsdirektör eller,
om sådan icke finnes, landstings-
direktör* samt sjukhusdirektör, sty-
resman, chefsläkare och sjukhus-
intendent kallas med rätt att deltaga
i överläggningarna men ej i besluten
samt att få sin mening antecknad till
protokollet.

Enahanda befogenhet — — — — — denna personal.

Vad sålunda — — — — — som direktion.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 26 februari 1965.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler t. f. chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Palme, fråga om *ändring i landstingslagen m. m.* och anför.

Inledning

Landstingsorganisationen utformades genom 1862 års förordning om landsting. I förordningen reglerades i stort sett endast den beslutande församlingens sammansättning och sammanträden samt formerna för ingivande av förslag till landstinget och för landstingets beslut. I övrigt ägde landstingen själva besluta om organisationen och verksamhetsformerna. Efter hand utbildades i praxis vissa enhetliga former för verksamheten. Som ledande förvaltningsorgan inrättades förvaltningsutskottet, som genom 1924 års lag om landsting blev ett obligatoriskt organ i landstingskommunen. Genom ändring i lagen stadfästes år 1940 en redan i praxis utbildad styrelse för hälso- och sjukvården. Införandet av den nu gällande landstingslagen den 14 maj 1954 innebar att bestämmelserna om landstingen anslöts närmare till lagstiftningen om primärkommuner. Den nya lagen medförde dock inga större ändringar i fråga om landstingens organisation och verksamhetsformer.

Alltsedan landstingens tillkomst har omfattningen av deras verksamhet ständigt ökat. Särskilt markant har ökningen varit under det senaste årtiondet, då bl. a. utbyggnad av det främsta föremålet för landstingens verksamhet, hälso- och sjukvården, stått i blickpunkten. Det beslutade överförandet av huvudmannaskapet för mentalsjukvården till landstingen år 1967 kommer att innebära ytterligare utvidgning av landstingens uppgifter. Mot denna bakgrund har vid olika tillfällen under de senaste åren kritik riktats mot landstingens nuvarande organisation och verksamhetsformer. Kritiken har gått ut på att landstingen saknar möjlighet att fatta de reella avgörandena i ärendena, eftersom landstingen i regel sammanträder till ett

enda möte om året. Detta möte varar endast omkring en vecka, då ärendena skall hinna beredas av särskilda utskott och debatteras och avgöras av landstingen. Till följd härav har den reella beslutanderätten enligt kritiken flyttats över till förvaltningsutskotten, som härigenom fått alltför stark ställning.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 februari 1962 tillkallades sju sakkunniga jämte en expert¹ för att utreda landstingens organisation och verksamhetsformer. Utredningen skulle mot bakgrund av den kritik som förekommit undersöka i vilken utsträckning ändrad organisation och ändrade arbetsformer behövs för landstingskommunernas beslutande, förvaltande och verkställande organ och lägga fram förslag till behövliga ändringar. Det ingick också i utredningsuppdraget att söka utforma organisationen och verksamhetsformerna så, att landstingen blir i stånd att ha hand om ytterligare uppgifter. Däremot borde utredningen inte behandla frågan vilka konkreta nya uppgifter som landstingen bör kunna åläggas efter en organisatorisk reform.

De sakkunniga, som antagit benämningen *landstingsutredningen*, har den 22 november 1963 avlämnat betänkandet Landstingens organisation och arbetsformer m. m. (SOU 1963: 64). I betänkandet lägger utredningen fram förslag och rekommendationer som syftar till att få till stånd flera landstingsmöten om året, längre tid för beredning inför mötena och bättre information till landstingsmännen mellan mötena. Förvaltningsutskottets centrala ställning anses böra behållas. Utskottets huvuduppgift att leda och samordna verksamheten inom landstingskommunen föreslås skola renodlas genom att flera nämnder inrättas för central förvaltning i landstingskommunen och uppgifter av lokal karaktär eller mindre betydelse läggs på speciella organ. Utredningens förslag leder till ändringar av huvudsakligen formell art i landstingslagen. I allt väsentligt skall landstingen ha frihet att själva bestämma organisationen och arbetsformerna.

Remissyttranden över betänkandet har avgetts av medicinalstyrelsen, kammarkollegiet, länsstyrelserna i samtliga län, kommunalrättskommittén, länsindelingsutredningen, landstingen eller förvaltningsutskotten i samtliga landstingskommuner, Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet. Länsstyrelserna i Hallands, Västmanlands och Norrbottens län har bifogat yttrande av länsläkaren. Sistnämnda länsstyrelse har också bifogat yttranden av Luleå stad och Nederkalix kommun.

Remissorganen ansluter sig i allmänhet till landstingsutredningens förslag och synpunkter.

---

¹ De sakkunniga har utgjorts av förre landshövdingen Thorwald Bergquist, ordförande, samt kammarrådet Agnar Arfvidson, förbundsdirektören Ivar Dahlgren, ledamöterna av riksdagens första kammare, lantbrukarna Yngve Nilsson och Ernst Olsson, och ledamöterna av andra kammaren, filosofie doktorn Hilding Johansson och överlantmätaren Erik Tobé. Expert har varit landstingsdirektören Fredrik Lindencrona.

Huvuddragen av gällande bestämmelser och deras tillämpning m. m.

I fråga om utvecklingen av lagstiftning och praxis rörande den landstingskommunala förvaltningen hänvisas till den redogörelse därför som lämnas i landstingsutredningens betänkande (s. 11—18). Gällande bestämmelser finns i *landstingslagen (LL) den 14 maj 1954 (nr 319)*. Lagen innehåller ingen detaljerad reglering av landstingens organisation och arbetsformer. De ytterligare föreskrifter i dessa hänseenden som landstinget anser nödvändiga äger landstinget meddela i arbetsordning (38 §). Av de nuvarande 25 landstingen saknar ett arbetsordning. Två landsting har föråldrade arbetsordningar som anses vara inaktuella. Flera arbetsordningar är antagna före ikraftträdandet av gällande landstingslag.

Till jämförelse med regleringen i LL redogörs i det följande även för vissa bestämmelser om den primärkommunala förvaltningen i *kommunallagen (KL) den 18 december 1953 (nr 753)* och *kommunallagen för Stockholm (KLS) den 1 mars 1957 (nr 50)*. På en del punkter redovisas också regler i *regeringsformen (RF)* och *riksdagsordningen (RO)*.

Landstingskommunens organ

Landstinget är landstingskommunens beslutande organ. Förvaltning och verkställighet tillkommer förvaltningsutskottet och övriga nämnder (5 § LL). Förvaltningsutskottet, som är ett obligatoriskt organ, utgör landstingskommunens styrelse (40 §). Ledningen av den hälso- och sjukvårdande verksamheten utövas enligt landstingets bestämmande av en gemensam hälso- och sjukvårdsstyrelse eller en särskild hälsovårds- och en särskild sjukvårdsstyrelse. Landstinget kan besluta att förvaltningsutskottet eller avdelning av utskottet skall vara sådan styrelse (53 §). I övrigt tillsätts de nämnder som skall finnas enligt särskilda föreskrifter eller som landstinget finner behövliga (54 §).

Beslutanderätten i kommun utövas av fullmäktige (4 § KL). Som kommunens styrelse fungerar kommunalnämnden på landet och drätselkammare eller stadskollegium i stad (29 §). I övrigt utses de nämnder som skall finnas enligt särskilda författningar eller som fullmäktige anser behövliga (44 §). I Stockholm är till stadskollegiet knuten en borgarrådsberedning, som består av det antal borgarråd som fullmäktige bestämmer (45 § KLS). Borgarråden är föredragande i stadskollegiet (46 § 2 mom.).

Val av landstingsmän

För val av landstingsmän indelas landstingskommun i valkretsar. Val-

krets skall omfatta en eller flera kommuner. Om det är lämpligt skall indelningen på landsbygden göras efter domsaga eller tingslag (11 § *LL*). Indelningen beslutas av landstinget (13 §).

För varje valkrets väljs en landstingsman. Dessutom väljs för valkretsen en landstingsman för varje påbörjat befolkningstal av 5 000 (10 §). Leder dessa regler till att antalet landstingsmän i hela landstingskommunen inte kommer att uppgå till 20, skall det befolkningstal som berättigar till val av mer än en landstingsman i varje valkrets sänkas så att minst 20 landstingsmän blir valda (12 §). Däremot finns ingen regel om högsta antalet landstingsmän i landstinget. Antalet landstingsmän i varje landsting varierar f. n. mellan mer än 100 i Stockholms läns landsting och 22 i Kalmar läns norra landsting.

Enligt *KL* bestäms fullmäktiges antal i kommunen inom vissa gränser efter kommunens folkmängd. Så får t. ex. kommun med högst 2 000 invånare ha 15—20 fullmäktige och kommun med mer än 40 000 invånare ha 45—60 fullmäktige (5 §). Antalet beslutas av fullmäktige. I Stockholm skall antalet fullmäktige vara 100 (5 § *KLS*).

Landstingets sammanträden

Landsting sammanträder till ett lagtima möte varje år. Mötet börjar första måndagen i oktober (19 § *LL*). Mötets längd är inte bestämd. Under de senaste tio åren har de lagtima mötena vanligen varat 4—6 dagar. Ofta har en av dessa dagar ägnats åt studieresor inom landstingskommunen.

Urtima möte hålls när landstinget eller förvaltningsutskottet beslutar om det eller när Kungl. Maj:t omedelbart eller på framställning av länsstyrelsen förordnar om sådant möte. Beslutas mötet av landstinget eller förvaltningsutskottet, får det inte hållas tidigare än två månader efter det lagtima mötets slut (21 §). Urtima möten är förhållandevis sällsynta. Under åren 1955—1962 har endast ett landsting hållit urtima möte varje år. I nio landstingskommuner förekom under samma tid inget urtima möte. I regel har urtima möte varat en dag, i undantagsfall 2—3 dagar.

Fullmäktige i kommun bestämmer själva ordningen för sina sammanträden. Sammanträde skall hållas också när länsstyrelsen förordnar om det eller kommunens styrelse eller de flesta av fullmäktige begär det eller fullmäktiges ordförande finner det behövt (13 § första stycket *KL*). Uppdelning i ordinarie och extra sammanträden förekommer inte. En del sammanträden skall emellertid hållas under bestämda månader för avgörande av särskilt angivna ärenden (11 § andra stycket och 13 § andra t. o. m. sista styckena).

I Stockholm sammanträder fullmäktige i oktober på första helgfria dag efter tjänstgöringsårets början (14 § *KLS*). Tjänstgöringsåret börjar den 15 oktober (8 §). I övrigt bestämmer fullmäktige ordningen för sina sammanträden. Sammanträde skall äga rum också när överståthållarämbetet

förordnar om det eller när stadskollegiet eller minst en tredjedel av fullmäktige begär det eller fullmäktiges ordförande finner det nödvändigt. Vid sammanträde senast den 8 december skall stadens utgifts- och inkomststat fastställas. Samtidigt skall fullmäktige anställa val till befattningar inom kommunen som blir lediga vid årets slut. Valen får dock äga rum vid sammanträde senare i december (14 §).

Tidpunkten när riksdagen skall sammanträda är fastställd i RF och RO. Riksdagen sammanträder den 10 januari eller, om det är helgdag, dagen därpå. Om det är nödvändigt, kan Kungl. Maj:t kalla samman riksdagen till tidigare dag (2 § RO). Vårsessionen skall avslutas senast den 31 maj, men riksdagen kan förlänga sessionen t. o. m. den 15 juni. Höstsessionen börjar den dag efter den 15 oktober som riksdagens talmän finner lämplig och pågår så länge det är nödvändigt, dock längst t. o. m. den 31 december. Mellan sessionerna kan Kungl. Maj:t kalla samman riksdagen till extra session, om det är nödvändigt. Extra session skall också hållas på begäran av viss minoritet av riksdagens ledamöter. Riksdagen kan sammankallas också med anledning av vissa särskilda omständigheter (91—94 och 108 §§ RF).

Beredning vid landstingsmöte

Innan ärende tas upp till avgörande i landstinget skall det vara berett av den nämnd eller beredning dit ärendet hör eller av en eller flera personer som utsetts särskilt för att bereda ärendet mellan landstingets möten. Har den nämnd eller beredning dit ärendet hör inte deltagit i beredningen, skall nämnden eller beredningen få tillfälle att yttra sig i ärendet innan det avgörs. Förvaltningsutskottet skall alltid få tillfälle att yttra sig i ärende, som utskottet inte berett (30 § första stycket LL). För val och vissa ärenden som kräver skyndsam behandling är beredning inte obligatorisk (30 § sista stycket).

För beredning av ärende som avgörs av fullmäktige gäller i huvudsak motsvarande bestämmelser (19 och 47 §§ KL, 20 § KLS).

Härutöver gäller för landstinget ytterligare beredningstväng, som inte har motsvarighet i fullmäktige. Ärende får sålunda inte avgöras av landstinget innan det under landstingsmötet beretts av särskilt utskott, som landstinget utser bland sina ledamöter (30 § andra stycket LL). Denna form av beredning motsvarar närmast utskottsbehandlingen av förslag i riksdagen. Enligt RO skall praktiskt taget varje fråga som behandlas i riksdagen beredas av något av riksdagsutskotten (58 §).

Det står landstinget fritt att bestämma om beredningsutskottens organisation och verksamhetsformer. Regleringen har i allmänhet skett i landstingets arbetsordning och i annat fall genom särskilda beslut av landstinget. Dessutom torde viss praxis ha utbildat sig inom varje landstingskommun.

Så gott som alla landsting har i arbetsordning bestämt vilka beredningsutskott som skall tillsättas vid lagtima möte. I stort sett saknas enhetlighet

landstingen emellan i fråga om typerna av utskott och utskottens verksamhetsformer. Utskottsorganisationen synes huvudsakligen ha vuxit fram efter vad som lokalt bedömts nödvändigt eller grunda sig på traditioner inom respektive landstingskommun.

I arbetsordningarna skiljs vanligen mellan beredningsutskott och valnämnder eller valutskott. Beredningsutskotten är dels ordinarie, dels tillfälliga eller särskilda, dels sammansatta. De ordinarie beredningsutskotten är i regel ett eller två för beredning av hälso- och sjukvårdsärenden, ett för beredning av undervisningsärenden och ett för beredning av finans- och allmänna ärenden. I några fall tillsätts utskott för beredning av jordbruks- och andra näringsfrågor och sociala frågor. Även andra slags ordinarie utskott förekommer. Enhetlig praxis saknas i fråga om fördelning av ärendena på olika utskott.

I åtta landstingskommuner föreskrivs i arbetsordning att bestämmelserna om beredningsutskott vid lagtima möte skall gälla också vid urtima möte i tillämpliga delar. I övriga arbetsordningar sägs i regel att vid urtima möte skall tillsättas det antal utskott som landstinget finner behövt.

Antalet ledamöter i beredningsutskotten varierar de olika landstingen emellan. Oftast synes landstingen söka engagera alla landstingsmännen i utskottsarbetet. För att nå detta syfte har man på några håll utsett också suppleanter för ledamöterna i utskotten och bestämt att suppleanterna får vara närvarande vid sammanträdena och delta i överläggningarna men inte i besluten.

Det förekommer att förvaltningsutskottets och hälso- och sjukvårdsstyrelsens ledamöter också är ledamöter i beredningsutskott. På några håll har detta satts i system, eftersom det anses värdefullt att beredningsutskotten på detta sätt får information om förvaltningsutskottets synpunkter på frågor som beredningsutskott handlägger. I praktiken är det inte heller ovanligt att ledamot i förvaltningsutskottet är ordförande i beredningsutskott.

Ofta finns föreskrifter i arbetsordningar att beredningsutskottens utlåtanden skall mångfaldigas och delas ut till landstingsmännen viss tid före det sammanträde då utlåtandena skall behandlas. Någon allmän regel är detta dock inte.

I samband med att landstinget remitterar ärendena till beredningsutskotten hålls i ett tiotal landsting någon form av remissdebatt, som emellertid inte är en allmän debatt utan närmast överläggningar kring ett visst antal ärenden.

Beträffande den närmare regleringen i landstingens arbetsordningar av beredningsutskottens verksamhet och bestämmelserna om riksdagens beredning av där förekommande ärenden hänvisas till redogörelsen därför i utredningens betänkande (s. 41—51).

Förvaltningsutskottets kompetens

Förvaltningsutskottets allmänna uppgifter regleras i 41 § LL. Utskottet

skall leda förvaltningen av landstingskommunens angelägenheter och ha inseende över övriga nämnders verksamhet. Vidare skall utskottet med uppmärksamhet följa de frågor som kan inverka på landstingskommunens utveckling och ekonomiska ställning. Det skall hos landstinget och övriga nämnder samt hos andra myndigheter göra de framställningar som är påkallade. Det åligger förvaltningsutskottet också att bereda de ärenden som skall förekomma till behandling hos landstinget. Beredningen skall ske enligt 30 § LL. Ytterligare skall utskottet ha hand om drätseln inom landstingskommunen och själv förvalta dess egendom, i den mån förvaltningen inte har uppdragits åt annan nämnd. Om verkställigheten inte uppdragits åt annan, skall utskottet verkställa landstingets beslut. Förvaltningsutskottet har också att ta befattning med de ärenden vilkas handläggning enligt särskilda författningar ankommer på utskottet. Det äger från övriga nämnder, beredningar och befattningshavare infordra yttranden och upplysningar som behövs för att utskottet skall kunna fullgöra sina uppgifter. Förslag till utgift- och inkomststat skall göras upp av förvaltningsutskottet. Utskottet har också till uppgift att vårda och förteckna landstingets och de landstingskommunalas nämndernas protokoll och övriga handlingar som hör till deras arkiv, i den mån handlingarna överlämnats till utskottet för detta ändamål.

Nu redovisade bestämmelser om förvaltningsutskottets uppgifter överensstämmer på det hela taget med vad som sägs i *KL* om de uppgifter som åligger kommunens styrelse (30 och 54 §§).

Särskilt på en punkt skiljer sig förvaltningsutskottets ställning klart från vad som gäller kommuns styrelse. Förvaltningsutskottet äger avge förklaring i anledning av besvär över landstingets beslut och företräder landstinget mellan dess möten även i andra hänseenden. Inskränkning i denna befogenhet kan föreskrivas genom lag eller annan författning eller beslutas av landstinget (41 § andra stycket f) och g) LL). Kommunens styrelses befogenhet att företräda fullmäktige är betydligt snävare (30 § andra stycket d) och f) KL, 30 § andra stycket c) och d) KLS).

Förvaltningsutskottets organisation och arbetsformer m. m.

Ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet väljs av landstinget. Antalet ledamöter skall vara minst fem men bestäms i övrigt av landstinget (42 § LL). Väljs ledamöterna inte proportionellt bestämmer landstinget den ordning i vilken suppleanterna skall kallas in till tjänstgöring. Valbar till ledamot eller suppleant är den som är röstberättigad vid val av landstingsmän, bor inom landstingskommunen och fyllt 23 år samt inte är omyndig eller försatt i konkurs (8 och 43 §§). Vissa tjänstemän, bl. a. landstingsdirektör hos landstingskommunen eller motsvarande tjänsteman, kan inte vara ledamot eller suppleant i utskottet. Mandattiden är fyra år fr. o. m. den 1 januari året efter valet (44 §). Valet förrättas året näst efter det all-

männa landstingsmannaval ägt rum. Landstinget utser ordförande och vice ordförande i utskottet (45 §). Utskottet sammanträder på tid och plats som utskottet bestämmer och dessutom när ordföranden finner det nödvändigt eller minst halva antalet ledamöter begär det för visst angivet ändamål (46 §). Suppleant bör kallas till tjänstgöring vid förhinder för ledamot eller vid ledighet efter ledamot som inte utsetts vid proportionellt val. Också i annat fall äger suppleant närvara vid sammanträde. Han skall alltid under rättas om tid för sammanträde (47 §).

För kommuns styrelse gäller i allt väsentligt motsvarande bestämmelser som för förvaltningsutskottet (7, 31—36, 47 och 48 §§ KL, 31—34, 37, 38 och 47 §§ KLS). Dock ställs dessutom den begränsningen upp för valbarhet till kommunens styrelse, att befattningshavare som är anställd hos kommunen och är chef för något verk som hör till styrelsens förvaltningsområde inte får vara ledamot eller suppleant i styrelsen (7 och 32 §§ KL). I Stockholm väljs ledamöter i stadskollegiet bland stadsfullmäktiges ledamöter (31 § KLS). Stadsfullmäktig som är borgarråd eller chef för verk som hör till kommunalförvaltningen får inte utses till ledamot eller suppleant i stadskollegiet (32 § KLS).

Landstinget får i reglemente för förvaltningsutskottet bestämma om och i vilken omfattning utskottets uppgifter skall fördelas på två eller flera särskilda avdelningar av utskottet. I reglementet kan föreskrivas att avdelningarna skall utses genom särskilda val. Bestämmelserna om utskottet i LL äger motsvarande tillämpning på avdelning med det undantaget att avdelningen själv inom sig utser ordförande och vice ordförande (52 § första stycket). Är utskottet delat på avdelningar, skall samfällda utskottet göra upp förslag till utgift- och inkomststat och ha inseende över hälso- och sjukvårdsstyrelsen (52 § andra stycket).

Fullmäktige i kommun får anta reglemente för kommunens styrelse. I reglementet kan bestämmas att styrelsen får uppdra åt bl. a. särskild avdelning inom styrelsen att på styrelsens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, som skall anges i reglementet (43 § KL). Sådan avdelnings beslutanderätt grundar sig alltså inte omedelbart på reglementet och avdelningen kan inte själv överlåta beslutanderätten på annan. Motsvarande gäller stadskollegium och drätselkammare i stad (49 § KL, 48 § KLS).

Beträffande landstingskommunens hälso- och sjukvårdsstyrelsens verksamhet gäller samma bestämmelser som för förvaltningsutskottet i fråga om valbarhet, valperiod, val av presidium och sammanträden. Styrelsen kan dock inte delas på avdelningar (53 § 1 mom. LL). I övrigt gäller beträffande styrelsens verksamhet vad som föreskrivs i lag eller författning (53 § 4 mom. LL). Därmed åsyftas närmast *sjukvårdslagen (SjL) den 6 juni 1962 (nr 242)* och *sjukvårdsstadgan (SjSt) den 29 mars 1963 (nr 70)*. SjL innehåller i fråga om sjukvårdsstyrelse i landstingskommun endast hänvisning till bestämmelserna i LL om styrelsens organisation och arbetsformer (9 §

1 mom.). För sjukvårdsstyrelse i stad som inte ingår i landstingskommun äger flertalet bestämmelser i KL om kommunens styrelse och annan kommunal nämnd tillämpning (9 § 3 mom.). För sjukvårdsstyrelsen i Stockholm gäller i väsentliga delar föreskrifterna i KLS om stadskollegium och annan nämnd.

Sjukvårdsstyrelse skall med uppmärksamhet följa sjukvårdens behov och utveckling och för landstinget eller stadsfullmäktige lägga fram de förslag rörande sjukvården som finns påkallade (10 § SjL). Styrelsen skall verka för att främja största möjliga planmässighet i sjukvården. Sjukvårdsstyrelsens kompetens framgår i övrigt av 7 § SjSt. Det åligger sjukvårdsstyrelse bl. a. att avge utlåtande och förslag angående åtgärd på sjukvårdens område som landstinget eller stadsfullmäktige har att besluta om och att föreslå erforderliga utvidgningar och ändringar av sjukhusen samt i den mån landstinget eller stadsfullmäktige inte bestämt annat ombesörja beslutade ny-, till- eller ombyggnadsarbeten, som inte är av den ringa omfattning att de kan hänföras till ordinarie underhåll. Vidare äger sjukvårdsstyrelsen bestämma på vilka sjukhuskliniker och andra sjukhusavdelningar öppen vård skall meddelas, i den mån landstinget eller stadsfullmäktige inte beslutat därom, liksom att avge förslag angående sjukvårdsområdets indelning i läkardistrikt. Om annat inte bestämts kan sjukvårdsstyrelsen också anordna gemensam upphandling m. m. för flera sjukhus. Dessutom äger styrelsen till sjukhusens direktioner göra de framställningar och erinringar samt ge de anvisningar rörande sjukhusens förvaltning som finns påkallade. För att främja planmässighet i sjukvården bör sjukvårdsstyrelsen efter samråd med berörda myndigheter göra upp översiktsplaner för olika grenar av sjukvården. Landsting äger besluta att sjukvårdsstyrelsen skall utgöra direktion för förvaltningen av sjukhus. I stad som inte tillhör landstingskommun äger stadsfullmäktige motsvarande befogenhet (11 § 1 mom. SjL).

I landstingsutredningens betänkande (s. 69—82) lämnas en utförlig redogörelse dels för ett av Svenska landstingsförbundet utarbetat förslag till olika huvudformer för förvaltningsutskottets och hälso- och sjukvårdsstyrelsens organisation och verksamhet, dels för utformningen av organisationen och verksamheten i de skilda landstingskommunerna. Av redogörelsen framgår bl. a. att flertalet landsting har valt att ha odelat förvaltningsutskott som tillika utgör hälso- och sjukvårdsstyrelse.

Övriga nämnder

För vissa förvaltnings- eller verkställighetsbestyr utser landstinget de nämnder som det finns föreskrifter om i lag eller annan författning (54 § första stycket LL). För övriga förvaltnings- eller verkställighetsbestyr äger landstinget utse de nämnder som landstinget finner behövliga (54 § andra stycket). För sist angivna nämnder äger de flesta bestämmelserna i LL om

förvaltningsutskottet motsvarande tillämpning. LL överensstämmer i dessa hänseenden med KL och KLS. Mandattiden för ledamöter och suppleanter i sådan nämnd i Stockholm är dock endast två år (51 § KLS).

Förvaltningsutskottet som nämnd för särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr

Enligt vad landstingsutredningen inhämtat har många förvaltningsutskott belastats med förvaltnings- och verkställighetsbestyr av lokal karaktär eller underordnad betydelse för ledningen av landstingets verksamhet. I fråga om förvaltningsutskott som även är hälso- och sjukvårdsstyrelse ger utredningen följande exempel. Förvaltningsutskottet i Gotlands läns landstingskommun är sjukhemsdirektion. I Kronobergs läns landstingskommun är förvaltningsutskottet direktion för både sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka och långvarigt sjuka och styrelse för en vårdanstalt för psykiskt efterblivna. Dessutom fungerar utskottet som barnhemsstyrelse. Blekinge läns landstingskommuns förvaltningsutskott är direktion för hem för långvarigt sjuka och styrelse för hörselskola. I Hallands läns landstingskommun är förvaltningsutskottet direktion för ett sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka. Förvaltningsutskottet i Västmanlands läns landstingskommun är direktion för ett konvalescenthem och styrelse för ett jordbruk. I Gävleborgs län är landstingskommunens förvaltningsutskott styrelse för arbetsträningsinstitut, hörselskola och cp-skola. I Västernorrlands län lyder rättshjälpsanstalten under landstingskommunens förvaltningsutskott som även är barnhemsstyrelse. Förvaltningsutskottet i Västerbottens läns landstingskommun fungerar som direktion för två sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka och för två sjukhem för långvarigt sjuka. Norrbottens läns landstingskommuns förvaltningsutskott är såväl centralstyrelse för undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna som barnhemsstyrelse. Tidigare var utskottet direktion för alla landstingskommunens sjukhem.

Två förvaltningsutskott som är delade på dels hälso- och sjukvårdsstyrelse dels finansavdelning har även uppgifter som nämnder för särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr. Sålunda är förvaltningsutskottet i Södermanlands läns landstingskommun direktion för sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka. Detsamma är fallet i Malmöhus läns landstingskommun, vars hälso- och sjukvårdsstyrelse är direktion för olika sjukhem för långvarigt sjuka. Den är också barnhemsstyrelse.

I Älvsborgs läns landstingskommuns förvaltningsutskott, det enda som är uppdelat på hälsovårdsstyrelse, sjukvårdsstyrelse och finansavdelning, är hälsovårdsstyrelsen direktion för tre sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka och styrelse för barnhemmen. Sjukvårdsstyrelsen är direktion för två epidemisjukhus, nio sjukhem för långvarigt sjuka och förlossningshem.

Skaraborgs och Värmlands läns landstingskommuner har förvaltningsutskott som även är sjukvårdsstyrelser, medan hälsovårdsstyrelserna är fri-

stående. Förvaltningsutskottet i den förra landstingskommunen är direktion för sjukhem för långvarigt sjuka och för lättskötta psykiskt sjuka när sjukhemmen inte är anslutna till lasarett eller annat sjukhus. Förvaltningsutskottet i Värmlands läns landstingskommun är även barnhemsstyrelse. Förvaltningsutskottet i Örebro läns landstingskommun är styrelse för centraltvätt, regionplanekontor och kemisk station.

Arvodesanställda förtroendemän m. m.

Landstingsmans rätt till ersättning med anledning av uppdraget regleras i 39 § 1 och 2 mom. LL (ändrade senast 1962: 156). Där sägs att landstinget äger besluta att landstingsman skall få traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter. Grunder för dessa ersättningar bestämmer landstinget. Efter landstingets bestämmande kan landstingsman få också arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet får inte överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art och den tid som kan beräknas gå åt för uppdraget.

I fall som avses i författning om allmän försäkring äger landstinget träffa överenskommelse att utgående arvoden skall anses som inkomst av anställning. Föreligger särskilda skäl äger landstinget bevilja pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension åt landstingsman som på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning under en lång följd av år.

Bestämmelserna i 39 § 1 och 2 mom. LL äger motsvarande tillämpning på ledamot i förvaltningsutskottet och utsedd ledamot i annan nämnd samt suppleant för sådan ledamot (39 § 3 mom. och 55 § 1 mom. LL).

Fram till hösten 1963 hade tre landsting beslutat om arvoden till förtroendemän som i princip var heltidssysselsatta, nämligen en ordförande i förvaltningsutskott, en ordförande i hälso- och sjukvårdsstyrelse och i landstingskommunens byggnadskommitté samt en förvaltningsutskottsordförande som är verkställande ledamot i landstingskommunens centrala byggnadskommitté.

För förtroendemän i primärkommun har ersättnings-, arvodes- och pensionsfrågorna reglerats på samma sätt som för landstingskommunens förtroendemän (28 och 46 §§ KL, 29 och 53 §§ KLS). I primärkommunerna har systemet med heltidssysslor för kommunala förtroendemän vunnit allt större spridning under de senaste åren, särskilt i städerna. I flera fall har sålunda drätselkammarens ordförande i denna egenskap knutits till den centrala förvaltningens ledning och i samband därmed beretts så stor ekonomisk gottgörelse att han odelat kan ägna sig åt den kommunala verksamheten. Som exempel på städer med heltidsanställda drätselkamarordförande (drätselordförande, drätselchef, drätseldirektör, kommunalråd, kollegieråd) må nämnas Norrköping, Hälsingborg, Linköping, Borås, Halmstad,

Södertälje, Katrineholm, Oxelösund, Kiruna, Landskrona, Uddevalla, Borlänge, Sandviken, Vänersborg, Ystad och Motala.

I Stockholm är som nämnts förut stadskollegiet stadens styrelse (30—43 §§ KLS). De ärenden som ankommer på stadskollegiets handläggning föredras av borgarråden, om inte annan ordning för visst ärendes föredragning beslutats enligt reglementet för kollegiet. Ärendena föredras enligt rotelindelning av borgarråden, som inte får delta i besluten. Borgarråden utses av stadsfullmäktige vid första sammanträdet under tjänstgöringsåret för fyra år och är förtroendemän med fast avlönning och pensionsrätt (44—46 och 50 §§ KLS). Till borgarråd får utses endast personer med synnerlig insikt och erfarenhet i kommunala förvaltningsfrågor eller eljest i allmänna värv. Antalet borgarråd är f. n. nio. De är ordförande i de viktigare nämnderna i staden, var och en inom sin rotel. Borgarråden äger yttrande- och förslagsrätt i stadsfullmäktige även om de inte är ledamöter. De är skyldiga att närvara vid sammanträden med stadsfullmäktige och stadskollegiet. Utöver föredragnings- och närvaroskyldighet har några arbetsuppgifter inte angivits i lagen eller reglementet. Tillsammans bildar borgarråden en borgarrådsberedning. Stadsfullmäktige utser ett borgarråd till ordförande i beredningen och denne föredrar budgetförslaget i stadskollegiet. Reglemente för borgarrådsberedningen skall antas av stadsfullmäktige och underställas Kungl. Maj:ts prövning (48 § KLS).

Borgarrådsberedningen har i praxis utbildats till ett självständigt beredningsorgan, hos vilket borgarrådens samfällda inflytande koncentrerats. Indelningen i borgarrådsrotlar är följande: a) drätselroteln, ordföranden är ordförande i borgarrådsberedningen och drätselnämnden m. m.; b) personalroteln, ordföranden är ordförande i lönenämnden; c) fastighetsroteln, ordföranden är ordförande i fastighetsnämnden; d) stadsbyggnadsroteln, ordföranden är ordförande i byggnadsnämnden och gatunämnden m. m.; e) industriroteln, ordföranden är ordförande i industriverksstyrelsen, hamnstyrelsen m. m.; f) socialroteln, ordföranden är ordförande i de sociala nämnderna; g) kulturroteln, ordföranden är ordförande i skoldirektionen m. m.; h) sjukvårdsroteln, ordföranden är ordförande i sjukvårdsstyrelsen, hälsovårdsnämnden och folktandvårdsstyrelsen; i) stor-stockholmsroteln, ordföranden är ordförande i delegationen för stor-stockholmsfrågor. Stadskollegiet biträds av stadskansliet, för vilket borgarrådsberedningens ordförande är chef.

Under stadskollegiet i Göteborg inrättades 1955 fyra befattningar som stadssekreterare, vilka är stadskollegiets tjänstemän och svarar för beredning och föredragning av kollegiets ärenden. Tjänstemannaställningen markeras genom att deras anställningsvillkor regleras i särskilda tjänste- och pensionsreglementen för stadssekreterare, att speciella kvalifikationer fordras för befattningarna och att stadssekreterarna förutsätts ha enbart beredande och föredragande uppgifter i stadskollegiet. Samtidigt anses man ha behållit för-

troendemannakaraktären genom att stadssekreterarna utses av stadsfullmäktige efter nominering av de politiska partierna för fyra år i sänder med skyldighet att avgå om de inte väljs om.

De fyra stadssekreterarna svarar för var sin avdelning: kulturavdelning, socialavdelning, stadsbyggnadsavdelning och industriavdelning. Någon stadssekreterare för finansärenden finns inte.

Stadskansliet förestås av en kanslichef, som även är stadsfullmäktiges sekreterare. Stadskollegiets ordförande och vice ordförande samt kanslichefen och stadssekreterarna — den s. k. presidieberedningen — håller regelbundna överläggningar angående fördelning av arbetsuppgifter, beredning av ärenden och åtgärder för samordning och planmässighet inom förvaltningen. Överläggningarna är informella och protokoll förs inte.

Malmö har sedan 1961 en organisation som motsvarar den i Göteborg. Organisationen omfattar sex kommunalråd som bereder och föredrar ärendena i drätselkammaren. Kommunalrådets avdelningar är finans-, löne-, byggnads-, social-, undervisnings- och kultur- samt affärs- och industriavdelningarna.

Förvaltningsutskottets och andra nämnders delegationsrätt

Landstinget kan föreskriva i reglementet för förvaltningsutskottet att utskottet eller avdelning av utskottet får uppdra åt utskottsledamot eller befattningshavare hos landstingskommun att på utskottets vägnar besluta i vissa grupper av ärenden. Ärendenas beskaffenhet skall anges i reglementet. Beslut som fattats på grund av sådant uppdrag skall anmälas vid utskottets eller avdelningens nästa sammanträde (52 § *LL*). Också hälso- och sjukvårdsstyrelse kan få motsvarande delegationsrätt, om landstinget beslutar det (53 § 1 mom. sista stycket). Har landstinget antagit reglemente för styrelsen torde landstingets beslut kunna föras in i reglementet. Annan landstingskommunal nämnd, som inte utsetts på grund av särskild författning, kan få motsvarande delegationsbemyndigande som hälso- och sjukvårdsstyrelse (54 § sista stycket).

Enligt *KL* kan fullmäktige bestämma i reglemente för kommunens styrelse att styrelsen äger uppdra — förutom åt avdelning av styrelsen — åt ledamot i styrelsen eller åt befattningshavare som är anställd hos kommunen att på styrelsens vägnar besluta i vissa grupper av ärenden. Ärendenas beskaffenhet skall anges i reglementet. Framställning eller yttrande till fullmäktige skall beslutas av styrelsen samfällt. Beslut som fattas på grund av delegation skall anmälas vid styrelsens nästa sammanträde (43 §). Bestämmelser av samma innehåll gäller för drätselkammare i stad med stadskollegium (49 § *KL*, 48 § *KLS*).

En översikt som landstingsutredningen har lagt fram över tillämpningen av delegationsbestämmelserna i landstingskommunerna ger vid handen att delegation förekommer huvudsakligen till landstingsdirektören, annan tjäns-

teman, någon eller några ledamöter i förvaltningsutskottet i samråd med landstingsdirektören, arbetsutskott inom förvaltningsutskottet eller annan styrelse eller nämnd. Delegationsföreskrift saknas i sex landstingskommuner. Beslutanderätt delegeras emellertid av förvaltningsutskott i en del särskilt angivna ärenden trots att reglering saknas i utskottets reglemente.

Delegationsföreskrifter för förvaltningsutskott är utformade på skilda sätt i reglementena. Enligt generella föreskrifter som förekommer i vissa reglementen äger förvaltningsutskottet uppdra åt ledamot i utskottet eller befattningshavare hos landstingskommunen att inom ramen för medel som landstinget anvisar besluta i ärenden som angår den löpande driften och förvaltningen av landstingets anstalter och institutioner, dock inte i ärenden av principiell natur. I andra reglementen ges mer detaljerade delegationsbestämmelser. Olika former av delegation förekommer vid sidan av varandra. Bl. a. föreskrivs i en del reglementen att beslutanderätten tillkommer landstingsdirektören eller annan tjänsteman och en eller flera förtroendemän gemensamt.

Beträffande den närmare utformningen av delegationsföreskrifterna i reglementena för förvaltningsutskotten och övriga nämnder hänvisas till landstingsutredningens betänkande (s. 93—99).

Information till landstingsmännen

Inkomna förslag till landstinget skall förvaltningsutskottet låta trycka och sända till länsstyrelsen och samtliga landstingsmän om möjligt minst åtta dagar före lagtima mötes början. Föredragningslista för mötet skall upprättas av förvaltningsutskottet och delas ut i samma ordning som förslagen (20 § 2 mom. LL). Motsvarande föreskrifter saknas för urtima möte. I allmänhet låter förvaltningsutskotten förslagen till lagtima möte tryckas i olika delar som sänds till landstingsmännen successivt. Tiden för utsändandet varierar från juni till mötets början. Enhetlig praxis saknas också i fråga om dispositionen av ärendena i trycket. Oftast brukar handlingarna och föredragningslistan tryckas även vid urtima möten.

Frågan om information till landstingets ledamöter om den landstingskommunala styrelsens verksamhet har i LL reglerats på så sätt att förvaltningsutskottet årligen skall avge berättelse till lagtima möte över sin verksamhet under tiden från senaste lagtima möte (41 §). Motsvarande regler saknas i KL och KLS.

Föreskrifter om skyldighet att hålla de enskilda ledamöterna i landstingen löpande informerade om verksamheten inom den landstingskommunala styrelsen synes saknas i reglementena för förvaltningsutskotten. I 21 landstingskommuner synes dock landstingets ledamöter kontinuerligt få förvaltningsutskottens protokoll. Ledamöterna i Södermanlands läns landsting tillställs löpande sammanställningar av protokollen och ledamöterna i Kristianstads läns landsting får sammanställning vid utgången av första,

andra och fjärde kvartalen. Förvaltningsutskotten i Blekinge och Norrbottens läns landsting sänder sina protokoll till de ledamöter som begär det. Örebro läns landsting låter trycka en kvartalsvis utkommande skrift som sänds ut till såväl alla landstingskommunens förtroendemen som primärkommunala förtroendemen. Även länets tidningar samt vissa föreningar och organisationer erhåller skriften. Vidare brukar de politiska partierna i landstingen hålla gruppsammanträden vid vilka någon representant för förvaltningsutskottet brukar informera och inhämta landstingsledamöternas uppfattning i olika frågor.

Landstingsutredningen

Allmänna synpunkter

Landstingsutredningen lämnar i sitt betänkande (s. 101—116) en redogörelse för den kritik som har riktats mot landstingen och den landstingskommunala förvaltningen. Sammanfattningsvis framgår av redogörelsen, att man i pressen har framställt önskemål om bättre betingelser för landstingsledamöterna att få reellt inflytande över den landstingskommunala verksamheten, förstärkning av landstingens centrala förvaltning och bättre offentlig insyn i förvaltningen, framför allt i förvaltningsutskottets verksamhet. I riksdagen har inte framställts krav på större ändringar i landstingens eller den landstingskommunala styrelsens organisation och arbetsformer. Inte heller har utredningen funnit att landstingen eller förvaltningsutskottet själva har ansett nuvarande författningsbestämmelser om organisationen och arbetsformerna otillfredsställande i några mera väsentliga avseenden.

Mot denna bakgrund konstaterar utredningen att några i grunden väsentliga anmärkningar inte har riktats mot de landstingskommunala styrelseformerna. I skilda sammanhang har tvärtom dokumenterats att landstingskommunerna har ändamålsenlig organisation, vilket enligt utredningens mening ger vid handen att LL i stort sett har varit lämpad för sitt ändamål. Särskilt stryker utredningen under att den landstingskommunala verksamhetens starka utveckling till stor del har ägt rum medan 1924 års lag om landsting ännu gällde. Utredningen finner det vidare allmänt omvittnat att landstingskommunernas på det hela taget ändamålsenliga och smidiga förvaltning har möjliggjorts genom att landstingen och deras verkställande organ har haft stor frihet att utforma sin verksamhet efter vad som har varit lämpligt och önskvärt med hänsyn till lokala förhållanden och behov.

Det finns enligt utredningens uppfattning ingen anledning att utgå från att LL principiellt skulle bli mindre ändamålsenlig i samband med att landstingskommunerna i princip skall svara för samhällets totala hälso- och sjukvård. LL ger i stort sett landstingen möjlighet att ge den landstingskommunala verksamheten den utformning som krävs för de skilda landstingskommunala uppgifterna. Nuvarande organisation och arbetsformer torde inte vara olämpliga eller otjänliga för ytterligare uppgifter. Landstinget äger enligt gällande lag självt avgöra omfattningen av landstingsledamöternas deltagande i och ansvar för den landstingskommunala verksamhetens olika delar. Detta innebär emellertid enligt utredningen inte att såväl landstingets som den landstingskommunala styrelsens organisation och

arbetsformer och bestämmelserna därom är lämpligt utformade till alla delar. I vissa hänseenden kan kritik riktas mot det ändamålsenliga i både lagbestämmelser och praxis. Flertalet brister synes dock ligga på det formella planet.

Utredningen framhåller att en vägledande princip för vår kommunala lagstiftning har varit att våra kommuner bör åtnjuta största möjliga frihet att ordna sin förvaltning och sina verksamhetsformer med hänsyn till skiftande lokala behov. Landstingskommuner och andra kommuner fyller bäst sina många uppgifter som regionala samhällsorgan, om de åtnjuter frihet på det organisatoriska området. Alltför ingående reglering av deras förhållanden skulle kringskära deras självstyrelse. Det minimum av bestämmelser som behövs bör enligt utredningens uppfattning i största möjliga utsträckning säkerställa den landstingskommunala självstyrelsen som sådan.

Viss likhet i form och innehåll mellan de för landstingskommunerna och primärkommunerna gällande lagarna åstadkoms genom förra decenniets kommunallagstiftning. Även landstingsutredningen finner det angeläget att de grundläggande bestämmelserna för den landstingskommunala och primärkommunala verksamheten principiellt får samma innehåll. Den likformighet som har åstadkommit synes av allt att döma ha inneburit formella och praktiska fördelar för landstingen. Att för dessa föra in helt ny organisation och nya arbetsformer, som skulle strida mot gällande och vedertagna bestämmelser för de borgerliga kommunerna, är enligt utredningens åsikt varken behövt eller önskvärt. Men man bör hålla i minnet att det råder principiella skillnader mellan sekundärkommuner och primärkommuner. Bortsett från att landstingskommunerna av tradition och andra orsaker har kommit att till största delen ha hand om hälso- och sjukvårdsuppgifter, bör beaktas att landstingskommunen i allmänhet har en geografisk utbredning som saknar motsvarighet på den primärkommunala sidan. Till detta kommer verksamhetsgrenarnas spridning inom området och de kommunikationstekniska och demografiska faktorernas inverkan på landstingskommunens förvaltning. Utredningen finner det därför inte utan vidare givet att de primärkommunala reglerna till alla delar är lämpliga för landsting och förvaltningsutskott. Det kan dock inte uteslutas att landstingskommunerna i stort sett skulle kunna fungera efter samma lagbestämmelser som primärkommunerna.

En översyn av landstingslagen i de delar den reglerar landstingets och förvaltningsutskottets organisation och arbetsformer anser utredningen böra hållas inom ramen för den gällande lagstiftningen. Med hänsyn till den önskvärda likformigheten mellan de olika kommunalförfattningarna ligger det enligt utredningen närmast till hands att pröva om det är möjligt att mer än som skett hittills närma landstingslagens bestämmelser till vad som gäller primärkommunerna. Landstingets frihet att självt i största möj-

liga utsträckning reglera sin och förvaltningsutskottets samt andra landstingskommunala organs organisation och arbetsformer bör emellertid behållas och utvecklas.

En jämförelse mellan de kommunala representationernas och riksdagens organisation och verksamhetsformer skulle enligt utredningen i och för sig vara intressant, om t. ex. en prövning skulle göras av landets totala styrelse och förvaltning, särskilt vid bedömning av gränsdragningen mellan statens och de olika kommunernas uppgifter. En bestämd och klarare gränsdragning än nu mellan statens och de olika kommunernas uppgifter har efterlysts i olika sammanhang. Utredningen vill erinra om gränsdragningsfrågorna inför den utveckling som förestår i fråga om kommun- och länsindelning och eventuella nya uppgifter för de olika kommuntyperna. Det är snarare dessa frågor och kostnadsfördelningen mellan staten och landstingskommunerna, speciellt beträffande sjukvårdens finansiering, som har avgörande betydelse för om landstingskommunerna skall bli i stånd att handha ytterligare uppgifter inom exempelvis åldringsvården, yrkesutbildningen och regionala samhällsplaneringen.

Utredningen ställer sig alltså tveksam till att föra in nya organisations- och verksamhetsformer på den landstingskommunala sektorn. En jämförelse mellan landstingslagen och riksdagsordningen anser utredningen visa att riksdagsordningen med tillhörande stadgar knappast bör eller kan ligga till grund för landstingets verksamhet.

Enligt utredningen kan det inte anses ingå i dess uppdrag att pröva gällande bestämmelser om antalet landstingsmän i landstinget. Det är emellertid önskvärt, anför utredningen, att bestämmelserna prövas särskilt. I landstingskommuner vilkas områden f. n. har markant folkökning ökar representationernas storlek så mycket att de blir oformliga i förhållande till de landstingskommunala uppgifternas omfattning och innehåll. Spörsmålet bör i vart fall bli aktuellt efter den översyn av länsindelningen som det pågår utredning om.

Landstingets verksamhet

Landstingets sammanträden

Kritiken mot landstingets verksamhet har, erinrar landstingsutredningen, gått ut på bl. a. att landstinget bör sammanträda oftare än vad som nu är fallet. Bakom denna uppfattning torde ligga åsikten att förtroendemännens ställning skulle stärkas och bättre kontakt nås mellan landstinget och förvaltningsutskottet, om landstinget sammanträdde oftare än nu. Även de allmer omfattande landstingskommunala arbetsuppgifterna motiverar enligt kritiken fler landstingsmöten.

Landstinget har genom bestämmelsen om lagtima möte bunden sammanträdestid och sammanträdesform, från vilken undantag är medgivet i form

av urtima möte. Enligt utredningen visar praxis att bara ett par landsting kan sägas ha satt urtima möten i system. I övrigt förekommer sådana möten sporadiskt och har efter 1954 inte alls förekommit hos en tredjedel av antalet landsting. I regel torde urtima möten föranledas av större specialfrågor såsom utbyggnadsplaner inom sjukvården och liknande. Trots den betydande expansion som skett särskilt inom sjukvården har dock det övervägande antalet landsting ansett sig kunna besluta i dessa frågor vid det lagtima mötet.

Det finns enligt utredningens uppfattning anledning att överväga om det är förenligt med det allmännas och de enskilda landstingsmännens intressen att landstinget skall avgöra så viktiga frågor som t. ex. landstingskommunens sjukvårdsärenden vid ett sammanträde som är begränsat till några få dagar under en och samma vecka. Med hänsyn till önskvärdheten av ökat inflytande på och intresse för frågorna från de enskilda landstingsledamöternas sida och till de landstingskommunala uppgifternas tillväxt i antal och omfattning kan det i längden komma att visa sig mindre tillfredsställande att landstinget sammanträder bara en gång årligen. Utredningen ifrågasätter om det finns anledning att behålla det nuvarande sammanträdesystemet, som arbetsmässigt i stor utsträckning binder landstinget till endast ett sammanträde och inte erbjuder tillräckligt smidiga former för landstingets beslut om ytterligare sammanträden. Bestämmelser som motsvarar dem som gäller för fullmäktige i primärkommun skulle möjligen ge landstinget större frihet att välja sammanträdestider än gällande bestämmelser i LL. KL förutsätter att fullmäktige sammanträder mer än en gång om året. En anpassning av reglerna för landstinget till att motsvara vad som gäller för fullmäktige skulle ge landstinget möjlighet att lämpa sina sammanträden efter de expanderande landstingskommunala arbetsuppgifterna. Samtidigt skulle möjligheterna för landstingets ledamöter att öva inflytande på angelägenheterna och vinna ökad insikt i landstingskommunens förvaltning stärkas.

Med hänsyn till landstingskommunernas geografiska utbredning och den lokala spridningen av verksamhetsgrenarna anser utredningen emellertid att landstinget inte kan sammanträda och arbeta på samma sätt som en primärkommunal fullmäktigförsamling. Det torde knappast vara praktiskt genomförbart eller ändamålsenligt att för landstingets del helt kopiera de bestämmelser som gäller för fullmäktigsammanträdena. Arbetsmässigt kan det enligt utredningens uppfattning vara till fördel att koncentrera landstingsarbetet till en eller flera perioder i stället för att införa den primärkommunala ordningen med sammanträden om några timmar enstaka dagar.

För utredningen framstår det som väsentligast att landstinget kan sammanträda efter behov och så smidigt som möjligt fullgöra sina åligganden utan att eftersätta vad som måste iakttas från offentlighetssynpunkt. Det

bör ankomma på landstinget att självt besluta enligt vilken ordning det skall sammanträda. Fastställande av utgift- och inkomststaten och utdebiteringssatsen kräver dock att ett sammanträde fixeras till oktober månad. Landstinget bör alltså hålla minst ett möte där landstingskommunens utgift- och inkomststat och grunden för utdebitering av landstingskatt fastställs. I anslutning härtill föreslår utredningen, om än med tvekan, att de nuvarande beteckningarna lagtima och urtima möte utgår och ersätts med beteckningen landstingsmöte. Uttrycket urtima leder tanken till en sammankomst av mycket extraordinär natur. Det skulle inte rimma med att man håller flera landstingsmöten än ett om året.

I betänkandet påpekas att det kan bli till förfång för landstingsledamöter som är riksdagsmän om landstingsmöte till tiden sammanfaller med riksdagens sammanträden. Landstinget får genom sin rätt att besluta om sammanträdesdagar möjlighet att ta hänsyn till riksdagsarbetet. Möjlighet finns för övrigt att utnyttja suppleanter. Av betydelse är också att många landstingsmän torde önska att oktobermötet fixeras att börja viss dag i månaden. Lämpligen bör denna dag fastställas i landstingets arbetsordning. Hinder bör inte föreligga att även tidpunkterna för andra landstingsmöten fastställs i arbetsordningen. Det kan vara praktiskt lämpligt om landstinget normalt vill sammanträda mer än en gång om året.

Om landstinget får samma frihet att besluta om sina sammanträden som fullmäktige i primärkommun bör enligt utredningen den nuvarande bestämmelsen att urtima möte inte kan sammankallas av landstinget eller förvaltningsutskottet förrän minst två månader efter lagtima mötes slut utgå.

Någon tidsgräns för landstingsmötets varaktighet finns inte f. n. Det finns enligt utredningens uppfattning inte heller anledning att införa föreskrifter därom. Även i detta avseende bör landstinget ha full frihet att bestämma.

Beredningen vid landstingsmöte

Landstingsutredningen anför att kritiken mot beredningsförfarandet under landstingsmöte framför allt inriktats på att alltför kort tid står till beredningsutskottens förfogande under landstingsmötet och att beredningsförfarandet lätt sjunker ner till en formalitet.

För landstinget gäller dubbelt beredningstvång. De ärenden som skall avgöras skall vara beredda av dels den nämnd dit ärendet hör efter sin beskaffenhet eller av den eller de personer som särskilt utsetts att mellan landstingets möten bereda ärendet, dels särskilt beredningsutskott under landstingets möte. Landstingsutredningen anför att det dubbla beredningstvånget i landstinget saknar motsvarighet på den primärkommunala sidan. Bakgrunden till det dubbla beredningstvånget är att landstingsledamöterna skall få tillfälle att tränga in i föreliggande frågor mer ingående än vad som är möjligt under själva landstingssammanträdet. Landstingsledamöterna kan ju inte på samma sätt som fullmäktige följa förvaltningen mellan re-

presentationernas sammanträden. Landstingsutredningen erinrar om att landstingskommunerna under de gångna åren i inte ringa utsträckning fått allt bättre organiserade och arbetande förvaltningsorgan. Det gäller särskilt förvaltningsutskottet, som betjänas av landstingskommunernas kanslier. Ärendena till landstinget torde följaktligen regelmässigt få grundlig och uttömmande beredning, innan de avgörs. Vidare torde ett mycket stort antal ärenden vid lagtima möte återkomma från år till år och vara av rutinmässig karaktär. Utredningen anser det därför förstäeligt om beredningsförfarandet under landstingsmöte på sina håll kan ha blivit en formalitet utan sakligt värde.

Om landstinget sammanträdde oftare och beredningen av vederbörande nämnder och motsvarande vore fullt uttömmande anser utredningen att skälen för det dubbla beredningstvånget skulle försvagas väsentligt. Med hänsyn till landstingets organisation, arbetsformer och uppgifter är utredningen emellertid av den uppfattningen att det dubbla beredningstvånget bör behållas.

Landstingsutredningen behandlar härefter frågan om beredningsutskottet, som utredningen vill kalla landstingsutskott, skulle kunna tillsättas före landstingsmötet. Landstingsutskottet skulle då kunna arbeta parallellt med förvaltningsutskottet och övriga nämnder. Om landstinget sammanträder oftare anser utredningen behovet av kontinuerligt arbetande landstingsutskott mindre motiverat än om landstinget sammanträder en gång om året. Anses mer tid nödvändig för landstingsutskottens arbete och ledamöternas information kan landstinget enligt gällande bestämmelser efter det konstituerande sammanträdet med val av utskottet och remiss av ärendena till dessa besluta, att nästa sammanträde under mötet skall hållas efter det antal dagar som i varje särskilt fall krävs för utskottsarbetet. Kommer landstinget att sammanträda ofta och då endast en eller två dagar torde å andra sidan inte någon längre tid finnas tillgänglig för beredningsarbetet.

Med den utgångspunkten att landstinget skall ha största möjliga frihet att bestämma om sina arbetsformer har utredningen i fråga om beredningsförfarandet stannat för att låta även detta ske under de former, som landstinget finner lämpliga och ändamålsenliga. Gällande bestämmelse att ärende inte får avgöras innan det under landstingets möte blivit berett av särskilt utskott kan lämpligen ersättas med bestämmelsen, att ärende inte får avgöras, innan det beretts av särskilt utskott, som landstinget utsett bland sina ledamöter. Orden »under landstingets möte» skulle alltså utgå. Härigenom får landstinget möjlighet att besluta om och när landstingsutskottet skall träda i verksamhet. De skall sålunda kunna utses för en löpande tidsperiod som landstinget bestämmer. Eftersom utskottsmedlemmarna måste vara utsedda bland landstingets ledamöter kan mandatperioden i landstingsutskott inte vara längre än fyra år. Efter landstingsval kan vakanser komma att uppstå i utskottet, om de utses för längre tid än för varje möte. Olägenhe-

ten härav bör enligt utredningen kunna uppvägas av fördelarna att ha permanenta beredningsutskott. Val av nya utskott måste under alla förhållanden ske efter ett landstingsval.

LL innehåller inte några bestämmelser om landstingsutskottens organisation och arbetssätt. Utredningen påpekar att formerna och arbetssätten skiftar starkt. Även om uniformitet inte är nödvändig eller önskvärd och de lokala behoven och önskemålen om smidighet i förfarandet skall tillgodoses, bör landstingen enligt utredningens uppfattning i ökad omfattning försöka länka in beredningsförfarandet i fastare former än nu och i bättre överensstämmelse med gällande rätt och utvecklingen inom den landstingskommunala verksamheten. Fastän det inte föreligger skyldighet för landstingen att ha arbetsordningar för sina sammanträden är det enligt utredningen otillfredsställande, att man på sina håll arbetar efter föråldrade arbetsordningar eller helt saknar arbetsordningar.

Landstinget bör enligt utredningens mening reglera i sin arbetsordning vilka utskott som skall tillsättas. I princip bör alla landstingets ledamöter aktivt engageras i beredningsarbetet. Övervägande antalet landsting har också satt in sina ledamöter i beredningsarbetet eller i varje fall genom suppleantsystem försökt tillgodose önskemålet att så många som möjligt skall delta i det. Även om några landsting med nu gällande bestämmelser har ett mycket stort antal landstingsmän anser landstingsutredningen att det bör ligga i linje med landstingets och de enskilda ledamöternas intresse att samtliga, med vissa undantag, sysselsätts i utskottsarbetet. För att undvika alltför stora landstingsutskott bör övervägas att dela upp ärendena på fler utskott så att varje landstingsman får möjlighet att bli ledamot i något.

Utredningen ifrågasätter om inte inskränkning bör göras i vissa ledamöters deltagande i landstingsutskottens arbete. Många landsting har regeln att landstingets ordförande och vice ordförande inte skall delta i utskottsarbetet. I Malmöhus läns landstings arbetsordning har dessutom införts den regeln, att ledamot av förvaltningsutskottet inte bör vara ordförande i landstingsutskott. Utredningen anser att lämplighetsskäl kan anföras mot att förvaltningsutskottets ledamöter deltar i landstingsutskottens arbete. Kontakt mellan förvaltningsutskottet och landstingsutskotten kan upprätthållas genom att landstingsutskotten får rätt att kalla ledamot av förvaltningsutskottet till sammanträde för att lämna upplysningar. Vidare synes de utredningen olämpligt, att ordföranden och vice ordföranden i landstinget deltar i utskottsarbetet under landstingsmöte.

Remissdebatt förekommer inte allmänt i landstinget. Landstingsutredningen uttalar att remissdebatt kan vara ägnad att underlätta landstingsmännens arbete och främja intresset för landstingskommunens angelägenheter. Möjligen skulle en allmän remissdebatt bidra till större intresse från allmänhetens sida. Varje landsting bör dock självt besluta i frågan.

Utredningen finner det vidare vara angeläget att utskottens organisation

och arbetsformer blir mer reglerade än vad som är fallet nu. Därigenom bör utskottens arbete kunna få bättre stadga. Lämpligen bör de regler som gäller för förvaltningsutskottets och övriga nämnders sammanträden, val av ordförande och kallelse av suppleant m. m. tillämpas även på landstingsutskotten.

Arbetsordning

Utredningen har i det föregående på olika punkter angett att närmare bestämmelser i olika hänseenden bör tas in i arbetsordning. Det gäller t. ex. tider för landstingsmöte och landstingsutskottens organisation och verksamhetsformer. Med hänsyn härtill finner utredningen det nödvändigt att landstinget har en arbetsordning. Härigenom torde bättre förutsättningar kunna skapas för ett ändamålsenligt landstingsarbete. Inte minst betydelsefull måste en arbetsordning vara för de enskilda ledamöternas möjlighet att bedöma landstingets arbetssätt och vad det fordrar. Utredningen föreslår därför att arbetsordning obligatoriskt skall antas av landstinget.

Förvaltningsutskottet och övriga nämnder

Förvaltningsutskottets kompetens m. m.

Det särpräglade för förvaltningsutskottet är enligt landstingsutredningen att det självständigt företräder landstinget mellan dess möten. Genom denna bestämmelse om ställföreträderskap, som tillkom redan vid 1924 års landstingslagstiftning, har förvaltningsutskottet avsevärt starkare ställning än den primärkommunala styrelsen.

Organisationen av och arbetsformerna för den landstingskommunala förvaltningen i dess helhet har, säger utredningen, otvivelaktigt lett till att förvaltningsutskottet kommit att inta en dominerande ställning, som i vissa fall setts med kritiska ögon. Särskilt har kritiserats att förvaltningsutskottets arbete och ställningstaganden i stor utsträckning har undandragits insyn från de enskilda landstingsledamöternas sida och den offentlighet som skall känneteckna all förvaltning. Kritiken har speciellt uppmärksammat brister i utskottets information om sina åtgärder.

Förvaltningsutskottets befogenheter är i sista hand beroende av landstingets beslut, bortsett från vad som kan vara föreskrivet i lag eller författning. Sålunda kan landstinget dra upp riktlinjer för utskottets kompetens genom att t. ex. uttryckligen delegera vissa befogenheter till utskottet. En annan möjlighet är att landstinget fastställer direkta begränsningar för utskottets verksamhet. Efter vad landstingsutredningen kunnat finna har inte något landsting valt den senare vägen utan låtit förvaltningsutskotten inneha obegränsat ställföreträderskap. Självfallet har landstinget gett direktiv för förvaltningsutskottets handlande i ärenden, i vilka landstinget fattat särskilda beslut.

Det ligger sålunda i varje landstings händer, framhåller utredningen, att besluta om förvaltningsutskottets ställning som landstingskommunens styrelse utöver vad som anges i lag eller författning. Utskottets ansvar inför landstinget torde vara tillräckligt skydd mot missbruk från utskottets sida. Såvitt utredningen vet har det hittillsvarande systemet inte medfört några olägenheter av betydelse. Utredningen förordar att det liksom hittills överlämnas åt rättspraxis att med hänsynstagande till vad som är rimligt och ändamålsenligt dra upp gränserna för förvaltningsutskottens befogenheter att företräda landstinget.

I fråga om utskottets allmänna uppgifter i övrigt finner utredningen att de är ändamålsenligt reglerade i LL och för övrigt nära sammanfaller med de åligganden som primärkommunens styrelse har. Liksom denna skall förvaltningsutskottet vara ett ledande, initiativtagande och övervakande organ.

Landstingsutredningen berör härfter frågan om behovet att på den landstingskommunala sidan införa motsvarighet till stadskollegium. Motivet för stadskollegieinstitutet har, erinrar utredningen, varit att genom att avskilja drätsel förvaltningen till en drätselkammare (drättsel nämnd) ge styrelsen möjlighet att ägna sig åt ledningen av stadens förvaltning. För landstingskommunens del kan motsvarighet härtill på sätt och vis anses föreligga genom möjligheten att dela upp utskottet på avdelningar. Av den anledningen och med tanke på landstingskommunernas uppgifter i allmänhet torde knappast något stå att vinna genom att tillskapa ett landstingskommunalt kollegieinstitut. Utredningen erinrar om att endast Göteborg och Hälsingborg vid sidan av Stockholm hittills infört stadskollegier.

Utredningen finner alltså att det inte behövs någon ändring i bestämmelserna om förvaltningsutskottets åligganden i dess egenskap av landstingskommunens styrelse. Detta anser utredningen vara fallet även om landstinget skulle sammanträda oftare än en gång årligen. Det är ändå i sista hand landstinget som i princip beslutar om förvaltningsutskottets verksamhet mellan landstingsmötena, betonar utredningen.

Bestämmelsen om reglemente för utskottet föreslås skola stå kvar. Motiven för kravet på reglemente anses nämligen allttjämt vara bärande. Den frihet landstingen har att utan underställning anta reglemente bör enligt utredningen behållas.

Förvaltningsutskottets organisation och verksamhetsformer

Landstinget har, påpekar utredningen, stor frihet i fråga om att utforma den landstingskommunala styrelsens organisation. Efter erinran om hur organisationen har utformats i de skilda landstingskommunerna framhåller utredningen att möjligheten att dela upp förvaltningsutskottets arbetsuppgifter på självständigt handlande avdelningar kan vara till fördel för lands-

tingskommunen från effektivitetssynpunkt. Denna uppfattning tycks råda inom ett tiotal landsting. Även om det är obestridligt att förvaltningsutskottet skall inta en förhållandevis stark position kan emellertid konstateras att landstingen i gemen väljer så stora förvaltningsutskott, att det finns flera utskott, i vilka var tredje eller var fjärde landstingsman är ledamot. Bortsett från »skarven» mellan två valperioder är förvaltningsutskottens ledamöter nästan undantagslöst landstingsmän. Totalt sett visar det sig alltså att förvaltningsutskotten har stark förankring i landstingen, vilket i viss mån förklarar, varför det i regel inte rests några större invändningar mot den landstingskommunala styrelsen. Landstingsutredningen finner för sin del att det med hänsyn till landstingskommunens uppgifter och utformning, geografiskt och befolkningsmässigt, inte finns några bärande skäl att frångå de nuvarande bestämmelserna om förvaltningsutskottets organisation. Inte heller finner utredningen skäl att föreslå ändringar beträffande utskottets sammanträden eller verksamhetsformer i övrigt.

Landstingskommunens sjukvårdsstyrelse

I betänkandet betonas att hälso- och sjukvården intar en dominerande ställning bland landstingskommunens uppgifter. Sedan den öppna sjukvård som landstingskommunerna bedriver numera regleras i Sjl och därmed ställts under sjukvårdsstyrelsen torde hälsovårdsstyrelsens verksamhet i stort sett inskränka sig till handhavandet av folktandvården. Så gott som alla landsting har förenat sjukvårdsstyrelsen med antingen det odelade förvaltningsutskottet, vilket är fallet i tre femtedelar av antalet landstingskommuner, eller med avdelning inom utskottet. Denna organisation kan ha inneburit stora fördelar för ett fast och samlat grepp över sjukvården. Å andra sidan torde organisationen med en fristående sjukvårdsstyrelse inte kunna sägas ha lett till sämre sjukvårdsplanering och förvaltning än där allt varit samlat inom ett organ.

Sjukvårdsfrågornas dominans i den landstingskommunala förvaltningen har enligt utredningen strukits under genom att föreskrifter om hälso- och sjukvårdsstyrelsen tagits in i LL. Genom att lagen sålunda kommit att innehålla föreskrifter om ett förvaltningsorgan för en specialreglerad verksamhetsgren har avvikelse skett från kommunallagarnas vanliga systematik. Samtidigt har föreskrifterna om sjukvårdsstyrelsens åligganden tagits in i Sjl. Reglerna för sjukvårdsstyrelse i stad som inte ingår i landstingskommun finns enbart i Sjl.

Landstingsutredningen föreslår att alla bestämmelser om sjukvårdsstyrelse samlas i Sjl och att de nuvarande reglerna om sjukvårdsstyrelse i LL i princip flyttas till Sjl. Detta innebär inte någon ändring i sak utan förslaget betingas av systematiska skäl.

Förvaltningsutskottet som nämnd för särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr

Det kan enligt vad utredningen anför diskuteras om landstingen har utformat den landstingskommunala styrelsen efter vad som till alla delar är formellt riktigt och praktiskt ändamålsenligt. Framför allt med tanke på de vidgade uppgifter som kommer att läggas på landstingskommunerna bör landstingen enligt utredningens mening se till att förvaltningsutskottets organisation fyller de krav som måste ställas på ett organ som skall leda förvaltningen av landstingskommunens angelägenheter och ha inseende över övriga nämnders verksamhet. Om förvaltningsutskottet eller avdelning därav skall kunna uppfylla detta och kunna följa de frågor som kan inverka på landstingskommunens utveckling och ekonomiska ställning fordras att man inte lägger sådana uppgifter på utskottet som bör åvila nämnder för särskilda eller lokala förvaltnings- och verkställighetsbestyr. Förvaltningsutskottet eller avdelning därav bör enligt utredningens uppfattning inte utgöra nämnd för särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr. Utskottet bör alltså inte vara direktionsstyrelse för sjukhus, barnhemsstyrelse, centralstyrelse för undervisning och vård av psykiskt efterblivna, skolstyrelse eller styrelse för rätts-hjälpsanstalt o. s. v. Det är ett avsteg inte bara från en funktionell organisationsprincip utan även från LL:s motiv att lägga dylika uppgifter på förvaltningsutskottet eller någon av dess avdelningar.

Sammanfattande synpunkter på landstingskommunens förvaltningsorganisation

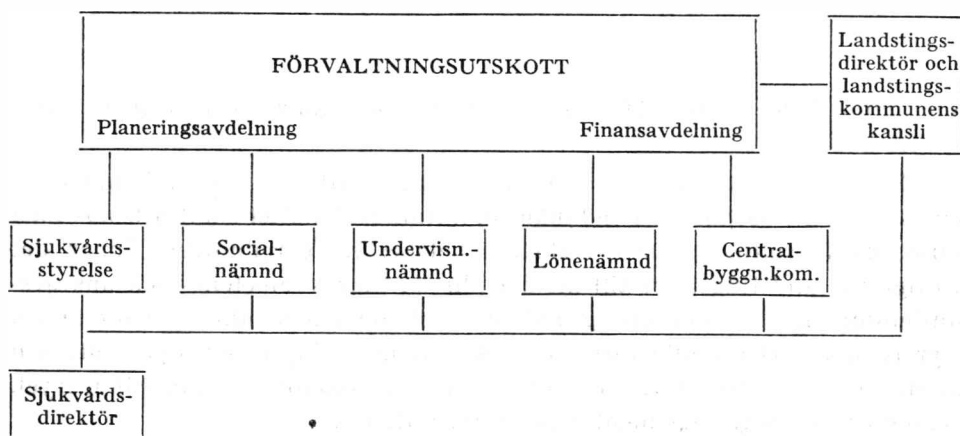
Inledningsvis uttalar landstingsutredningen att det bör ankomma på landstinget att bestämma i vad mån förvaltningsutskottet skall belastas med särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr. Utredningen finner det viktigt att landstinget ser till att det blir en klar kompetens- och ansvarsfördelning mellan förvaltningsutskottet och dess avdelningar samt andra styrelseorgan. Det skulle vara en styrka för landstingen om organisationen av de olika centrala organen inom landstingskommunen kom till uttryck genom fullständiga reglementen och instruktioner.

Utredningen anser det inte finnas anledning att i LL föra in bestämmelser om beredning och föredragning av ärenden i landstingskommunens nämnder. Landstingen bör alltså ha frihet att själva bestämma i dessa hänseenden. Det finns redan nu möjlighet att anlita förtroendemän för dessa uppgifter.

För att nå önskvärd kontakt mellan förvaltningsutskottet och de olika verksamhetsgrenarnas ledning rekommenderar utredningen att ledamöter i förvaltningsutskottet utses till ordförande i fristående nämnder. För nämndorganisationen i övrigt presenterar utredningen följande utkast.

Förvaltningsutskottets roll som landstingskommunens styrelse framgår av dess principiella åligganden enligt LL, nämligen att leda förvaltningen av landstingskommunens angelägenheter, ha inseende över övriga nämnders verksamhet och med uppmärksamhet följa frågor som kan inverka på landstingskommunens utveckling och ekonomiska ställning. För sistnämnda uppgifter kan tänkas att man i en större landstingskommun har ett utskott med två avdelningar, den ena för planerings- och lokaliseringsfrågor och den andra för finansärenden. För olika förvaltnings- och verkställighetsbestyr och vissa större specialuppgifter bör finnas förslagsvis fristående sjukvårdsstyrelse för all landstingskommunal hälso- och sjukvård, socialnämnd som även kan vara t. ex. barnhemsstyrelse, undervisningsnämnd för skol- och kulturella frågor, lönenämnd för löne- och pensionsfrågor o. d. och central byggnadskommitté för de byggnadsfrågor som inte anförtros lokal kommitté eller nämnd. Självfallet kan ytterligare nämnder tänkas, t. ex. för näringsfrågor eller liknande. Ordförandena i dessa nämnder eller i varje fall en eller flera ledamöter kan lämpligen vara ledamöter i förvaltningsutskottet. Det bedöms också lämpligt att landstinget väljer ordförande och vice ordförande i nämnder för särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr.

Utredningens rekommendationer framgår av följande exempel på organisation.

Den skisserade organisationen torde enligt utredningen vara tillämplig främst i större landstingskommuner. Den skulle ge det stora flertalet landstingsmän möjlighet att delta i någon central nämnds verksamhet.

Arvodesanställda förtroendemän

Den fortsatta utvecklingen inom landstingsförvaltningen kan enligt utredningen komma att ställa större krav än f. n. på förtroendemännens engagemang och ledning av den landstingskommunala styrelsen. Med hänsyn

till landstingskommunernas uppgifter och olika geografiska utformning, vilka båda faktorer kan komma att undergå väsentliga förändringar, kan det vara lämpligt att landstingen i större omfattning anlitar heltidstjänstgörande förtroendemän för att tillförsäkra den landstingskommunala förvaltningen bättre förankring i lekmanrepresentationen. Behovet av heltidstjänstgörande förtroendemän måste emellertid bedömas av varje enskilt landsting. Utredningen har uppfattningen att det inte finns anledning att föra in bestämmelser härom i LL utöver de nu gällande ersättningsbestämmelserna. I praktiken kan landsting redan nu bygga upp ett system av heltidstjänstgörande förtroendemän på samma sätt och grunder som primärkommuner.

Om landstingen i ökad utsträckning anlitar heltidstjänstgörande förtroendemän, som utredningen benämner landstingsråd, är det enligt utredningens uppfattning nödvändigt att deras ställning och uppgifter specificeras i särskilda instruktioner. Nödvändigheten härav ser utredningen mot den bakgrunden att heltidstjänstgörande förtroendemän skall tillförsäkra framför allt förvaltningsutskottet inflytande på beredningen av ärendena till förvaltningsutskottet och landstinget och på förvaltningsutskottets vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden. Det bör observeras, att delegation av beslut inte kan ske samfällt till förtroendeman och befattningshavare. Heltidstjänstgörande förtroendemäns uppgifter får inte sammanblandas med vad som bör åvila befattningshavare. De verkställande och övriga förvaltningsmässiga uppgifterna skall ankomma på befattningshavare och inte på förtroendemän. Dessa bör i stället förbehållas att för förvaltningsutskottets eller andra nämnders räkning ansvara för beredningen av ärenden till respektive organ och mellan sammanträdena utöva den beslutanderätt som tillagts organet och att eljest tillse, att den landstingskommunala förvaltningen bedrivs i enlighet med landstingens vilja och intentioner, framhåller utredningen.

Förvaltningsutskottets och övriga nämnders delegationsrätt

I utredningens betänkande betonas i denna del att landstinget kan bestämma att förvaltningsutskottet eller avdelning av utskottet eller annan landstingskommunal nämnd äger delegera beslutanderätten i vissa grupper av ärenden till ledamot av utskottet eller nämnden eller befattningshavare som är anställd hos landstingskommunen. Delegationsrätt för förvaltningsutskottet eller avdelning av utskottet skall föreskrivas i utskottets reglemente. Beskaffenheten av de ärenden i vilka beslutanderätten får delegeras skall anges i förvaltningsutskottets reglemente eller i fråga om annan nämnd i landstingets beslut.

Utformningen av delegationsbemyndigandena skiftar starkt, upplyser utredningen. I fråga om förvaltningsutskottets delegationsrätt anmärker ut-

redningen att delegationsklausul saknas i några reglementen. Det är emellertid inte ovanligt att förvaltningsutskott eller avdelning trots detta i konkreta fall beslutar uppdra åt ledamot eller befattningshavare att besluta i visst eller vissa ärenden. Formell rätt härtill saknas. Allmän delegationsrätt från landstingets sida föreligger inte enligt LL. Lagens bestämmelse om delegation till ledamot av utskottet *eller* befattningshavare har i stor utsträckning satts åt sidan genom att man delegerat beslutanderätten i vissa ärenden till förtroendemän *och* befattningshavare i förening. Landstingsutredningen fäster uppmärksamheten på att sådan form av delegation inte bara är formellt oriktig utan även från ansvarssynpunkt olämplig. Beslutanderätten skall delegeras till antingen förtroendeman eller befattningshavare i landstingskommunen. Delegation kan ske till förtroendeman med tjänsteman som föredragande. Omfattningen av delegationsrätten skall anges i reglementet för förvaltningsutskottet eller i landstingets beslut för hälso- och sjukvårdsstyrelsen eller annan nämnd. Det bör också observeras att delegerad beslutanderätt i princip inte kan överlåtas på annan. Den som uppbär delegationsrätten skall fatta sitt beslut enligt reglementet för förvaltningsutskottet eller landstingets beslut beträffande annan nämnd. Lämpligheten av reglementen även för andra organ än förvaltningsutskottet har understrukits av utredningen i det föregående. Utredningen anser att delegationsrättens omfattning av principiella skäl alltid bör framgå av reglemente, som har fastställts av landstinget. Vidare framhåller utredningen att **delegation inte torde få ske i ärende som enligt lag eller författning skall avgöras av landstinget eller förvaltningsutskottet.**

Enligt utredningens uppfattning är delegationsinstitutet avsett att tillämpas främst för ärenden av rutinmässig karaktär. Rutinärenden bör lämpligen avgöras efter föredragning av tjänsteman inför ordföranden i förvaltningsutskottet eller andra organ. I princip torde uppräkningsrätten i reglementet av de ärenden som skall omfattas av delegationsrätten böra göras uttömmande. Något hinder torde emellertid inte finnas att beslutanderätten därutöver får delegeras i ärenden, som till art och innebörd är jämförbara med de särskilt förtecknade ärendena.

Landstingsutredningen anför, att beslut på grund av delegation kan överklagas i vanlig ordning. Bortsett från att den delegerande myndigheten med hänsyn till registrering, information och kontroll bör ha vetskap om hur beslutanderätten utövas, är det med tanke på besvärsträtten nödvändigt att beslut som har fattats enligt delegation anmäls vid utskottets nästa sammanträde. Lagbestämmelsen härom är tvingande. Besvärstiden löper sedan från dagen för anslaget om justering av förvaltningsutskottets eller motsvarande organs protokoll på landstingskommunens anslagstavla. Om den beslutande för särskilt protokoll över beslutet, räknas dock besvärstiden från dagen för anslaget om denna protokolljustering. Förvaltningsutskottet och övriga nämnder kan när som helst återkalla delegationen. Det är veder-

börande organ som i sista hand skall avgöra om delegationsinstitutet skall tillämpas. Beslut som fattas efter delegation kan inte återtas.

I önskemål om ändringar i LL som förts fram från landstingshåll har efterlysts enklare och vidsträcktare delegationsregler än de nuvarande. Utredningen framhåller att de nuvarande lagreglerna ger landstinget möjlighet till mycket vidsträckt delegation. Delegationsrättens utformning är i sista hand beroende av landstingets beslut.

I anslutning till det anförda erinrar utredningen om att förvaltningsutskottet kan avlastas genom att särskilda nämnder tillskapas för vissa ändamål och får beslutanderätt och delegationsrätt inom sina uppgiftsområden, t. ex. lönenämnd, central byggnadskommitté, stipendiedelegation, upphandlingsdelegation osv. Med hänsyn till att det förekommer att upphandlingsrätten delegeras utan särskilda bestämmelser om förfarandet betonar utredningen nödvändigheten att fasta upphandlingsnormer tillämpas, vilket lämpligen kan ske genom föreskrifter i reglemente eller instruktion för upphandlingen. Statens upphandlingskungörelse bör kunna tjäna som förebild.

Information till landstingsmännen

Förvaltningsutskottets informationsverksamhet anser landstingsutredningen vara avgörande för landstingsmännens tillgång till information om landstingskommunens angelägenheter och förvaltning. Det är, säger utredningen, först och främst viktigt att utskottet ser till att handlingarna till landstingsmöte trycks och tillställs ledamöterna i så god tid som möjligt samt att handlingarna är rationellt och informativt utformade. Inom flera landstingskommuner har landstingsstrycket betydande omfattning, vilket kan göra det ohanterligt och svårläst. Detta torde kunna motverkas genom att mer tekniskt betonade eller detaljerade uttalanden eller beskrivningar i ett ärende tas upp i särskild bilaga. Samtidigt är det av vikt att framställningar och yttranden till landstinget blir både uttömmande och praktiskt utformade. Det bör t. ex. inte förekomma att en lasaretsdirektion överlämnar sitt stafförslag i form av ett utdrag ur beslutsprotokollet, i vilket bara hänvisas till de olika utlåtanden som ligger till grund för direktionens ställningstagande. Alla framställningar till landstinget bör vara motiverade av det ansvariga och anslagssökande organet. Landstingsutredningen anser det lämpligt, att landstinget beslutar om de riktlinjer som skall tillämpas för förslagens innehållsmässiga och praktiska utformning.

Av särskild betydelse i övrigt är den löpande informationen till landstingets ledamöter. Övervägande antalet förvaltningsutskott tillställer landstingsledamöterna sina protokoll. Protokollen från förvaltningsutskotten måste förutsättas ge den enskilde landstingsledamoten en god bild av hur landstingskommunens angelägenheter förvaltas mellan landstingsmötena.

Förvaltningsutskottet skall vidare avge berättelse till landstinget över sin verksamhet under tiden från senaste lagtima möte. Utredningen anser det värdefullt om verksamhetsberättelse allttjämt avges även om en väsentlig del av motivet för den kan anses falla bort om landstinget sammanträder ofta och kontinuerligt. Den nuvarande bestämmelsen om verksamhetsberättelse bör i samband med att begreppet lagtima möte slopas ersättas med en bestämmelse, att verksamhetsberättelse skall avges enligt landstingets bestämmande. Verksamhetsberättelse jämte kontinuerligt distribuerade protokoll från olika organ torde väl tjäna syftet att ge landstingets ledamöter tillfälle att fortlöpande följa den landstingskommunala styrelsens verksamhet. Utredningen påminner om att handlingarna till och protokollen från förvaltningsutskottet i princip är offentliga och att förvaltningsutskottet ansvarar inför landstinget, som beslutar om ansvarsfrihet för utskottet och om dess befogenheter mellan landstingsmötena.

Utredningen anser det också viktigt att landstingets ledamöter har möjlighet att följa verksamheten i förvaltningsutskottets avdelningar och i de nämnder eller styrelser som centralt svarar för landstingskommunal verksamhet. Av den anledningen bör protokoll tillställas tingets ledamöter från fristående centrala organ, t. ex. sjukvårdsstyrelse, central byggnadskommitté, lönenämnd, undervisningsnämnd, socialnämnd, besvärnämnd eller andra dylika organ. Protokollen bör sändas ut kontinuerligt så snart de är justerade. Närmare föreskrifter om protokollens innehåll och avfattning och om deras distribution bör landstinget ge i reglementen och instruktioner. Utredningen finner det alltså inte nödvändigt att införa lagbestämmelse om skyldighet att tillställa landstingsledamöterna protokoll från förvaltningsutskottets eller andra nämnders sammanträden.

Utredningen uttalar slutligen ett generellt önskemål att de beslutande och verkställande organen bedriver en lämpligt utformad informationsverksamhet. Många landsting har spritt information om sin verksamhet genom filmer och filmband, som har använts särskilt i undervisningen. I samband med firandet av landstingens hundraåriga tillvaro har under de senaste åren flertalet landsting gett ut historiker och upplysningsskrifter. Utredningen uppmärksammar också det initiativ som har tagits av ett landsting att låta trycka en periodiskt utkommande broschyr, som sänds ut till alla landstingskommunens förtroendemän och till förtroendemännen i primärkommunerna samt till vissa föreningar och organisationer och till tidningar som är spridda inom landstingskommunen.

I stor utsträckning företar landstingen under sina möten olika studieresor. Utredningen understryker att dylika resor till landstingskommunala institutioner och annan verksamhet av landstingskommunalt intresse kan vara ägnade att främja de enskilda ledamöternas information om de landstingskommunala angelägenheterna. Särskild betydelse kan studieresorna ha för de olika landstingsutskottens beredningsarbete. Får dessa utskott mer

permanent karaktär torde de få mer tid än nu att göra resor. Till sist fäster landstingsutredningen uppmärksamheten på att en god information till de enskilda ledamöterna kan ges också genom att de politiska grupperna i landstinget sammanträder regelbundet.

Remissyttrandena

Allmänna synpunkter

Den genomgående inställningen hos remissinstanserna är att landstingen under den kraftiga expansion som landstingens verksamhet undergått under de senaste årtiondena löst sina uppgifter på ett ändamålsenligt och smidigt sätt. Något mera påtagligt behov anses därför inte finnas att genom att ändra LL skapa en effektivare landstingsorganisation. Denna uppfattning kommer till uttryck i många länsstyrelser och så gott som alla landstingsyttranden. I regel ansluter man sig till utredningens uttalanden att det inte finns anledning att anta att nuvarande organisation och arbetsformer är olämpliga eller otjänliga om landstingen får ytterligare uppgifter.

I ett fåtal yttranden berörs kritiken mot den landstingskommunala förvaltningen mera utförligt. *Länsstyrelsen i Stockholms län* pekar på att det föreligger bristande maktbalans mellan förvaltningsutskottet och landstinget, stundom också mellan tjänstemännen och förtroendemännen inom landstingsorganisationen. Det sägs vara svårt att med nuvarande ordning åstadkomma tillfredsställande beredning vid landstingsmöte. Vidare påtalas den bristfälliga insynen i och begränsade informationen om förvaltningsutskottets verksamhet. Enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* är den kritik som utredningen redovisat i stort sett berättigad. Också *länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser att förvaltningsutskottets förslag sällan blir föremål för verkligt effektiv sakgranskning. Blir landstingens verksamhet än mer omfattande än nu förmodar länsstyrelsen att förvaltningsutskottets inflytande accentueras ytterligare. Landstingsmötets ställning måste därför stärkas.

Allmänt framhålls i remissyttrandena, särskilt från landstingens sida, att andra faktorer än organisations- och verksamhetsformerna är väsentliga för landstingens möjligheter att ta på sig nya uppgifter. *Svenska landstingsförbundet* ifrågasätter, utan att bestrida frågans vikt, om förstärkning och breddning av det demokratiska engagemanget i landstingens verksamhet kan tillmätas verkligt avgörande betydelse i detta sammanhang. Av större vikt för utvecklingsmöjligheterna inom landstingssektorn är behovet av bestämdare och klarare gränsdragning mellan statens, primärkommunernas och sekundärkommunernas uppgifter. Som exempel nämns frågor som hänger samman med ändamålsenligare samhällsplanering och vidgad samhällsverksamhet och härmed förenade finansiella problem. Hit hör också fördelningen av de stigande hälso- och sjukvårdskostnaderna på olika finansieringsformer. Liknande synpunkter anlägger *Svenska stadsförbundet*. Förbundets styrelse hävdar att man bör sträva efter en ordning som gör det

möjligt att inom den kommunala självstyrelsens ram angripa de problem av skilda slag som har samband med samhällsutvecklingens ökande krav på regionala bedömningar och ståndpunktstaganden. Styrelsen anser det angeläget, att det klart framgår av den lagstiftning som reglerar den landstingskommunala verksamheten att landstingskommunerna äger befogenhet att aktivt engagera sig i uppgifter som avser att tillgodose behovet av regionala handlingsprogram. Fortsatt översyn av landstingslagstiftningen bör därför enligt styrelsens mening få sådan inriktning att landstingskommunerna får befogenheter och administrativa möjligheter att medverka vid lösandet av problem av regional natur när förhållandena påkallar det.

Praktiskt taget alla landsting eller förvaltningsutskott intar i sina yttranden samma eller liknande ståndpunkt som de båda förbunden. Även andra angelägna frågor förs på tal. Ändrad valkretsindelning förordas av *länsstyrelserna i Stockholms, Västernorrlands och Västerbottens län, kommunalrättskommittén och Västerbottens läns landsting. Länsstyrelsen i Västerbottens län* finner det sålunda angeläget att valkretsindelningen vid val av landstingsmän så långt det är möjligt knyts till de fastställda planerna för länens indelning i kommuner. Begränsning av antalet landstingsmän föreslås i de flesta yttranden. *Svenska landstingsförbundet* säger sig vara medvetet om att landstingets uppgift att vara valkorporation för val till riksdagens första kammare komplicerar frågan om begränsning av landstingens storlek men stryker under att behov av begränsning föreligger i de största landstingen från landstingsfunktionella synpunkter. Enligt *länsindelningsutredningen* är utredningen oförhindrad att pröva denna fråga. Om den inte prövas i annan ordning kommer utredningen att ta ställning till den i sitt fortsatta arbete.

Trots att landstingsutredningen sålunda inte behandlat en rad frågor som vid remissbehandlingen tämligen allmänt bedömts vara väsentliga för landstingens verksamhet i framtiden lämnar det stora flertalet remissinstanser utredningens förslag i stort sett utan erinran. Skälen härför anges genomgående vara att de föreslagna ändringarna är föga ingripande och endast konfirmerar den utveckling som redan skett i praxis. På något enda undantag när ansluter sig remissorganen till principen att bestämmelserna i LL bör anpassas närmare än f. n. till föreskrifterna i KL och KLS. Särskilt uttalar man emellertid sitt gillande av att landstingen enligt förslagen behåller sin frihet att utforma organisationen och arbetsformerna med hänsyn till förhållandena i varje landstingskommun. Representativt för inställningen i detta avseende är yttrandet från *Svenska landstingsförbundet*. Där heter det att landstingen bäst torde fylla sin uppgift som regionala samhällsorgan om de har största möjliga frihet att ordna sin förvaltning och sina verksamhetsformer efter lokala bedömningar och med beaktande av de olika landstingens skiftande storlek. Att landstingens starkt expanderande och på nya verksamhetsformer alltmer differentierade verksamhet

kunnat hållas samman till gagn för en smidig och ändamålsenlig förvaltningsutövning hänger samman med deras frihet att utforma landstingens interna förvaltning inom ramen för gällande landstingslagstiftning. De goda erfarenheterna vid tillämpningen av nuvarande lagstiftning finner förbundet utgöra det starkaste belägget för att nuvarande lagreglering utgör det bästa underlaget för en på partiella reformer inriktad anpassning av landstingslagstiftningen till nuvarande och förutsebar samhällsutveckling.

Mer radikala ändringar än de föreslagna förordas i några remissvar. *Kammarkollegiet* erinrar om att utredningen enligt sina direktiv skulle i första hand pröva två alternativa lösningar, antingen ett närmande till kommunallagarnas bestämmelser eller en anknytning till riksdagsordningen. Utredningen har inte gjort någon sammanfattande undersökning om riksdagsordningen i vissa hänseenden skulle kunna stå som modell vid översynen av LL. Om landstinget skulle tänkas få ett inflytande på länsplanet som liknar det som riksdagen har på riksplanet, synes man i första hand få tänka sig en längre sammanhängande tid för landstingsmöte. Detta alternativ synes dock förutsätta att förening av uppdrag som riksdagsman och landstingsledamot måste upphöra i betydande utsträckning. Under rådande förhållanden är detta måhända inte praktiskt genomförbart. Exempelvis anför utredningen att det kan bli till förfång för landstingsledamöter som även är riksdagsmän om landstingsmöte till tiden skulle sammanfalla med riksdagens sammanträdesdagar får möjlighet att ta den hänsyn till riksdagsarbete som kan bedömas nödvändig. Uppfattningar av denna art synes ha föranlett att man inte gått in på mera radikala lösningar, säger kollegiet. Tveksamhet huruvida de föreslagna åtgärderna är tillräckliga för att komma till rätta med bristerna i den landstingskommunala förvaltningen uttalas av *länsstyrelsen i Jönköpings län*. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* erinrar om den negativa inställning till ändring av landstingets och den landstingskommunala styrelsens organisation och arbetsformer som flertalet förvaltningsutskott gett uttryck åt i sina svar på den av landstingsutredningen gjorda enkäten. Med hänsyn därtill förordar länsstyrelsen i första hand en revision av LL i syfte att för landstingets vidkommande skapa arbetsformer som i stort sett motsvarar primärkommunernas. Bestämmelserna bör utformas så att garantier skapas för att den reella beslutanderätten i ärendena utövas vid ett flertal årliga landstingsmöten.

Fastare reglering för att åstadkomma större enhetlighet mellan landstingen förordas också av *Gävleborgs läns landstings förvaltningsutskott* och *Västernorrlands läns landsting*.

Behov att ändra LL anser *länsstyrelsen i Kronobergs län* inte föreligga f. n. Däremot torde genomgripande ändringar aktualiseras i samband med ny läns- och landstingskommunal indelning. Länsstyrelsen ifrågasätter om inte det pågående utredningsarbetet om länsindelningen bör avvaktas innan

man tar ställning till landstingsutredningens förslag. Tveksamhet inför att nu ändra LL skymtar också i yttrandet från *Kronobergs läns landsting*, som hänvisar till förutom länsindelningsutredningen den utredning som pågår om länsförvaltningen. *Södermanlands läns landstings förvaltningsutskott* sätter i fråga om inte landstingsutredningen borde ha fått vila i avvaktn på resultaten av länsindelnings- och länsförvaltningsutredningarna. Utskottet avstyrker dock inte att utredningens förslag genomförs nu.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att frågorna kring landstingens organisation och arbetsformer är i hög grad avhängiga av landstingens arbetsuppgifter som regionala samhällsorgan. Gränsdragningen mellan olika statliga och kommunala organs uppgifter är här av stor betydelse, i synnerhet i fråga om de vittgående samhällsplaneringsproblem som föreligger på regional nivå och som ytterligare accentueras i den mån planeringsarbetet inom kommunblocken kommer i gång. Innan ställning tas till utredningens förslag bör därför frågeställningarna kring landstingens framtida uppgifter inom ramen för den regionala förvaltningen analyseras närmare.

Landstingets verksamhet

Landstingets sammanträden

Alla remissinstanser tillstyrker förslaget att den nuvarande skillnaden mellan lagtima möte och urtima möte upphör och att landstinget får frihet att självt bestämma enligt vilken ordning det skall sammanträda. Förslaget betecknas i allmänhet som ändamålsenligt och ägnat att underlätta arbetet i landstingskommunerna. Effekten av förslaget bedöms dock något olika. Så anser t. ex. *Göteborgs och Bohus läns landsting* att önskemålet om fler landstingsmöten om året kommer att infrias, medan *länsstyrelsen i Västernorrlands län* menar att det sannolikt blir ett eller högst två möten per år. *Svenska stadsförbundet* ifrågasätter om inte landstingen bör åläggas att hålla minst två möten om året. Samma uppfattning har *länsstyrelsen i Älvsborgs län*.

Kopparbergs läns landstings förvaltningsutskott är inte övertygat om att fler landstingsmöten om året underlättar för landstingsmännen att följa arbetet. De flesta ärenden är rutinärenden och hinns med under ett möte. Dessutom tillhör de flesta landstingsmännen landstingets sjukhusdirektioner och skolstyrelser. Som alternativ till extra landstingsmöten kan man tänka sig särskilda informationskonferenser mellan de ordinarie mötena.

På flera håll förordas att LL alltså skall innehålla föreskrift om att landstingets möte i oktober skall börja viss dag. Värdet av gemensam tid för landstingens sammanträden när budget, debiteringssats och andra grundläggande beslut för verksamheten träffas finner *Svenska landstingsförbundet* vara väsentligt. Förbundet hänvisar vidare till landstingets upp-

gift att välja ledamöter i riksdagens första kammare, vilka val ibland för-
rättas gemensamt för olika landsting. Bestämd tidpunkt för oktobermötets
början föreslås även av *länsstyrelserna i Örebro och Norrbottens län*.

Förslaget att beteckningarna lagtima och urtima möte skall utgå lämnas
i allmänhet utan erinran. *Tre länsstyrelser och fyra landsting* anser att det
inte finns skäl att ta bort beteckningarna. Enligt *Svenska landstingsförbun-
det* och *Kopparbergs läns landstings förvaltningsutskott* bör beteckningen
lagtima möte behållas medan annat möte inte behöver ha någon beteckning.

Beredningen vid landstingsmöte

Alla remissorgan utom tre tillstyrker att det obligatoriska dubbla bered-
ningsförfarandet behålls. Av de tre avstyrkande remissinstanserna fram-
håller *Södermanlands läns landstings förvaltningsutskott* att beredning un-
der landstingsmöte bör komma i fråga endast på särskilt yrkande av lands-
tingsman. *Skaraborgs läns landsting* anför att de allmänna principer som
ligger till grund för översynen av LL bör leda till att det är överflödigt att
behålla det dubbla beredningsförfarandet. Det är väsentligare att landstings-
männen engageras i ökad omfattning direkt i de olika beslutande och ut-
redande organen. Föreskrifter om dubbel beredning bör därför inte vara
ovillkorlig. I likhet med vad som gäller för primärkommunerna bör, säger
länsstyrelsen i Malmöhus län, särskilda permanenta beredningsorgan kunna
tillsättas för landstingets olika verksamhetsgrenar. Efter beredningen i
dessa organ bör slutberedning ske i förvaltningsutskottet, varvid särskilda
beredningsutskott under landstingsmötet inte längre behövs. En närmare
analys av konsekvenserna av en dylik ordning än den utredningen gjort
skulle enligt länsstyrelsens mening vara önskvärd.

Förslaget att särskilt beredningsutskott, landstingsutskott, skall kunna
tillsättas för att fungera även mellan landstingsmötena godtas av så gott
som alla länsstyrelser och det stora flertalet landsting. Förslaget synes
länsstyrelsen i Västmanlands län väl värt att realisera. *Länsstyrelsen i Norr-
bottens län* tillstyrker att utskotten skall kunna tillsättas före landstings-
möte för att tidvis kunna arbeta samtidigt med förvaltningsutskottet. Än-
dringsförslaget är motiverat, uttalar *Stockholms läns landsting*. *Hallands
läns landsting* påpekar att det sagts att den föreslagna ordningen skulle
kunna medföra risk för att förvaltningsutskottet vid sin beredning av ären-
den som kan befaras bli kontroversiella i landstinget söker kontakt med
vederbörande beredningsutskott för att åstadkomma kompromisser eller
eljest påverka beredningsutskottet, vilket skulle göra det svårare för lands-
tinget att hävda annan mening än de båda utskotten. Landstinget finner för
sin del inte fog för sådana farhågor utan ansluter sig till utredningens för-
slag. I *övriga tillstyrkande yttranden* hänför man sig helt till utredningens
synpunkter.

Länsstyrelsen i *Kronobergs län* lägger stor vikt vid att landstingets ärenden bereds noggrant inte bara av förvaltningsutskottet utan också av landstingsutskotten. För att säkerställa detta anser länsstyrelsen att utskotten skall väljas för en löpande tidsperiod, förslagsvis fyra år, och att de skall arbeta fortlöpande och tillställas ärendena under hand för beredning. Bestämmelser härom bör tas in i LL. Samma ståndpunkt intar *Kronobergs läns landsting*. *Norrbottnens läns landstings förvaltningsutskott* och *Svenska stadsförbundet* ansluter sig till utredningens förslag och förutsätter att landstinget kan bestämma att landstingsutskott skall kunna utnyttjas som remissinstitut för förvaltningsutskottet, något som skulle vara värdefullt.

En mera avvaktande hållning till utredningsförslaget intar *Kalmar läns södra landsting*, som ifrågasätter om den vidgade möjligheten till beredning har så stor betydelse när det gäller ordinarie utskott. Ökning av sammanträdesdagarna under mötet skulle ge ledamöterna samma möjlighet att bli insatta i ärendena på ett tillfredsställande sätt. Enligt *Älvsborgs läns landsting* torde möjligheten för landstingsutskotten att sammanträda när landstinget inte är samlat behöva användas bara i undantagsfall. Men landstinget har ingen erinran mot utredningens förslag. *Kommunalrättskommittén* anser att landstingsutskotten bör utnyttjas endast inför ett förestående landstingsmöte. Landstingsutskotts sammanträde mellan landstingsmötena torde i realiteten få formen av informationsmöten, menar *Västernorrlands läns landsting*, medan man inte nu kan bedöma möjligheterna för landstingsutskotten att efter ett vidgat beredningsförfarande tjäna som motvikt till förvaltningsutskottet.

Utredningsförslaget avstyrks av *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, *fem landsting* och *Svenska landstingsförbundet*. *Kopparbergs läns landstings förvaltningsutskott*, vars yttrande *länsstyrelsen i Kopparbergs län* ansluter sig till, anför sålunda att förslaget enligt förvaltningsutskottets mening skulle leda till att man skapar en organisation där beredningsutskotten kan komma att fungera som en del av förvaltningsutskottet. Det synes förvaltningsutskottet lämpligare att om det blir bara ett landstingsmöte om året utsträcka det till t. ex. en och en halv vecka eller längre tid beroende på hur många och viktiga ärendena är för att på så sätt ge utskotten längre tid för beredningen. Samma inställning har *Kalmar läns norra landsting* och *Malmöhus läns landsting*. *Örebro läns landsting* framhåller att landstingsutskotten skall vara beredande och inte beslutande organ, varför anledning saknas att de sammanträder annat än i anslutning till landstingsmöte. Även *Svenska landstingsförbundet* trycker på att landstingsutskotten är endast beredande organ. Det gör, säger förbundet, att man kan fråga sig vad ett sådant utskott skall företa sig om det finner att ett beslut av förvaltningsutskottet som skall föreläggas landstinget inte överensstämmer med landstingsutskottets övertygelse. Förbundet är inte övertygat om det lämpliga i att landstingsutskotten får möjlighet att verka mellan landstingsmötena. Behövs

längre tid för beredningsarbetet, och det är säkerligen fallet i betydande utsträckning, anser förbundet detta behov böra mötas med förlängning av tiden för landstingsmötena.

Svenska landstingsförbundet berör också frågan om landstingsutskotts sammansättning det år efter ett nyval då landsting med ändrad politisk sammansättning sammanträder. Förvaltningsutskottet behåller sin gamla sammansättning till nästa landstingsmöte. Men motsvarande kan inte gälla landstingsutskotten som har direkt beredande uppgifter för det nya landstinget. En sådan ordning kan inte förenas med vanliga parlamentariska grunder.

En stor majoritet av remissinstanserna, bl. a. *Svenska landstingsförbundet* och *16 landsting*, avstyrker valbarhetsvillkor för ledamöter i landstingsutskott. Främst hänvisas till värdet från informationssynpunkt att ledamöter i förvaltningsutskottet deltar också i landstingsutskottens arbete. I regel sätter man sig dock inte emot att landstingets ordförande och vice ordförande inte skall vara ledamöter i landstingsutskott. *Svenska stadsförbundet* hävdar att valbarhetshinder inte kan införas i arbetsordningen utan stöd i LL.

Arbetsordning

Alla remissinstanser ansluter sig till förslaget att skyldighet införs för landstinget att anta arbetsordning, där den landstingskommunala organisationen och arbetsformerna regleras närmare.

I ett flertal remissvar påpekas behovet av normalarbetsordning. *Västmanlands läns landsting* framhåller att Svenska landstingsförbundet bör utarbeta förslag till normalarbetsordningar efter hörande av och i samråd med landstingen. Landstinget anser att det är önskvärt med en så långt möjligt enhetlig reglering inom landstingen av i varje fall vissa frågor. Normalarbetsordningar skulle kunna medverka till att det inte onödigtvis uppstår sådan oenhetlighet mellan landstingen i fråga om organisation och arbetsformer m. m., som eljest skulle kunna bli följderna vid genomförande av landstingsutredningens förslag om ökad frihet för landstingen att själva besluta i dylika frågor. Samma förslag förs fram av *länsstyrelserna i Stockholm, Kristianstads och Västmanlands län*.

Förvaltningsutskottet och övriga nämnder

Förvaltningsutskottets kompetens m. m.

Landstingsutredningens förslag att förvaltningsutskottet även framdeles skall ha samma kompetens som nu lämnas utan erinran i samtliga remissvar. *Länsstyrelsen i Örebro län* finner förslaget välbetänkt. Även *länsstyrelsen i Västerbottens län* tillstyrker förslaget och tillägger att ökad insyn i förvaltningsutskottets verksamhet, flera landstingsmöten och interpellation

tionsinstitutet torde utgöra anledning för förvaltningsutskottet att iaktta försiktighet vid utövningen av befogenheterna. *Östergötlands läns landsting* anser att förvaltningsutskottet som landstingets ledande organ måste kunna vidta åtgärder i ärenden som blir aktuella mellan landstingets sammanträden, om utskottet bedömer det nödvändigt och lämpligt från ekonomiska, praktiska eller andra synpunkter. *Älvsborgs läns landsting* hyser uppfattningen att ett starkt förvaltningsutskott är nödvändigt för att uppnå ett gott arbetsresultat.

Fortsatt närmande av LL:s regler till de primärkommunal bestämmelserna är lämpligt, uttalar *Västmanlands läns landsting*. Inom primärkommunerna har emellertid det styrande organets ställning stärkts, påpekar landstinget, vilket utgör belägg för att ett verkligt ledande organ behövs för effektivitet och planmässighet. Skall ändring ske i förvaltningsutskottets kompetens bör den enligt *Västernorrlands läns landsting* innebära att beslutanderätten i rutinärenden flyttas ner till lägre nivåer för att ge utskottet möjlighet att ägna större uppmärksamhet och tid åt ledande och planerande funktioner. Denna åsikt förs fram även i *åtskilliga andra yttranden*.

Svenska landstingsförbundet opponerar sig i detta sammanhang mot vad som sagts i kritiken mot landstingen om att förvaltningsutskottets arbete och ställningstaganden undandragits insyn från landstingsledamöternas sida och landstingets inflytande samt den offentlighet som skall känneteckna all förvaltning. Sådana uttalanden är, betonar förbundet, klart felaktiga. Förvaltningsutskotten är underkastade allmänna offentlighetsregler och utskottens utredningar, protokoll m. m. är offentliga handlingar. Att sammanträdena inte är offentliga ligger i sakens natur och överensstämmer helt med vad som gäller kommunala styrelsers och nämnders arbete. Liknande påpekanden gör *Hallands läns landsting*.

Förvaltningsutskottets organisation och verksamhetsformer

De synpunkter och rekommendationer landstingsutredningen redovisat i fråga om förvaltningsutskottets organisation och verksamhetsformer godtas av remissinstanserna, bl. a. *Svenska landstingsförbundet*. Landstingets rätt att självt bestämma i dessa hänseenden stryks under på många håll. *Göteborgs och Bohus läns landsting* uttalar sig för sin del för odelat förvaltningsutskott, en organisation som underlättar möjligheterna att hålla ett samlat grepp om den landstingskommunal förvaltningen.

Ökningen av landstingens uppgifter motiverar enligt *länsstyrelsen i Västerbottens län* att den landstingskommunal styrelsen får en fast organisation som svarar mot verksamhetens omfattning. Det bör dock stå varje landsting fritt att utforma sin organisation efter sina behov. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* hänvisar till att bestämmelserna i reglementena för landstingen f. n. varierar rätt avsevärt. Länsstyrelsen anser att bestämmelserna i

görligaste mån bör vara enhetliga och ifrågasätter därför om inte reglementena bör fastställas av statlig myndighet, som bör vara Kungl. Maj:t.

Landstingskommunens sjukvårdsstyrelse

Vad utredningen anfört om handhavandet av hälso- och sjukvårdsuppgifterna har lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Endast en remissinstans, *Göteborgs och Bohus läns landsting*, anser att det föreligger risk för splittring av den samlade ledningen av förvaltningen om dominerande uppgifter läggs på centrala organ som reellt om också inte formellt är självständiga gentemot förvaltningsutskottet.

Inte heller förslaget att flytta bestämmelserna om sjukvårdsstyrelsen från LL till Sjl har föranlett erinringar från remissinstansernas sida. I ett yttrande, från *Malmöhus läns landsting*, framhålls dock att förslaget kan medföra vissa olägenheter. Sålunda pekar landstinget på att LL och Sjl tillhör olika departements handläggning. Om en av lagarna ändras kan därför olika regler komma att gälla för sjukvårdsstyrelsen och landstingets övriga nämnder.

Förvaltningsutskottet som nämnd för särskilda förvaltnings- och verkstälighetsbestyr

Remissinstanserna delar genomgående landstingsutredningens uppfattning att uppgifter av lokal eller rutinmässig karaktär bör läggas på andra organ än förvaltningsutskottet och att utskottet inte bör vara lokal styrelse, direktion eller liknande. I ett par yttranden, bl. a. från *Östergötlands läns landsting*, varnas dock för att skapa alltför många självständigt verkande organ. Också *Hallands läns landsting* anser att det för viss administration kan vara lämpligare med centraliserad handläggning än decentraliserad. Synpunkten att flera organ ger ökade möjligheter att engagera landstingsmännen i beredningsarbetet förs fram i *flera yttranden*.

Länsstyrelsen i Norrbottens län instämmer i utredningens uttalande om vikten av att landstingen tillser att en klar kompetens- och ansvarsfördelning görs mellan förvaltningsutskottet och andra styrelseorgan och att fördelningen kommer till uttryck i reglementen och instruktioner.

Arvodesanställda förtroendemän

Alla remissinstanser delar landstingsutredningens uppfattning om det lämpliga i att knyta heltidsanställda förtroendemän till landstingsförvaltningen och att ge dem tjänstetiteln landstingsråd. Viss tveksamhet lyser dock igenom i ett par yttranden. Sålunda anför *länsstyrelsen i Norrbottens län* att det inte torde kunna undgås att heltidsanställda förtroendemän i realiteten kommer att fungera som tjänstemän. Anlitas heltidstjänstgörande förtroendemän i större utsträckning måste deras ställning och uppgifter specificeras. Också *Göteborgs och Bohus läns landsting* pekar på att det inte

är så lätt att konstruera någon form av rågång mellan förtroendemannauppgifter och tjänstemannauppgifter.

Frågan om denna gränsdragning har tilldragit sig uppmärksamhet framför allt i anslutning till utredningens förslag att heltidstjänstgörande förtroendemäns ställning och uppgifter skall specificeras i särskilda instruktioner. De allra *flesta remissinstanserna* anser att en klar gränsdragning i instruktion behövs. Helt avvisande till förslaget ställer sig *Svenska landsförbundet*. Förbundet ansluter sig visserligen till utredningens uttalande att heltidstjänstgörande förtroendemäns uppgifter inte får blandas samman med vad som bör åvila befattningshavare. Men förbundet delar inte åsikten att detta leder till att dessa förtroendemäns ställning och uppgifter måste specificeras i särskilda instruktioner. Förbundet hävdar att ett kommunalt förtroendemannauppdrags natur inte låter sig förenas med att särskild instruktion utfärdas. Samma ståndpunkt intar *Svenska stadsförbundet* och *Älvsborgs läns landsting*.

De flesta remissorganen anser i likhet med utredningen att gällande ersättningsbestämmelser ger möjligheter att reglera de ekonomiska förhållandena för heltidsanställda förtroendemän. Sådana uttalanden förekommer bl. a. i yttrandena från *Uppsala läns landsting*, *Örebro läns landsting* och *Kopparbergs läns landstings förvaltningsutskott*. I övrigt godtas utredningens uppfattning av *det stora flertalet remissinstanser* utan närmare kommentarer.

Förvaltningsutskottets och övriga nämnders delegationsrätt

Bland remissinstanserna råder allmänt den uppfattningen att rätt för förvaltningsutskottet att delegera beslutanderätt är väsentlig för att utskottet skall kunna ägna sig åt sin initiativtagande, ledande och samordnande verksamhet. I många yttranden framhålls som särskilt önskvärt att rutinärenden får avgöras efter delegation. Även i övrigt lämnas utredningens synpunkter på delegationsfrågan, bl. a. att omfattningen av delegationen bör anges i reglemente, i regel utan anmärkning.

Länsstyrelsen i Gotlands län, som vitsordar behovet av delegationsrätt för såväl förvaltningsutskottet och dess avdelningar som övriga nämnder, ifrågasätter om inte omfattningen av delegationsrätten bör anges närmare än vad som nu skett i LL genom uttrycket »vissa grupper av ärenden». Motsatt uppfattning har *Goteborgs och Bohus läns landsting*. Landstinget anser att gällande bestämmelser hämmar utnyttjandet av delegationsrätten, som blir alltmer nödvändig med ökande arbetsbelastning. Det borde räcka att föreskriva att »löpande ärenden av mindre vikt» får delegeras utan specifikation, som endast genom kontinuerlig översyn kan bli så fullständig att den täcker allt vad den bör täcka. Specifikationen kan vidare komma att omfatta ärenden som ter sig relativt obetydliga men i det enskilda fallet kan ha principiell eller på annat sätt prejudicerande betydelse.

Några landsting förordar att förvaltningsutskottet självt skall kunna besluta om delegation. I denna fråga anför *Älvsborgs läns landsting* att de erfarenheter som vunnits hittills av delegationsförfarandet varit positiva. Det kan därför sättas i fråga om inte förvaltningsutskottet bör kunna få landstingets bemyndigande att bestämma om vilka ärenden som skall delegeras. Landstinget och förvaltningsutskottet bör inte vara bundna av inskränkningar i LL i detta hänseende. *Östergötlands läns landsting* anser att förvaltningsutskottet bör få laglig rätt att delegera beslutanderätten i vissa frågor även till annan landstingskommunal nämnd, t. ex. sjukhusdirektion. Det beslutande organet bör kunna besluta om delegation utan reglering i reglemente. Samma ståndpunkt intar *Kalmar läns norra landsting*.

Enligt *Malmöhus läns landsting* är det viktigt att överväganden rörande bl. a. delegation till förtroendemän eller befattningshavare sker inte bara för de enskilda landstingen utan också samfällt genom Svenska landstingsförbundet.

Svenska landstingsförbundet och *Skaraborgs läns landsting* hänvisar till att spørgsmålet om delegation på det kommunala området över huvud taget f. n. utreds av kommunalrättskommittén, som förutsätts komma att redovisa konkreta förslag i frågan.

Information till landstingsmännen

Betydelsen av information såväl internt till landstingsmännen som utåt till allmänheten betonas starkt i alla remissvaren. Allmänt ansluter man sig i allt väsentligt till utredningens rekommendationer. *Svenska landstingsförbundet* stryker särskilt under det angelägna i att informationen byggs ut och att man tar vara på de olika uppslag att främja upplysningar om den landstingskommunala verksamheten som erbjuder sig. *Kristianstads läns landsting* anser att det behövs information även mellan landstingsmötena för att landstingsmännen skall få upplysningar om ärenden och synpunkter av olika slag. Information kan lämnas t. ex. genom studieresor, utsändande av olika protokoll eller sammandrag av beslut, genom informella informationsmöten med hela landstinget eller delar av det, såsom visst eller vissa landstingsutskott. Muntliga informationskonferenser är överlägsna skriftlig information, framhåller *Göteborgs och Bohus* samt *Älvsborgs läns landsting*. *Kommunalrättskommittén* menar att även suppleanterna för landstingsmännen bör få information i samma utsträckning som landstingsmännen.

Gävleborgs läns landstings förvaltningsutskott finner det vara opraktiskt att förslag till landstinget sänds ut till landstingsmännen efter hand som förslagen kommer in. Landstingets ledamöter bör ha tillgång till förvaltningsutskottets yttranden redan i samband med genomgången av framställningarna. Utskottet ställer sig därför tveksamt till utredningens uppfattning på denna punkt och anser att praktiska skäl talar för att varje utsänd

framställning till landstinget bör åtföljas av förvaltningsutskottets yttrande över den. Alla ansträngningar bör göras för att i så god tid som möjligt före landstingets möte ge ut de tryckta handlingarna i ett sammanhang. *Södermanlands läns landstings förvaltningsutskott* anser till skillnad från utredningen att landstingsutskotts yttrande bör mångfaldigas och tillställas landstingets ledamöter endast när yttrandet avviker från förvaltningsutskottets förslag.

Från en hel del håll bekräftas utredningens uttalande att den information om landstingskommunala spørsmål som lämnas vid partigruppernas sammanträden utgör ett viktigt led i strävandena att hålla landstingsmännen underrättade om framför allt förvaltningsutskottets verksamhet mellan landstingsmötena.

Östergötlands läns landsting anser de förslag som utredningen fört fram om vidgad information av landstingets ledamöter vara värda allt beaktande. Landstingen bör själva bestämma hur informationen lämpligen bör ske. Särskilt framhåller landstinget värdet av att landstingsmännen informeras före de skilda partigruppernas sammanträden, vilka i regel äger rum före landstingsmöte. Landstingsmännen bör dessutom kallas till information vid annan tidpunkt än vid landstingsmöte.

Departementschefen

Allmänna synpunkter

Som jag sagt inledningsvis har kritik i vissa hänseenden riktats mot den landstingskommunala förvaltningens organisation och verksamhetsformer. Landstingen sammanträder i regel endast en gång om året. Vid dessa sammanträden som oftast varar högst sex dagar skall alla förekommande ärenden hinna beredas och avgöras. Man har menat att landstingen med denna ordning knappast har något reellt inflytande över förvaltningen, särskilt inte efter den kraftiga expansion av landstingens verksamhet som har ägt rum de senaste årtiondena. Bestämmanderätten sägs i stället ha koncentrerats till landstingskommunens styrelse, förvaltningsutskottet, som även företräder landstinget mellan dess möten. Landstingsutredningen tillsattes för att undersöka det befogade i kritiken och föreslå de ändringar i gällande bestämmelser i LL som kunde behövas för att ge landstingskommunernas förvaltning en ändamålsenlig utformning med hänsyn till de uppgifter landstingen har och kan väntas få. Utredningen har ingående granskat nuvarande lagstiftning och praxis. En bedömning av förvaltningsapparatus ändamålsenlighet lämnar enligt utredningen inte utrymme för mera djupgående anmärkningar. På vissa punkter förordar utredningen emellertid ändrade bestämmelser eller ändrad tillämpning av gällande bestämmelser för att åstadkomma mer aktiv medverkan från landstingsmännens sida i förvaltningen, renodling av ledningen och samordningen av verksamheten och större enhetlighet i organisationen landstingskommunerna emellan. Vid remissbehandlingen har utredningens förslag på det hela taget lämnats utan erinran.

Innan jag går närmare in på landstingsutredningens förslag vill jag erinra om att flera frågor av stor betydelse för landstingens framtida verksamhet har tagits upp i andra sammanhang. Sålunda har chefen för finansdepartementet förut i dag anmält den centrala frågan om bidrag från staten till bl. a. landstingskommunerna i allmänt skatteutjämningssyfte. Huvuddrag av en reform i detta syfte har redan presenterats i prop. 1965: 1 bil. 1 s. 30. Frågan om länsförvaltningens organisation utreds av länsförvaltningsutredningen och länsindelningsutredningen håller på med utredning om ändrad indelning av riket i län. En utredning har nyligen tillsatts för att överväga arbetsfördelningen mellan på ena sidan de kommunala och regionala självstyrelseorganen och på andra sidan de statliga organen. I utredningsuppdraget ingår även att dra upp riktlinjer för hur bl. a. den regionala självstyrelsen och demokratin skall utformas på bästa sätt. Vidare ämnar jag inom den närmaste tiden hemställa om bemyndigande att låta utreda bl. a. förutsättningarna för att regional samordning som avser endast del

av landstingskommun ombesörjs av landstingskommunen. Jag anser i likhet med landstingsutredningen och de flesta remissorganen att ställningstagandena i de här berörda frågorna blir av grundläggande betydelse för landstingens verksamhet. Måhända inverkar de också på organisationen och arbetsformerna i landstingskommunerna. Men de reformer som så småningom kan bli resultatet av det omfattande utredningsarbetet bör enligt min mening inte hindra att man nu vidtar de ändringar i utformningen av landstingsförvaltningen som bedöms vara behövliga. Däremot bör man i detta läge inte söka helt nya former för förvaltningen. Jag är därför ense med landstingsutredningen om att ändringarna bör hållas inom ramen för gällande lagstiftning på området.

Två betydelsefulla frågor har landstingsutredningen lämnat utanför sin undersökning, nämligen om antalet ledamöter i landstinget och indelningen i valkretsar vid val av landstingsmän. Den förstnämnda frågan har länsindelningsutredningen förklarat sig ämna ta upp under sitt fortsatta arbete, om frågan inte behandlas i annat sammanhang. Enligt min mening hör den nära samman med eventuell ny länsindelning och bör lämpligen övervägas av länsindelningsutredningen. Också behovet av ändrade bestämmelser om valkretsindelning bör man ta ställning till först när resultatet av länsindelningsutredningens arbete föreligger.

Vid tillkomsten av gällande LL strävade man efter att lagens bestämmelser skulle ansluta så nära som möjligt till motsvarande regler för primärkommunerna. Landstingsutredningen har arbetat med den utgångspunkten att man bör fortsätta på denna väg men samtidigt behålla och utveckla den frihet landstingen hittills har haft att själva utforma förvaltningen med hänsyn till lokala förhållanden. Denna principiella målsättning har vunnit praktiskt taget allmän anslutning vid remissbehandlingen. Remissinstanserna har hänvisat till att erfarenheterna av landstingens förmåga att handha sina snabbt växande uppgifter utgör ett gott bevis för att landstingen tagit till vara sina möjligheter att utforma förvaltningen så som har varit lämpligast inom varje landstingskommun. Riktigheten av denna inställning är allmänt omvitnad. Också jag förordar att utredningens målsättning får utgöra allmän riktpunkt vid bedömningen av vilka ändringar som bör göras i LL för att undanröja de brister som kan behöva rättas till.

Landstingets verksamhet

Landstingets sammanträden

Den kritik som förekommit mot landstingsförvaltningen har i första hand inriktats på att landstingets inflytande över förvaltningen begränsas av bestämmelsen att landstinget sammanträder till ett enda ordinarie möte om året, det lagtima mötet första måndagen i oktober. Annat möte kan kallas samman endast för handläggning av vissa bestämda ärenden. Erfarenheterna

visar att flertalet landsting sammanträder endast till lagtima möte, som i regel varar högst en vecka. Urtima möte hålls i allmänhet sporadiskt för handläggning av speciella ärenden.

Det ligger nära till hands att överväga om inte samma regler bör gälla för landstingets som för primärkommunala fullmäktiges sammanträden. För fullmäktige gäller att de själva bestämmer enligt vilken ordning de skall sammanträda. Landstingsutredningen föreslår att motsvarande skall gälla landstingens möten. Förslaget lämnas utan erinran av remissinstanserna. Jag har också uppfattningen att det inte finns anledning att i detta avseende göra skillnad mellan fullmäktige och landsting. Landstingen bör liksom fullmäktige kunna hålla sammanträden i den omfattning som krävs med hänsyn till förhållandena inom varje landstingskommun. Huruvida landstinget bör hålla täta kortvariga sammanträden eller sammanträda sällan men då under längre sammanhängande tid bör landstinget självt avgöra. Jag är alltså inte beredd att i enlighet med vad någon remissinstans har önskat förorda bestämmelser om det minsta antal sammanträden som skall förekomma. Som utredningen framhållit bör det emellertid ligga i landstingens eget intresse att hålla sammanträden i sådan omfattning att ärendena hinna behandlas grundligt såväl vid landstingens beredning som vid avgörandena.

Med den ordning för landstingets möten som jag nu förordat försvinner den skillnad som f. n. råder mellan lagtima och urtima möte. I likhet med utredningen anser jag att det då inte längre finns skäl att behålla beteckningarna lagtima och urtima. Alla möten blir i princip av samma valör. Landstingets beslut om mötesordningen kan lämpligen tas in i landstingets arbetsordning. Även om landstinget fattar generellt beslut om vid vilka tidpunkter möten skall hållas och hur länge mötena skall vara står det givetvis landstinget fritt att därutöver fatta särskilda beslut i dessa hänseenden. Dessutom bör, som utredningen föreslagit, landstinget sammanträda när det begärs i särskild ordning. Jag återkommer till denna fråga i det följande.

En del sammanträden med fullmäktige är tidsbundna i så måtto att beslut i bestämda frågor skall fattas under viss månad eller före viss månads utgång. Enligt landstingsutredningens mening bör för landstingens vidkommande gälla att utgift- och inkomststaten samt utdebiteringssatsen fastställs vid möte i oktober månad. Jag delar denna uppfattning. Vid remissbehandlingen har påpekats att landstingen också har till uppgift att välja ledamöter i riksdagens första kammare. Valet skall förrättas i oktober månad. Det är inte ovanligt att valkrets vid förstakammarval omfattar två landstingskommuner. I sådana fall skall landstingen gemensamt förrätta val. Med hänsyn härtill anser jag i likhet med bl. a. Svenska landstingsförbundet att bestämmelse bör införas i LL att oktobermötet skall börja viss dag, lämpligen den dag då lagtima möte skall börja enligt gällande bestämmelser.

Beredningen vid landstingsmöte

Inom landstingsförvaltningen tillämpas till skillnad från vad som är fallet inom primärkommunal förvaltning dubbelt beredningsförfarande. Innan ärenden avgörs av landstinget skall de i regel vara beredda inte bara före landstingsmötet av den nämnd eller beredning dit varje ärende hör utan också under mötet av särskilda utskott som landstinget utser bland sina ledamöter för ändamålet. Landstingsmännen har inte samma möjligheter som kommuns fullmäktige att kontinuerligt följa förvaltningen. Beredningen under landstingsmötet syftar till att göra landstingsmännen förtrogna med ärendena och på så sätt lägga grunden för reella ställningstaganden från landstingens sida när ärendena avgörs. Jag förordar i likhet med utredningen och så gott som alla remissinstanserna att det dubbla beredningsförfarandet behålls.

Kritik har i förevarande hänseende riktats mot den korta tid som beredningsutskotten får på sig för sitt arbete, i allmänhet endast en eller ett par dagar. Man kan komma till rätta med denna olägenhet på två vägar, antingen genom att själva mötet pågår längre tid eller genom att utskottens arbete äger rum eller i vart fall börjar före mötet. Landstingsutredningen har förordat den sistnämnda vägen. Utredningens förslag innebär att landstingen ges frihet att välja utskotten för längre tid än själva mötet så att utskotten kan verka också mellan mötena. Förslaget har mottagits övervägande positivt vid remissbehandlingen. Avstyrkande yttranden föreligger dock från bl. a. fem landsting och Svenska landstingsförbundet, som i stället förordar förlängning av tiden för landstingsmötena. Motivet för att dessa remissinstanser tar avstånd från förslaget är främst att man befarar konkurrens mellan beredningsutskottens och förvaltningsutskottets verksamhet.

Syftet med utredningens förslag är som jag har fattat det att de särskilda beredningsutskottens uppgift liksom f. n. skall vara att bereda ärenden, som förvaltningsutskottet behandlat och överlämnat till landstingets avgörande. Beredningsutskotten — som i enlighet med vad utredningen föreslagit lämpligen kan kallas landstingsutskott — skall alltså inte få andra uppgifter än de har i dag. Det är endast den tid som de får till sitt förfogande för beredningsarbetet som skall kunna förlängas. Med hänsyn härtill anser jag att det knappast finns fog för de farhågor som de avstyrkande remissinstanserna hyser. Dessutom kommer det enligt förslaget att ligga i landstingets hand att avgöra om landstingsutskotten skall verka mellan landstingsmötena eller om de skall beredas längre tid för sitt arbete genom att mötet pågår längre tid. Jag tillstyrker därför utredningens förslag.

Det hör enligt min mening ankomma på landstinget att bestämma mandattiden för ledamöterna i landstingsutskott. Väljer landstinget att utse ledamöterna för längre tid än själva mötet uppkommer emellertid ett problem året närmast efter det nyval ägt rum. Eftersom utskottsledamöterna skall utses bland landstingets ledamöter blir det i denna situation ofrån-

komligt att mandattiden för tidigare valda utskottsledamöter upphör vid valårets utgång och nya utskottsledamöter utses vid första mötet nästföljande år, även om landstinget eljest väljer utskottsledamöter för längre tider. Några speciella olägenheter torde dock inte detta förhållande medföra.

Enligt utredningen är det mindre lämpligt att ledamöter i förvaltningsutskottet som är landstingsmän väljs som ledamöter även i landstingsutskott. En stor majoritet av remissinstanserna har intagit motsatt ståndpunkt och hänvisat bl. a. till värdet från informationssynpunkt att förvaltningsutskottets ledamöter deltar i landstingsutskottens arbete. Får landstingsutskotten tillräcklig tid på sig för beredningsarbetet synes farhågorna för att ledamöter i förvaltningsutskottet i otillbörlig grad kan påverka landstingets beredning förlora i styrka. Jag kan därför inte förorda formellt hinder för ledamot i förvaltningsutskottet att utses till ledamot i landstingsutskott. Inte heller i övrigt anser jag att det finns skäl att ställa upp andra valbarhetsvillkor än det som ligger i att landstingsutskottens ledamöter utses bland landstingets ledamöter.

Arbetsordning

Redan f. n. kan landstingen anta arbetsordningar för sin verksamhet. Skyldighet härtill föreligger emellertid inte. Med den frihet landstingen har att bestämma om sin organisation och sina arbetsformer framstår det som önskvärt att den närmare utformningen läggs fast i en arbetsordning så att förvaltningen får stadga. Jag ansluter mig därför till utredningens förslag att landstinget obligatoriskt skall fastställa arbetsordning. Den bör som hittills innehålla föreskrifter om landstingets sammanträden och ärendenas beredning och behandling i övrigt. Närmare reglering av vad arbetsordning skall innehålla synes inte erforderlig. Inte heller anser jag det påkallat för att nå enhetlighet landstingen emellan att arbetsordningen fastställs av statlig myndighet. Jag räknar emellertid med att Svenska landstingsförbundet verkar för att arbetsordningarna blir så fullständiga och enhetliga som förhållandena medger.

Förvaltningsutskottet och övriga nämnder

Förvaltningsutskottets kompetens

Huvuduppgiften för förvaltningsutskottet liksom för kommuns styrelse är att vara initiativtagande, ledande och verkställande organ. Dessutom tillkommer det förvaltningsutskottet att avge förklaring med anledning av besvär över landstingets beslut och också i andra hänseenden företräda landstinget mellan dess möten. Inskränkning i ställföreträdarskapet kan föreskrivas i lag eller annan författning eller genom beslut av landstinget. Landsting-

en synes inte ha utnyttjat denna möjlighet att begränsa förvaltningsutskottets behörighet.

Man kan givetvis lika litet i landstingskommunerna som i primärkommunerna undvara organ med den ställning som styrelseorganen har. Den kritik som har riktats mot den landstingskommunala styrelsen har inte heller tagit sikte på förvaltningsutskottets ställning som sådan. Kritiken har som jag sagt förut främst riktat sig mot att förvaltningsutskottet fått för dominerande ställning till följd av att landstingets reella inflytande över förvaltningen minskat. Vad jag förordat i det föregående syftar till att aktivera landstingets befattning med den landstingskommunala verksamheten. Mot denna bakgrund saknas enligt utredningens och alla remissinstansernas mening skäl att ändra gällande bestämmelser om förvaltningsutskottets kompetens. Jag delar denna uppfattning.

Förvaltningsutskottets och övriga nämnders organisation och verksamhetsformer m. m.

LL innehåller endast ett fåtal bestämmelser om förvaltningsutskottets organisation och verksamhetsformer. Bestämmelserna avser sådana frågor som val av ledamöter och suppleanter i utskottet, tid och plats för sammanträden, beslutförhet, förfarandet vid fattande av beslut och protokollföring. I övrigt har det överlämnats åt landstinget att i reglemente fastställa organisationen och arbetsformerna, bl. a. uppdelning av utskottet i avdelningar.

Enligt vad landstingsutredningen funnit föreligger ganska stora olikheter i förvaltningsutskottets uppbyggnad i de skilda landstingskommunerna. Sätillvida har dock viss enhetlighet nåtts att landstingen regelmässigt följt något av de sex förslag till huvudformer för utskottets organisation och verksamhet som Svenska landstingsförbundet lade fram i samband med att LL trädde i kraft år 1955. De erfarenheter av utskottets verksamhet som redovisas av utredningen och i remissyttrandena ger vid handen att de skillnader som råder i utskottets organisation och arbetsformer i stora stycken är betingade av förhållandena i de särskilda landstingskommunerna och knappast föranlett olägenheter av någon betydelse. Med hänsyn härtill anser jag mig inte böra föreslå närmare författningsreglering i dessa hänseenden. Härmed vill jag inte ha sagt att organisationen och arbetsformerna överlag är helt ändamålsenliga. Utredningen har lagt fram vissa rekommendationer i dessa avseenden.

Vad angår landstingens f. n. främsta uppgift — att handha hälso- och sjukvården — föreskrivs i LL att ledningen av verksamheten enligt landstingets bestämmande skall utövas av en gemensam hälso- och sjukvårdsstyrelse eller av en särskild hälsovårdsstyrelse och en särskild sjukvårdsstyrelse. Sådan styrelse kan utgöras av förvaltningsutskottet eller avdelning av utskottet. Denna möjlighet att lägga hälso- och sjukvårdsstyrelses upp-

gifter på förvaltningsutskottet eller avdelning av utskottet har utnyttjats av så gott som alla landsting. I fråga om övriga landstingskommunala uppgifter har landstingen frihet att utse de centrala eller lokala nämnder och styrelser som anses behövliga.

Landstingsutredningens rekommendationer går ut på att förvaltningsutskotten i så stor utsträckning som möjligt bör avlastas verkställighetsgörömmål för att mer odelat kunna ägna sig åt huvuduppgiften att vara initiativtagande, ledande och samordnande organ. För olika förvaltnings- och verkställighetsbestyr bör därför enligt utredningens mening inrättas särskilda centrala nämnder, såsom fristående sjukvårdsstyrelse, socialnämnd, undervisningsnämnd, lönenämnd och central byggnadskommitté. Samverkan mellan dessa nämnder och förvaltningsutskottet bör säkras genom att ledamot i utskottet utses till ordförande eller annan ledamot i respektive nämnd. Lokalt betonade uppgifter bör läggas på sådan nämnd eller på särskilda lokala styrelser. Förvaltningsutskottet kan enligt utredningen i varje fall i större landstingskommuner lämpligen organiseras på två avdelningar, en för planerings- och lokaliseringsfrågor och en för finansfrågor. Rekommendationerna har mottagits välvilligt av remissorganen, som emellertid framhållit att förvaltningens uppbyggnad måste bedömas för varje landstingskommun för sig och att starkare centralisering av förvaltningen kan vara befogad på sina håll. För egen del anser jag att de synpunkter som utredningen har anfört på det hela taget kan godtas och jag räknar med att landstingen själva har starkt intresse av att förvaltningsutskotten frigörs från i allt fall rutinbetonade och i övrigt mindre betydelsefulla uppgifter. Man får inte heller glömma den aspekten på dessa frågor att flera organ ger större möjligheter att engagera landstingsmännen i förvaltningen. Jag vill emellertid betona utredningens uttalande om det angelägna i att landstingen ser till att klara regler för kompetens- och ansvarsfördelningen mellan förvaltningsutskottet och andra nämnder och styrelser ges i det obligatoriska reglementet för utskottet och instruktioner för övriga organ.

Landstingets sjukvårdsstyrelse

I samband med frågan om ledningen av hälso- och sjukvården har landstingsutredningen övervägt var bestämmelserna om landstings sjukvårdsstyrelse bör ha sin plats. Utredningen påpekar att det här är fråga om verksamhet som är specialreglerad i SjL. Enligt eljest använd lagstiftningsteknik i kommunallagarna brukar bestämmelserna om de organ som handhar sådan verksamhet tas in i den författning som reglerar verksamheten. Sålunda finns bestämmelserna om sjukvårdsstyrelse i stad som inte ingår i landstingskommun i SjL. Utredningen föreslår att även bestämmelserna om landstingens sjukvårdsstyrelse tas in i SjL. Förslaget, som endast har formell betydelse, har tillstyrkts av remissorganen. Också jag ansluter mig till förslaget.

Arvodeställda förtroendemän

Den växande omfattningen av kommunal verksamhet har medfört att det blivit allt svårare för förtroendemännen att hinna fullgöra sina uppdrag på fritid. Särskilt gäller detta naturligtvis ordförandena och ibland också andra ledamöter i kommunernas styrelser. På den primärkommunala sidan har heltidstjänstgörande förtroendemän sedan länge förekommit i Stockholm och på senare år i en rad andra större kommuner. Också i ett par landstingskommuner anlitas förtroendemän på heltid. Man har anledning räkna med att systemet med heltidstjänstgörande ordförande i förvaltningsutskottet kommer att aktualiseras på flera håll under de närmaste åren.

I viss utsträckning kan expansionen av landstingens uppgifter mötas med förstärkningar av landstingskommunernas kanslier. Det är emellertid angeläget att man såvitt möjligt söker dra en gräns mellan tjänstemannauppgifter och förtroendemannauppgifter. Jag är på det klara med att sådan gränsdragning erbjuder åtskilliga vanskligheter, något som har påpekats vid remissbehandlingen av landstingsutredningens betänkande. Som riktmarke synes man emellertid kunna ta utredningens uttalande att verkställande och övriga förvaltningsmässiga uppgifter bör läggas på tjänstemän medan ansvaret för landstingsärendenas beredning, utövning av vederbörande nämnds eller styrelses beslutanderätt mellan nämndens eller styrelsens sammanträden och tillsynen över att förvaltningen drivs enligt de beslutande organens intentioner bör ankomma på förtroendemän. Med en uppdelning av uppgifterna efter dessa linjer kvarstår behovet att i ökad utsträckning utnyttja förtroendemännens insatser även om kansliorganisationen byggs ut. Jag delar den uppfattning, som såväl utredningen som majoriteten av remissinstanserna har gett uttryck åt, att det härvid kan vara till fördel att någon eller några förtroendemän i denna egenskap tjänstgör på heltid inom landstingskommunens förvaltning. Erfarenheterna av detta system inom primärkommunerna är såvitt jag vet genomgående positiva. Utredningens förslag att heltidstjänstgörande förtroendemän inom landstingskommun benämnas landstingsråd har jag ingen erinran mot. Vad angår sådan förtroendemans ekonomiska villkor har jag för avsikt att inom kort anmäla en gemensam framställning från de tre kommunförbunden om översyn av ersättningsbestämmelserna i kommunallagarna med sikte på att heltidstjänstgörande förtroendemän skall kunna ägna sig åt sitt kommunala uppdrag utan att vara beroende av annan tjänst för sin försörjning eller sitt sociala skydd. Det finns därför ingen anledning att i detta sammanhang gå in på den frågan.

Landstingsutredningen har rekommenderat att heltidstjänstgörande förtroendemans ställning och uppgifter specificeras i särskild instruktion. Lämpligheten härav har vitsordats av flertalet landsting men mött bestämd gensaga på några håll. Bl. a. Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet hävdar att kommunalt förtroendeuppdrag inte har sådan natur

att gränserna för uppdraget kan dras upp i instruktion. Jag har förståelse för denna inställning. På andra sidan är det ofrånkomligt att tjänstemännens uppgifter anges uttömmande i instruktion eller liknande och det ligger i sakens natur att förtroendemännen inte skall ingripa på det område som sålunda överlämnats till tjänstemannahandläggning. På så sätt får man alltså en avgränsning av förtroendemännens uppgifter. Det torde inte möta betänkligheter att i övrigt lämna området för heltidstjänstgörande förtroendemans uppgifter oreglerat.

Förvaltningsutskottets och övriga nämnders delegationsrätt

Bestämmelserna i LL om rätt för förvaltningsutskottet eller annan nämnd att överlåta beslutanderätt till annan överensstämmer helt med motsvarande regler för primärkommuns styrelse och övriga nämnder. Sålunda kan landstinget bestämma att förvaltningsutskottet eller avdelning av utskottet eller annan nämnd får överlåta åt ledamot av utskottet, avdelningen eller nämnden eller åt befattningshavare hos landstingskommunen att besluta i vissa grupper av ärenden. Beskaffenheten av dessa ärenden skall anges av landstinget.

För att förvaltningsutskottet skall bli ett verkligt ledningsorgan är det i första hand önskvärt att utskottet inte belastas med direkta förvaltningsuppgifter inom särskilda delar av landstingets verksamhetsområde. I enlighet härmed har jag i det föregående förordat landstingsutredningens förslag till förvaltningsorganisation inom landstingskommun, ett förslag som just går ut på att direkta förvaltningsuppgifter såsom sjukvård, undervisning etc. läggs på särskilda nämnder. Förvaltningsutskottet kan då koncentrera sig på initiativtagande, ledande och samordnande uppgifter. Beslut i sådana frågor torde mera sällan lämpa sig för delegation.

I fråga om nämnd, vare sig förvaltningsutskottet, avdelning av utskottet eller annan nämnd, som ålagts direkta förvaltningsuppgifter ger LL som nyss sagts landstinget möjlighet att tillerkänna nämnden rätt att uppdra beslutanderätt åt annan. Som landstingsutredningen anför är denna delegation avsedd att användas främst beträffande rutinärenden eller ärenden som av andra skäl är mindre betydelsefulla. Enligt utredningens mening kan delegation med stöd av LL ske i vidsträckt omfattning och skäl att vidga möjligheterna till delegation anses inte finnas. Ställningstagandet har i regel lämnats utan erinran vid remissbehandlingen.

I ett par avseenden har vid remissförfarandet ändring yrkats i delegationsbestämmelserna. Sålunda anser en länsstyrelse att omfattningen av delegationsrätten bör specificeras i LL medan ett landsting finner det tyngande att landstinget skall ange de grupper av ärenden i vilka delegation får förekomma. Eftersom de nuvarande bestämmelserna synes ha visat sig tillfredsställande på de flesta håll är jag inte beredd att på denna punkt bryta den överensstämmelse som här föreligger mellan LL och övriga kom-

munallagar. Inte heller kan jag förorda att förvaltningsutskottet får fria händer att överlämna beslutanderätt och därvid delegera även till annan landstingskommunal nämnd. Sistnämnda spörsmål synes landstinget i stället lämpligen kunna reglera genom att sådan nämnds egen kompetens bestäms så att den omfattar beslutanderätt i vissa rutinärenden eller andra ärenden av mindre vikt.

Jag anser mig alltså inte böra förorda ändring i gällande bestämmelser i LL om förvaltningsutskottets eller annan nämnds rätt till delegation.

Information till landstingsmännen

Det huvudsakliga syftet med utredningen om landstingens organisation och arbetsformer har som jag har framhållit förut varit att förhindra att expansionen av den landstingskommunala verksamheten får till följd att den beslutande församlingen, landstinget, förlorar kontakten med verksamheten och därmed också möjligheten att grunda sina beslut på saklig prövning av ärendena. Vad jag förordat i det föregående bör ses som led i strävandena att nå detta syfte. Genom tätare eller längre landstingsmöten och längre tid för landstingets beredning skapas förutsättningar för landstingsmännen att hinna tränga in i frågor som är aktuella på skilda verksamhetsområden. Inte minst betydelsefullt är det att landstingsmännen i så stor utsträckning som möjligt engageras inte bara i landstingsutskottets arbete utan också i förvaltningsutskottets och andra nämnders och styrelsers berednings- och förvaltningsverksamhet. Jag har i allt väsentligt anslutit mig till landstingsutredningens synpunkter på hur förvaltningsorganisationen lämpligen kan organiseras för att bl. a. öka möjligheterna till sådana engagemang.

För att landstingsmännen fortlöpande skall kunna ha överblick över hela det landstingskommunala verksamhetsfältet spelar emellertid förvaltningsutskottets och övriga nämnders information till landstingsmännen en viktig roll. I LL finns bestämmelser om att förslag till landstinget skall tillställas landstingsmännen före landstingsmöte och att förvaltningsutskottet varje år skall avge berättelse över sin verksamhet till landstinget. Skäl att ändra dessa bestämmelser föreligger inte. Med hänsyn till vad jag har föreslagit förut bör dock justering ske av bestämmelsen att verksamhetsberättelsen skall avges vid lagtima mötet. Avlämnandet synes böra ske vid det möte som skall hållas i oktober.

Beträffande informationsverksamheten i övrigt framgår av utredningens betänkande och remissvaren att man i landstingskommunerna i allmänhet har tagit väl vara på möjligheterna att på olika sätt sprida fortlöpande information till landstingsmännen. De initiativ som på skilda håll har tagits i detta hänseende är lovvärda. Den sammanställning som utredningen har gjort av informationsverksamheten i landstingskommunerna och utred-

ningens egna synpunkter på hur verksamheten kan läggas upp synes mig utgöra ett gott underlag för intensifierad information i landstingskommuner i vilka det behövs. Lika litet som utredningen anser jag att det är vare sig möjligt eller lämpligt att genom författningsbestämmelser reglera i vilken omfattning och i vilka former informationsverksamheten skall bedrivas. Bedömningen härvidlag torde göras bäst av landstingen själva.

Specialmotivering

De ställningstaganden jag har gjort i det föregående föranleder ändringar i ett flertal bestämmelser i LL och Sjl. I samband med att jag i det följande närmare motiverar de ändringar som behöver göras skall jag också behandla förslag till vissa ändringar i LL som landstingsutredningen har lagt fram och som jag inte har tagit upp tidigare.

Landstingslagen

14 §.

I denna paragraf föreskrivs att jämkning i valkretsindelningen, som inte föranleds av stads inträde i landstingskommunen eller annan utvidgning av kommunen eller minskning av kommunen genom att område som bildar egen valkrets avskiljs, skall verkställas av landstinget vid lagtima möte året innan val av landstingsmän äger rum nästa gång eller, om Kungl. Maj:t förordnar det, vid urtima möte sist före april månads utgång det år valet för rättas.

Enligt vad jag har föreslagit förut skall beteckningarna lagtima och urtima möte inte förekomma längre. Jag föreslår med hänsyn härtill den ändring i 14 § att landstinget skall verkställa jämkning i valkretsindelningen vid landstingsmöte före oktober månads utgång året innan val av landstingsmän äger rum nästa gång eller, om Kungl. Maj:t förordnar det, före april månads utgång det år valet äger rum. Härigenom kommer föreskriften om landstingets beslut om jämkningen att i sak överensstämma med bestämmelserna i 9 § KL om tiden för besked om kommuns indelning i valkretsar. Att beslut skall meddelas vid landstingsmöte innebär här liksom i andra fall att beslutet inte kan fattas av förvaltningsutskottet mellan landstingets möten.

15 och 16 §§.

Skall landstingskommun utvidgas till följd av stads inträde i landstingskommunen eller av annan anledning skall landstinget enligt 15 § första stycket vid nästa lagtima möte eller, efter Kungl. Maj:ts föreskrift, vid urtima möte verkställa den jämkning i valkretsindelningen som föranleds härav. Motsvarande bestämmelse om jämkning i valkretsindelningen på grund av att område som utgör del av en eller flera valkretsar skiljs av från landstingskommunen meddelas i 16 § andra stycket. I överensstämmelse med mitt förslag till ändring av 14 § bör ifrågavarande bestämmelser ändras så att jämkningen skall göras vid landstingsmöte före oktober månads utgång eller annan tidpunkt som Kungl. Maj:t föreskriver.

19 §.

Paragrafen innehåller bestämmelserna om tid och plats för lagtima möte. Mötet skall hållas i länets residensstad eller i annan ort som landstinget bestämt. Länsstyrelsen kan utsätta särskild sammanträdesort om det anses påkallat av utomordentliga förhållanden.

Enligt 21 § LL skall urtima möte hållas när landstinget eller förvaltningsutskottet beslutar därom eller Kungl. Maj:t omedelbart eller på framställning av länsstyrelsen förordnar om sådant möte.

Utredningen. Enligt utredningens förslag skall landstingsmöte hållas minst en gång om året i oktober månad på dag som landstinget bestämmer. Därutöver skall landstingsmöte enligt utredningsförslaget hållas när Kungl. Maj:t omedelbart eller på framställning av länsstyrelsen förordnar om möte eller förvaltningsutskottet eller de flesta landstingsledamöterna begär det eller landstingets ordförande finner att möte behöver hållas. Nuvarande föreskrifter beträffande urtima möte, att mötet skall avse handläggning av vissa bestämda ärenden och att möte som beslutas av landstinget eller förvaltningsutskottet inte får hållas tidigare än två månader efter lagtima mötes slut, föreslås skola utgå.

Utredningen anser visserligen att det är praktiskt att landstinget har bestämd sammanträdesort men ifrågasätter om detta principiellt behöver vara länets residensstad. Efter en länsindelningsreform kan det sålunda bli aktuellt att landstinget sammanträder där nuvarande kanslilokaler finns även om det inte är i residensstaden. Landstinget bör enligt utredningen ha frihet att bestämma sammanträdesorten. I regel bör sammanträde hållas inom landstingskommunen men speciella skäl kan göra det nödvändigt och ändamålsenligt att sammanträde hålls i ort utanför kommunen. Den normala sammanträdesorten bör anges i arbetsordningen. Bör landstinget i särskilt fall sammanträda på annan plats än den landstinget har bestämt eller kan landstingets beslut inte inhämtas bör landstingets ordförande eller vice ordförande eller vid förhinder för dem förvaltningsutskottet äga bestämma plats för sammanträdet. Länsstyrelsens möjlighet att bestämma sammanträdesplats skall enligt utredningsförslaget behållas.

Remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att man bör överväga att föra in rätt för en minoritet bland landstingsledamöterna att begära landstingsmöte, om skäl anges för sådan begäran. *Västmanlands läns landsting* finner varken principiella eller praktiska skäl föreligga för förslaget att landstingets ordförande skall kunna påfordra landstingsmöte.

Utredningens förslag beträffande sammanträdesort lämnas utan erinran av alla remissinstanserna.

Departementschefen. Jag har förut förordat att landstinget skall sammanträda första måndagen i oktober och att sammanträden i övrigt skall hållas i den omfattning som landstinget bestämmer. Jag föreslår att 19 § utformas i enlighet härmed. En sådan utformning överensstämmer i prin-

cip med vad som f. n. gäller för stadsfullmäktige i Stockholm enligt 14 § KLS. Härutöver bör sammanträde hållas i fall då urtima möte skolat hållas enligt nuvarande bestämmelser, nämligen när Kungl. Maj:t förordnar eller förvaltningsutskottet beslutar om landstingsmöte. Enligt utredningen bör möte dessutom hållas när de flesta av landstingets ledamöter begär det eller landstingets ordförande finner att det behövs. I dessa hänseenden överensstämmer förslaget med KL. I KLS föreskrivs däremot att fullmäktige i Stockholm skall sammanträda när minst en tredjedel av fullmäktige begär det. I likhet med länsstyrelsen i Västernorrlands län anser jag att det ligger i linje med vad jag förut har förordat i fråga om landstingets sammanträden att även en minoritet av landstingsmännen skall kunna få tillstånd sammanträda med landstingets ledamöter. Jag föreslår att landstingsmöte skall hållas när minst en tredjedel av landstingets ledamöter begär det. Det ligger i sakens natur att en dylik begäran skall motiveras. Särskild föreskrift därom anser jag inte behövlig. Vidare föreslår jag att landstingets ordförande får motsvarande befogenhet som fullmäktiges ordförande att besluta om landstingsmöte när det behövs. I samtliga fall när landstinget inte har bestämt tid för landstingsmöte bör tiden bestämmas av landstingets ordförande.

Landstingsutredningen föreslår att föreskriften i 60 § LL om tidpunkt för granskning och fastställelse av landstingets utgifts- och inkomststat skall tas in också i 19 §. Föreskrifter om när landstinget skall vidta olika åtgärder finns i ett flertal paragrafer i LL. Jag finner det inte lämpligt att alla dessa föreskrifter förs samman i 19 §. Skäl att där ange endast när utgifts- och inkomststaten skall fastställas föreligger enligt min mening inte.

Jag ansluter mig till landstingsutredningens förslag att det skall tillkomma landstinget att besluta om plats för landstingsmöte och att länsstyrelsen alltjämt skall ha möjlighet att bestämma annan plats om det är påkallat till följd av utomordentliga förhållanden. I regel torde det vara lämpligast att mötet hålls i länets residensstad. Ändras residensorten kan det emellertid finnas skäl för landstinget att hålla mötena i den gamla residensstaden, om landstinget har sina kanslilokaler där. Som utredningen har framhållit är det ändamålsenligt att landstinget tar in bestämmelse om sammanträdesort i arbetsordningen och bemyndigar förvaltningsutskottet eller landstingets ordförande eller vice ordförande att bestämma annan plats om det är motiverat av särskilda skäl.

20 §.

Bestämmelser om kungörelse av landstingsmöte finns f. n. endast i fråga om urtima möte. De är intagna i 21 §. I nuvarande 20 § meddelas föreskrifter om ordningen för väckande av förslag till landstinget.

Kungörelse till urtima möte utfärdas av länsstyrelsen. Kungörelsen skall innehålla uppgift om tid och ställe för mötet och de ärenden som skall handläggas vid mötet. Minst 14 dagar före mötet skall kungörelsen införas

i en eller flera av länets mest spridda tidningar. Inom samma tid skall samtliga landstingsmän underrättas särskilt om mötet.

Utredningen. Skall landstinget bestämma tiden för landstingsmöte måste enligt utredningen kungörelse om sammanträde utfärdas. Härvid bör gälla samma offentlighetsprincip som präglar kungörelseförfarandet i primärkommunerna. Kungörelse genom annonsering bör ske i tidningar som är spridda inom olika grupper av landstingskommunens medlemmar. Landstinget bör liksom fullmäktige bestämma om och i vilken omfattning ärenden som skall förekomma vid sammanträde skall anges vid annonsering.

Kungörelse genom anslag på landstingskommunens anslagstavla anser utredningen ha ringa effekt från publicitetssynpunkt, om inte anslagstavlor sätts upp på fler platser inom landstingskommunen. För att få enhetliga bestämmelser för primärkommun och landstingskommun föreslår utredningen dock att kungörelse skall ske även genom anslag på landstingskommunens anslagstavla.

För varje möte skall enligt utredningsförslaget personlig kallelse delges varje landstingsman. Med hänsyn till landstingskommunernas geografiska utbredning och det suppleantsystem som förekommer i landstingen anser utredningen att kungörelse bör utfärdas och kallelse delges minst 14 dagar före mötet. Länsstyrelsen bör alltid underrättas om landstingsmöte. Skäl härför utgör samarbetet mellan länsstyrelsen och landstinget och den rätt som landshövdingen har att vara närvarande vid möte. Kungörelse bör liksom i andra kommunala representationer utfärdas av ordföranden.

Enligt utredningens förslag skall bestämmelserna om kungörelse tas in i 20 § LL. Nuvarande föreskrifter i 20 § föreslås flyttade till 21 §, vars bestämmelser om urtima möte utgår.

Remissyttrandena. De flesta remissinstanserna lämnar förslagen utan erinran. *Länsstyrelsen i Uppsala län* stryker särskilt under att förslaget om kungörelsebestämmelser är ändamålsenligt och lämpligt. Samma uttalande gör *länsstyrelsen i Västerbottens län*. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* tillstyrker att länsstyrelsen kopplas bort från kungörelseförfarandet.

Jönköpings läns, Kalmar läns norra och Blekinge läns landsting anser att det bör ankomma på landstingen att själva bestämma hur ärendena skall kungöras. Föreskrift att de ärenden som skall behandlas vid möte skall anges i kungörelsen bör därför inte tas in i LL. Denna inställning har också *länsstyrelsen i Stockholms län, Södermanlands läns landstings förvaltningsutskott* och *Svenska landstingsförbundet*.

Enligt *Kronobergs läns landsting* är det inte påkallat att landstingsmöte kungörs på annat sätt än genom annonsering i vissa tidningar och personlig kallelse. Kungörelse på anslagstavla eller efter landstingets beslut på annat ställe är onödigt. *Kalmar läns södra, Hallands läns, Skaraborgs läns* och *Västerbottens läns landsting* har samma uppfattning.

Svenska landstingsförbundet, Stockholms läns landsting och *Söderman-*

lands läns landstings förvaltningsutskott avstyrker förslaget att kallelse till landstingsmöte skall delges landstingsmännen. Det synes fullt tillräckligt att kallelse sker genom vanlig postförsändelse, vilket är det vanligaste i primärkommunerna. Suppleanterna bör också kallas, framhåller *kommunalrättskommittén*.

Kopparbergs läns landstings förvaltningsutskott ansluter sig till förslaget att länsstyrelsen alltid skall underrättas om landstingsmöte. Avstyrkan- de yttranden i denna fråga föreligger från *Östergötlands läns landsting* och *Svenska stadsförbundet*.

Departementschefen. Enligt den allmänna målsättningen för ändringar i LL bör lagens bestämmelser såvitt möjligt ansluta till motsvarande bestämmelser i KL. Jag delar därför landstingsutredningens och de flesta remissinstansernas åsikt att kungörelse om landstingsmöte skall utfärdas av landstingets presidium, anslås på landstingskommunens anslagstavla och tillställas varje landstingsman samt att tillkännagivande om mötet skall införas i en eller flera ortstidningar.

Både allmänheten och landstingsmännen bör underrättas om vilka ärenden som avses bli behandlade vid landstingsmöte. Som utredningen föreslagit synes detta lämpligen ske genom att föredragningslistan tas in i kungörelsen. Någon praktisk olägenhet torde detta knappast innebära, om föredragningslistan får utgöra bilaga till kungörelsen. Däremot anser jag inte att det finns skäl att föredragningslistan förs in i annons om landstingsmöte. Möte torde oftast komma att vara flera dagar och det skulle som Svenska landstingsförbundet framhållit bli otympligt att föra in de många gånger mycket omfattande föredragningslistorna i annonserna. Allmänhetens och då speciellt pressens intressen torde bli tillfredsställande tillgodosedda genom att föredragningslistan finns att tillgå på landstingskommunens anslagstavla. Pressen torde för övrigt kunna få exemplar av listan hos landstingskommunens kansli.

I KL föreskrivs att kungörelse om fullmäktigsammanträde skall delges varje fullmäktig men att det står kommunen fritt att i stället för delgivning sända kungörelsen med posten. Svenska landstingsförbundet har i sitt remissyttrande upplyst att det normala förfarandet inom primärkommunerna är att kungörelsen sänds med posten. Med hänsyn härtill förordar jag att kungörelse om landstingsmöte skall sändas med posten till varje landstingsman. Givetvis kan delgivning ändå användas om det finns särskilda skäl till det. Att som en remissinstans föreslagit föreskriva att kungörelsen skall sändas även till suppleanterna finner jag mindre lämpligt med hänsyn till det suppleantsystem som gäller i landstingskommunerna. Det synes tillräckligt om kungörelsen sänds ut samtidigt med att den anslås på landstingskommunens anslagstavla.

Beträffande valet av tidningar för annonsering om landstingsmöte föreslår jag i likhet med utredningen att motsvarande bestämmelser införs som gäller för primärkommun.

Det intima samarbete som förekommer mellan länsstyrelserna och landstingen på flera viktiga områden och landshövdingens rätt att närvara vid landstingsmöte motiverar att skyldighet bör föreligga att skriftligen underätta länsstyrelsen om möte.

Jag ansluter mig till förslaget att bestämmelserna om kungörande av landstingsmöte tas in i 20 § LL och att nuvarande 20 § betecknas 21 §.

21 §.

Rätt att väcka förslag vid lagtima möte tillkommer enligt 20 § LL länsstyrelsen, förvaltningsutskottet och annan landstingskommunal nämnd samt ledamot i landstinget. Vid urtima möte får inte avgöras andra ärenden än sådana för vilka mötet utlysts enligt kungörelsen om mötet. På grund av bestämmelserna om inkallande av urtima möte kan varken annan nämnd än förvaltningsutskottet eller enskild landstingsman väcka förslag vid sådant möte. Förslag till lagtima möte skall avfattas skriftligen och tryckas.

Bestämmelser om tiden för avgivande av förslag finns bara i fråga om lagtima möte. Annan nämnd än förvaltningsutskottet skall ge in sina förslag före den 1 juli till utskottet. I övrigt skall förslag ges in till landstingskommunens kansli senast den 15 augusti. Förvaltningsutskottet får dock väcka förslag senast 14 dagar före mötets början. Dessutom kan landstinget besluta att ta upp förslag som väckts sist första mötesdagen, om synnerliga skäl föreligger. Dessa tidsfrister gäller för alla förslag utom sådana som hänskjutits till landstinget av Kungl. Maj:t eller står i sammanhang med förslag som väckts i behörig ordning.

De tryckta förslagen skall sändas till länsstyrelsen och samtliga landstingsmän minst åtta dagar före mötets början. Förvaltningsutskottet skall upprätta föredragningslista och dela ut listan på samma sätt som de tryckta förslagen.

Enligt KL gäller inga tidsbestämmelser för avgivande av förslag till fullmäktige.

Utredningen. Om alla landstingsmöten blir av samma valör ligger det enligt utredningen i sakens natur att rätten att väcka förslag får samma omfattning vid alla möten. Utredningen föreslår därför att det inte görs någon skillnad i fråga om ärendenas anhängiggörande vid de olika landstingsmötena.

Utredningen finner inte anledning att föreslå ändring i de bestämmelser om förslagsrättens omfattning som f. n. gäller beträffande lagtima möte. Sålunda anser utredningen att det inte är befogat att centrala statsmyndigheter får rätt att väcka förslag direkt hos landstinget på samma sätt som de kan göra hos fullmäktige. Det torde inte medföra praktiska olägenheter att de statliga myndigheterna liksom hittills vänder sig till länsstyrelsen eller förvaltningsutskottet med sina förslag.

Ett spørsmål som utredningen uppmärksammar särskilt är behandlingen av förslag från enskilda organisationer och andra som kommer in till länsstyrelsen för vidarebefordran till landstinget. Om länsstyrelsen lämnar över sådan framställning till landstinget bör det klart framgå att den har karaktär av länsstyrelsens förslag. Vill inte länsstyrelsen vidarebefordra framställningen som sitt förslag bör länsstyrelsen meddela detta samtidigt som den överlämnar framställningen till förvaltningsutskottet, som i vanlig ordning får pröva om framställningen skall föreläggas landstinget. Länsstyrelsens yttranden och förslag bör enligt utredningen alltid delges landstinget genom att tas in i landstingets handlingar. Eftersom det förekommer att länsstyrelse överlämnar framställning till förvaltningsutskottets prövning utan tillstyrkan eller särskilt yttrande, bör utskottet vid avslag på framställningen alltid redovisa detta till landstinget, exempelvis i utskottets verksamhetsberättelse.

Värdet av nuvarande tidsgränser för väckande av förslag finner utredningen tveksamt för framtiden. Avgörande för förslagets behandling vid landstingsmöte måste i princip vara att det angetts i kungörelsen om mötet. Hålls bara ett sammanträde om året synes det emellertid utredningen lämpligt att förslag till detta möte fortfarande avlämnas senast den 15 augusti. Förvaltningsutskottets rätt att även därefter väcka förslag bör inte rubbas.

Förslag av annan nämnd än förvaltningsutskottet bör liksom hittills inges till förvaltningsutskottet. Ingivandet bör ske senast den dag utskottet bestämmer, om landstinget inte föreskriver annat. I sista hand bör landstinget besluta i denna fråga. Särskilda bestämmelser anses inte behövliga i fråga om tiden när förslag skall ges in till annat möte än oktobermötet av länsstyrelsen, förvaltningsutskottet eller landstingsman.

Remissyttrandena. Med hänsyn till det allt intensivare samarbete som måste äga rum mellan statlig regional förvaltning och landstingen som organ för den sekundärkommunala självstyrelsen finner *länsstyrelsen i Jönköpings län* det naturligt att länsstyrelsen behålls vid rätten att väcka förslag vid landstingsmöte. Liknande uttalande gör *länsstyrelserna i Väster- och Jämtlands län*. Helt motsatt uppfattning har *länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands läns landsting, Jönköpings läns landsting och Kalmar läns norra landsting*. Enligt dessa remissinstanser är det tillräckligt att länsstyrelsen i samma ordning som andra myndigheter eller organisationer har möjlighet att genom särskild framställning få ärende prövat av landstinget.

Åtskilliga remissorgan framhåller att länsstyrelsen endast skall framställa egna förslag till landstinget och inte vidarebefordra sådana förslag från myndigheter och organisationer som länsstyrelsen inte ansluter sig till. Sålunda anför *Svenska landstingsförbundet* att det är viktigt att länsstyrelsens förslagsrätt utnyttjas för frågor som direkt rör den statliga lokalförvaltningen och inte som nu torde förekomma som garanti för att t. ex. fram-

ställningar av enskilda organisationer eller föreningar inte stoppas av förvaltningsutskotten utan verkligen kommer att föreläggas landstinget. Motvarande synpunkter framlägger *två länsstyrelser, nio landsting och Svenska stadsförbundet*.

Vid annat möte än oktobermötet bör endast förvaltningsutskottet ha förslagsrätt, anser *Jönköpings läns och Kalmar läns norra landsting*.

Enligt *kommunalrättskommittén* kan det ifrågasättas om det inte nu finns anledning att överväga en kommunal initiativrätt.

I fråga om tiden för väckande av förslag anser *Västernorrlands läns landsting* och *Svenska stadsförbundet* att behov av reglering inte föreligger. Föreskrifter härom bör enligt landstinget tas in i arbetsordningen och enligt förbundet utfärdas av förvaltningsutskottet. *Svenska landstingsförbundet* ifrågasätter om särskilda tidsfrister behövs om vi på längre sikt får ett system med regelmässigt fler sammanträden per år. I nuvarande läge tillstyrker förbundet dock att tiden för väckande av förslag anges i LL.

Enligt *kammarkollegiet* och *länsstyrelsen i Gotlands län* bör tider för förslags väckande anges också för andra landstingsmöten än det i oktober.

Flera länsstyrelser och huvudparten av landstingen anser att det behövs längre tid än som gäller f. n. för beredning av förslag som ges in till landstingskommunens kansli. Med tanke på det obligatoriska landstingsmötet i oktober finner *Svenska landstingsförbundet, en länsstyrelse och sju landsting* att den 1 augusti är den senaste dag som kan godtas. *En länsstyrelse och två landsting* förordar den 15 juli medan *tre landsting* anser den 1 juli som den lämpligaste dagen. Till motivering av sistnämnda ståndpunkt anför *Östergötlands läns landsting* att de olägenheter som nuvarande bestämmelse medför, t. ex. otillräcklig tid för förvaltningsutskottet och landstingets kansli att bereda ärenden, svårigheter att få förvaltningsutskottets yttranden över inkomna ärenden tryckta och att få ärendena med förvaltningsutskottets yttranden sända till landstingsledamöterna i tillräckligt god tid, kommer att försvinna om förslagen måste ges in tidigare. Framför allt skulle man få möjlighet att remittera förslag till organisationer inom eller utom landstinget. Härigenom skulle redan i detta läge behövliga utredningar kunna färdigställas och slutgiltigt förslag till lösning av frågorna föreläggas landstinget vid mötet. *Malmöhus läns landsting* anmärker i detta sammanhang att svårigheter kan föreligga för landstingsmännen att hinna väcka förslag till landstinget under pågående semesterperiod.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län förordar att motionsrätten för landstingsledamöterna vidgas så att motion i anledning av förslag som lagts fram av förvaltningsutskottet får väckas under tiden fram till landstingsmötets öppnande.

Departementschefen. Enligt vad jag föreslagit förut skall bestämmelserna i 20 § LL om väckande av förslag till landstingsmöte flyttas till 21 §.

Eftersom alla landstingsmöten framdeles skall ha samma karaktär delar

jag utredningens och de flesta remissinstansernas mening att samma bestämmelser om rätt att väcka förslag till landstinget bör gälla alla möten. Sådan rätt bör givetvis liksom f. n. tillkomma förvaltningsutskottet och övriga landstingskommunala nämnder samt ledamot av landstinget. Som länsstyrelsen i Jönköpings län påpekat utgör det intima samarbete som måste äga rum mellan länsstyrelsen och landstinget på skilda områden skäl för att den rätt länsstyrelsen f. n. har att väcka förslag vid lagtima möte behålls och görs tillämplig i fråga om alla landstingsmöten. I anslutning till vad utredningen och en rad remissorgan anfört om länsstyrelsens förslagsrätt vill jag särskilt betona att rätten avser endast förslag från länsstyrelsens egen sida. Om förslaget föranleds av framställning från annan myndighet eller från enskilda organisationer eller föreningar saknar i och för sig betydelse, såvida länsstyrelsen finner sig böra föra fram förslaget som sitt eget. Sådana framställningar till länsstyrelsen som inte föranleder något förslag från länsstyrelsens sida kan lämpligen läggas till länsstyrelsens handlingar med besked till den som har gjort framställningen att den inte har föranlett länsstyrelsen att väcka förslag till landstinget. Om länsstyrelsen i stället lämnar framställningen till förvaltningsutskottet bör länsstyrelsen klart säga ifrån att framställningen inte har föranlett länsstyrelsen att lägga fram något förslag. Sådan framställning skall förvaltningsutskottet självfallet inte behandla som länsstyrelsens förslag. Vad jag nu sagt om tillämpningen av länsstyrelsens förslagsrätt kommer enligt min bedömning till uttryck i gällande lydelse av 20 § LL.

Jag anser att det inte finns skäl att enligt vad som föreslagits i ett remissyttrande införa rätt för primärkommuner att väcka förslag vid landstingsmöte.

Även tiderna när förslag senast skall väckas bör vara lika för alla landstingsmöten. I likhet med utredningen förordar jag att förvaltningsutskottet skall bestämma när övriga nämnders förslag skall ges in till utskottet. Där emot delar jag inte utredningens åsikt att landstinget skall kunna bestämma annan tid än den utskottet anser lämplig. Beträffande den tid inom vilken andra förslag än förvaltningsutskottets skall ges in är de flesta remissinstanserna eniga om att det behövs längre tid för handläggningen än som gällande bestämmelser om förslag till lagtima möte leder till. I allmänhet synes man vid bedömningen härav ha utgått från erfarenheterna hittills när det gäller förslag till lagtima möte. Man får emellertid komma ihåg att de ändringar som nu föreslås i LL syftar till att undvika den anhopning av ärenden till ett möte som f. n. sker vid det lagtima mötet. Oktobermötet bör i huvudsak ägnas åt utgifts- och inkomststaten medan andra ärenden lämpligen kan tas upp vid annat möte. Med hänsyn härtill föreslår jag att de förslag som det här är fråga om skall ges in senast två månader före landstingsmötes början för att kunna tas upp vid mötet. Den i några remissvar väckta frågan att ur LL utesluta bestämmelserna om tider för ingivande av

förslag torde böra bedömas först när erfarenheter vunnits av landstingens verksamhet efter de ändringar jag förordat i det föregående.

Genom kungörelsen om landstingsmöte får landstingets ledamöter besked om de ärenden som skall behandlas vid mötet. Senast åtta dagar före mötets början skall alla inkomna förslag tillställas länsstyrelsen och samtliga landstingsmän. Det torde med hänsyn till dessa förhållanden inte finnas behov av att även föredragningslistan skall delas ut viss tid före mötet.

22 §.

Denna paragraf innehåller föreskrifter om inkallande av suppleant för landstingsman. Avgår landstingsman under mandatperioden inkallar länsstyrelsen den närmast i ordningen varande suppleanten till ordinarie landstingsman. Även vid tillfälligt förfall för landstingsman är det länsstyrelsen som kallar in suppleant till tjänstgöring. Motsvarande gäller om också den inkallade suppleanten får förhinder.

Utredningen. Utredningen föreslår att det skall ankomma på landstingets ordförande eller vid hinder för honom vice ordföranden att kalla in suppleant för landstingsman som får tillfälligt förhinder. Länsstyrelsen bör underrättas om inkallelsen av suppleant.

Remissyttrandena. I allmänhet lämnas utredningsförslaget utan erinran. Från flera håll framhålls dock att det är onödigt att underrätta länsstyrelsen om inkallelse av suppleant vid tillfälligt förhinder för landstingsman.

Jönköpings, Kronobergs och Västerbottens läns landsting föreslår att landstingskommunens kansli skall ombesörja att suppleant inkallas.

Departementschefen. Enligt 53 a § kommunala vallagen skall förvaltningsutskottet göra anmälan till länsstyrelsen när samtliga suppleanter för landstingsman inkallats till ordinarie landstingsmän eller eljest avgått som suppleanter. Det är enligt min mening ändamålsenligt att förvaltningsutskottet får också uppgiften att när landstingsmöte inte är samlat kalla in suppleant vid tillfälligt förfall för landstingsman. Under möte bör uppgiften ankomma på landstingets ordförande. Behov att underrätta länsstyrelsen om att suppleant kallats in anser jag inte föreligga.

25 §.

Enligt 25 § skall landstinget vid lagtima möte bland tingets ledamöter utse en ordförande och en vice ordförande för tiden till nästa lagtima möte.

Utredningen. Det är, säger utredningen, inte ovanligt att landstingets ordförande eller vice ordförande efter landstingsmannaval avgår mellan två lagtima möten. På landstingshåll har det ansetts som en olägenhet att val till dessa poster kan förrättas enbart vid lagtima möten. Utredningen föreslår att landstinget skall kunna välja sitt presidium för en tjänstgöringsperiod av ett år vid vilket möte som helst under året. Bestämmelser om när valet skall ske bör ges i arbetsordningen.

Remissyttrandena. Förslaget lämnas utan erinran av alla remissinstanserna utom två.

Svenska landstingsförbundet och *Skaraborgs läns landsting* förordar att valet förrättas i oktober. Förbundet framhåller att utredningen inte synes ha uppmärksammat att presidieposterna kommer att stå obesatta längre tid om valet skett vid landstingsmöte på våren och det inte hålls något vårsammanträde nästa år.

Departementschefen. Ordförande och vice ordförande i landstinget bör liksom hittills normalt utses för en tid av ett år. Det bör emellertid enligt min mening stå landstinget fritt att utse sitt presidium för kortare tid, t. ex. för tiden till nästa landstingsmöte. Hinder bör inte heller föreligga att valet förrättas för kortare tid än normalt det år då landstingsmannaval äger rum. Väljs presidiet normalt vid oktobermötet för en tjänstgöringsperiod av ett år bör valet det år allmänna kommunalval hålls alltså kunna avse tiden till nästa landstingsmöte. Jag föreslår i enlighet härmed att landstinget utser sitt presidium för en tid av högst ett år.

26 §.

Avgår landstingets ordförande mellan landstingets möten eller upphör hans befattning av annan anledning tjänstgör enligt 26 § vice ordföranden som ordförande till nästa lagtima möte. Upphör också hans befattning tjänstgör landstingets äldste ledamot som ordförande. Till sådan tjänstgöring kallas den äldste ledamoten av länsstyrelsen.

Utredningen föreslår att vice ordföranden skall tjänstgöra till det landstingsmöte som hålls närmast efter ordförandens avgång. Nytt ordförandeval skall då äga rum för återstoden av ordförandens mandattid. Nytt val för återstående mandattid skall hållas också när vice ordföranden avgår i för tid. Äldste ledamoten träder in som ordförande till nästa möte när både ordföranden och vice ordföranden avgår mellan mötena. Även när dessa båda samtidigt har förfall fungerar äldste ledamoten som ordförande. Landstingets kansli i stället för länsstyrelsen föreslås skola kalla denne till tjänstgöring.

Remissyttrandena. Alla remissorganen lämnar förslaget utan erinran.

Departementschefen. Jag tillstyrker utredningens förslag. Med landstingets äldste ledamot bör alltid avses den som har bevistat de flesta landstingsmöten eller, om två eller flera har deltagit i lika många möten, den som är äldst till levnadsåren. Särskild föreskrift om kallelse av äldste ledamoten till tjänstgöring anser jag onödig.

29 §.

Denna paragraf reglerar rätten för andra än landstingsmän att delta i landstingsmöte.

Landshövdingen i länet må övervara landstingets sammanträden och

delta i överläggningarna men inte i beslutet. Vid förhinder för landshövdingen får rätten utövas av den avdelningschef i länsstyrelsen som landshövdingen förordnar därtill eller, om förordnande inte har meddelats, av den i tjänsten äldste avdelningschefen. Denne utövar rätten när landshövding inte är tillsatt eller förordnad.

Generell yttranderätt vid landstingsmöte tillkommer ordföranden eller vice ordföranden i förvaltningsutskottet. Landstingsdirektören har samma rätt. Härutöver har ordföranden eller vice ordföranden i hälso- och sjukvårdsstyrelsen rätt att yttra sig vid behandling av ärende som beretts av styrelsen och vid besvarande av interpellation som framställts till styrelsens ordförande. Motsvarande rätt äger revisor vid granskning av revisionsberättelse som han har avgett.

Utredningen. Rätten för landshövdingen eller hans ställföreträdare att delta i landstingets överläggningar bör enligt utredningen ses mot bakgrund av det traditionella samarbete som präglat förhållandet mellan länsstyrelsen och länsrepresentationen sedan landstingets tillkomst. Den ökade vikten av att olika länsorgan intensifierar samarbetet för att åstadkomma en bättre samhällsplanering gör att bestämmelsen enligt utredningens uppfattning utgör en värdefull tillgång i kontakten mellan de båda länsorganen.

Enligt KL äger ordförande eller vice ordförande i annan nämnd eller beredning än kommunens styrelse rätt att delta och yttra sig vid behandling av ärende, som beretts av nämnden eller beredningen, inför utredningen. Motivet för att denna rätt i LL har begränsats till presidiet i hälso- och sjukvårdsstyrelsen har varit att landstingets kortvariga möten av praktiska skäl inte kan tillåtas stå öppna för utomstående i samma utsträckning som fullmäktigsammanträdena. Utredningen ifrågasätter om detta motiv alltså är bärande. Det skulle visserligen kunna bli praktiskt besvarande för landstinget om ordförandena i det stora antalet landstingskommunala nämnder och beredningar skulle äga yttra sig i sina frågor under landstingsmöte. De praktiska svårigheterna bör dock vägas mot principen att landstingets ledamöter skall få ökad information och möjlighet att tränga in i ärendena. Detta syfte främjas om den ansvariga ledningen för en landstingskommunal verksamhet har möjlighet att yttra sig i ärenden rörande verksamheten. Utredningen håller före att ordförandena i landstingskommunens olika nämnder och beredningar skulle kunna tillerkännas närvaro- och yttranderätt i sina frågor vid landstingsmöte utan något förfång för landstinget. Det bör emellertid anföras åt landstinget att besluta om omfattningen av närvarorätten. Ovillkorlig rätt föreslås således inte. Utredningen ifrågasätter vidare om inte rätten för fullmäktige att efter särskilt beslut medge att annan i kommunens tjänst anställd befattningshavare än den som innehar den ledande ställningen får gå fullmäktige till handa med erforderliga upplysningar är önskvärd också för landstingets del. Sådant medgivande är avsett att lämnas särskilt när man önskar få uppgifter av teknisk, kameral

eller annan speciell natur som svårigen kan lämnas av annan än fackman. Utredningen erinrar om att Sjl medger landstingskommun att under sjukvårdsstyrelsen ställa en sjukvårdsdirektör i spetsen för sjukvårdens förvaltning. Möjlighet att höra sådan tjänsteman inför landstinget bör finnas.

Utredningen föreslår alltså att 29 § LL får i princip samma utformning som motsvarande bestämmelse i KL.

Remissyttrandena. Flera länsstyrelser, bl. a. *länsstyrelserna i Uppsala, Jönköpings, Göteborgs och Bohus och Västerbottens län*, framhåller värdet av landshövdingens rätt att närvara och yttra sig vid landstingsmöte. Enligt *Östergötlands läns landsting* bör landstinget bestämma om landshövdingen skall ha denna rätt.

Ordförande eller vice ordförande i annan nämnd än förvaltningsutskottet bör enligt *kammarkollegiet* få samma ovillkorliga närvaro- och yttranderätt som gäller enligt KL. Samma förslag förs fram av *kommunalrättskommittén*, som anser att utredningens ståndpunkt inte står väl samman med utredningens strävanden i andra sammanhang att intensifiera landstingsdebatten, och av *Skaraborgs läns landsting* och *Svenska stadsförbundet*. Enligt *länsstyrelsen i Kronobergs län* och *Kronobergs läns landsting* bör landstinget bestämma i arbetsordningen vilka andra tjänstemän än den ledande som får vara närvarande och lämna upplysningar.

Departementschefen. I likhet med utredningen och en stor majoritet av remissinstanserna anser jag att det inte finns anledning att ändra gällande bestämmelser om rätt för landshövdingen eller avdelningschef hos länsstyrelsen att delta i landstingets överläggningar.

Det ligger i linje med den allmänna målsättningen för landstingsutredningens uppdrag att landstingsmännen ges alla rimliga möjligheter att skaffa sig underlag för saklig bedömning av de frågor som landstinget behandlar. En sådan möjlighet är att under debatterna kunna få direkt information från den nämnd eller beredning som har ansvaret för ärendets beredning. Jag instämmer i förslaget från några remissinstanser att ordföranden eller vice ordföranden i sådan nämnd eller beredning får ovillkorlig rätt att delta i landstingets överläggningar. Bestämmelserna i LL kommer på detta sätt att stämma överens med motsvarande regler i KL.

Jag delar den uppfattning som kommit fram vid remissbehandlingen att landstinget bör få rätt att meddela generella beslut att tjänstemän hos landstingskommunen äger närvara vid landstingets sammanträde för att lämna upplysningar.

30 §.

I paragrafen sägs att landstinget inte får avgöra ärende innan det beretts under landstingets möte av särskilt utskott som landstinget utsett för ändamålet bland sina ledamöter. I enlighet med vad jag föreslagit i det föregående bör bestämmelsen att den särskilda beredningen skall ha skett under

landstingsmötet utgå. Utses utskott för att verka endast under det landstingsmöte då valet sker torde suppleant som tjänstgör vid mötet i förhindrad landstingsmans ställe kunna väljas till ledamot i utskottet. Om utskott utses för att verka även mellan landstingsmötena bör däremot bara ordinarie landstingsmän kunna vara ledamöter i utskottet.

33 §.

Interpellation får enligt 33 § ställas till ordföranden i förvaltningsutskottet eller i hälso- och sjukvårdsstyrelsen.

Utredningen föreslår att landstingsman skall kunna ställa interpellation till ordförandena i alla landstingskommunala nämnder och beredningar. Förslaget har godtagits vid remissbehandlingen. Också jag föreslår att 33 § ändras i enlighet med förslaget. Interpellationsrätten får efter denna ändring samma omfattning som motsvarande rätt för fullmäktig i primärkommun.

34 §.

I denna paragraf bör göras smärre formella ändringar i anslutning till den föreslagna lydelsen av 20 §.

38 §.

Enligt denna paragraf må landstinget i arbetsordning meddela närmare föreskrifter om landstingets sammanträden och ärendenas behandling. Som jag föreslagit förut bör i paragrafen föreskrivas att landstinget skall utfärda arbetsordning.

41 §.

Det åligger förvaltningsutskottet enligt 41 § andra stycket d) att avge berättelse till landstinget över utskottets verksamhet under tiden från senaste lagtima möte. Jag föreslår att bestämmelsen får den lydelsen att utskottet skall avge berättelse över sin verksamhet till landstinget efter dess bestämmande. Ändringen innebär att landstinget bestämmer när och för vilken tidsperiod berättelsen skall avges.

43 §.

Beträffande valbarhet till ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse gäller enligt 43 § motsvarande bestämmelser som för landstingsman. Valbarhetsvillkoren överensstämmer med vad som gäller för ledamot och suppleant i primärkommuns styrelse utom såtillvida att valbarhetshinder föreligger enligt KL men inte enligt LL för befattningshavare som är anställd hos kommunen och är chef för verk som hör till styrelsens förvaltningsområde.

Utredningen. Efter den utveckling som skett och som kan väntas ske inom

den landstingskommunala förvaltningen anser utredningen att det inte finns bärande skäl att ha villkor för valbarhet till förvaltningsutskottet som avviker från vad som gäller på det primärkommunala området. Även på det landstingskommunala området kommer vi sannolikt att få ökat antal förvaltningsgrenar med självständiga chefer, som är underställda förvaltningsutskottet. Det är t. ex. inte lämpligt att sjukvårdsdirektör är ledamot av förvaltningsutskott som även är sjukvårdsstyrelse.

Det är inte ovanligt, anför utredningen vidare, att landstingets ordförande eller vice ordförande bekläder presidiepost i förvaltningsutskottet. Hinder härför finns inte lika litet som inom primärkommunerna. I Stockholm kan dock inte stadsfullmäktiges ordförande och vice ordförande bekläda motsvarande poster i stadskollegiet. Att införa motsvarande bestämmelse inom landstingskommunen synes inte erforderligt. Enligt utredningens mening kan lämpligheten av att dessa förtroendeuppdrag förenas emellertid diskuteras.

Remissyttrandena. I de flesta remissyttrandena godtas utredningsförslaget utan kommentarer. Uttryckliga tillstyrkanden föreligger från bl. a. *Södermanlands läns landstings förvaltningsutskott*, *Skaraborgs* och *Örebro läns landsting*, *Gävleborgs läns landstings förvaltningsutskott* och *Svenska landstingsförbundet*. Förstnämnda förvaltningsutskott efterlyser emellertid närmare definition av begreppet verk. Något verk förekommer f. n. inte inom Södermanlands läns landsting och veterligen inte heller i annat landsting, anføres i yttrandet. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* vill även införa förbud för landstingets ordförande eller vice ordförande att vara ordförande i förvaltningsutskottet.

Kommunalrättskommittén anser att det kan vara motiverat med vissa begränsningar i verkschefens deltagande i arbetet hos överordnad nämnd men inte att gå så långt som till valbarhetshinder. Kommittén har gått in på dessa frågor med utgångspunkt i förhållandena vid kommunala bolag och funnit att man når tillräckliga begränsningar genom jävsregler. Med utvecklingen mot ökat antal förvaltningsgrenar följer att varje verkschefs obehörighet alltmer kommer att beröra endast en begränsad sektor av vederbörande utskotts eller nämnds förvaltningsområde. I ärende om verket kan verkschefen ersättas av suppleant. Vidare ifrågasätter kommittén om inte ett valbarhetshinder skulle framstå som särdeles långtgående i betraktande av att några motsvarande inskränkningar inte skall gälla för heltidsysselsatta ledande förtroendemäns deltagande i liknande situationer.

Departementschefen. Det är utredningens och praktiskt taget alla remissinstansernas samstämmiga uppfattning att anställda verkschefer hos landstingskommunen inte bör kunna vara ledamöter eller suppleanter i förvaltningsutskottet, om verket hör till utskottets förvaltningsområde. Ett dylikt valbarhetshinder överensstämmer med valbarhetsvillkoren för ledamöter och suppleanter i den primärkommunala styrelsen. Också jag anser att kommunallagarnas bestämmelser i detta hänseende bör vara lika. Jag föreslår

att, utom personer som inte är valbara till landstingsmän, inte heller hos landstingskommunen anställd chef för verk som hör till förvaltningsutskottets förvaltningsområde skall kunna väljas till ledamot eller suppleant i utskottet. Med verk avses detsamma som i motsvarande bestämmelse i KL. Frågan om de här aktuella valbarhetshindren behöver jämkas på grund av att nya kommunala förvaltningsformer införs får övervägas sedan det slutliga resultatet föreligger av kommunalrättskommitténs utredning om de kommunala företagsformerna.

44 §.

I paragrafen föreskrivs att val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet skall förrättas vid lagtima möte året näst efter det då allmänna val av landstingsmän har ägt rum. Jag förordar att valet skall förrättas vid landstingsmöte året näst efter det då allmänna val av landstingsmän har ägt rum. Härav framgår att det inte möter något hinder att valet förrättas vid det möte som börjar första måndagen i oktober.

53 §.

I det föregående har jag förordat att bestämmelserna om landstingets sjukvårdsstyrelse flyttas från LL till Sjl. Med hänsyn härtill föreslår jag att i förevarande paragraf, som innehåller reglerna för hälso- och sjukvårdsstyrelsen, anges endast att ledningen av landstingskommunens sjukvårdande verksamhet utövas enligt bestämmelserna i Sjl. Jag återkommer i det följande med närmare synpunkter på reglerna för sjukvårdsstyrelsen.

54 §.

Paragrafens andra och tredje stycken handlar om de nämnder landstinget äger utse utöver förvaltningsutskottet och hälso- och sjukvårdsstyrelsen. Bl. a. sägs att vad som är föreskrivet i 53 § 1 mom. tredje stycket i fråga om hälso- och sjukvårdsstyrelse skall äga motsvarande tillämpning. Med denna hänvisning avses reglerna om hälso- och sjukvårdsstyrelsens delegationsrätt. Med hänsyn till mitt förslag att bestämmelserna i 53 § skall flyttas till Sjl föreslår jag att delegationsreglerna i 53 § 1 mom. tredje stycket i sak oförändrade tas in i 54 § som ett fjärde stycke.

60 §.

Enligt första stycket i denna paragraf skall andra landstingskommunala nämnder än förvaltningsutskottet ge in sina särskilda statförslag för nästföljande år till utskottet före den 1 juli, om utskottet inte bestämmer annan tid. I enlighet med utredningens förslag, som inte mött invändning vid remissbehandlingen, förordar jag att förvaltningsutskottet skall bestämma när statförslagen skall ges in till utskottet.

I andra stycket föreskrivs att landstinget skall behandla förvaltningsutskottets förslag till utgifts- och inkomststat vid sitt lagtima möte. Behandlingen bör ske vid det landstingsmöte som skall hållas i oktober. Jag föreslår ändring i enlighet härmed.

67 §.

Landstingets revisorer skall enligt 67 § väljas vid lagtima möte. Jag föreslår att landstinget vid landstingsmöte skall välja revisorer för granskning av nästa kalenderårs förvaltning.

69 §.

I denna paragraf föreskrivs att revisionsberättelsen skall läggas fram till granskning och avgörande hos landstinget vid det lagtima möte som landstinget sammanträder till året näst efter det revisionen avser. Granskningen bör enligt min mening även framdeles göras vid ett bestämt landstingsmöte, lämpligen vid det möte som skall hållas i oktober näst efter det revisionen avser.

Ikraftträdande m. m.

Ändringarna i landstingslagen bör träda i kraft den 1 januari 1966.

Som jag sagt förut gäller val av ordförande och vice ordförande i landstinget f. n. enligt 25 § LL för tiden till nästa lagtima möte. Enligt mitt förslag till ändring av denna paragraf får landstinget möjlighet att välja sitt presidium vid vilket landstingsmöte som helst och för kortare tid än ett år. Med hänsyn härtill föreslår jag att landstinget får rätt att redan vid presidievalet vid 1965 års lagtima möte bestämma den tid valet skall avse.

De föreslagna bestämmelserna i 43 § om hinder för anställd chef för något landstingskommunens verk att väljas till ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet eller annan landstingskommunal nämnd bör gälla vid val som förrättas år 1965 och helt eller delvis avser tjänstgöringstid efter samma års utgång. Jag föreslår en övergångsbestämmelse av denna innebörd.

Bestämmelser om landstingets lagtima möte finns i lagen om val till riksdagen, där det sägs att val till riksdagens första kammare skall förrättas vid sådant möte. Dessa och eventuella andra åtgärder från landstingets sida som enligt särskilda författningar skall vidtas vid lagtima möte föreslår jag i stället skola vidtas vid det landstingsmöte som skall hållas i oktober.

Enligt mitt förslag i det föregående skall bestämmelserna i 53 § LL om ledningen av landstingskommuns sjukvårdande verksamhet flyttas till SjL och 53 § LL innehålla endast en hänvisning till SjL. Jag föreslår i anslutning härtill en övergångsbestämmelse, enligt vilken bestämmelser om landstingskommuns hälsovårdsstyrelse i lag eller annan författning skall avse förvaltningsutskottet eller annan nämnd som landstinget bestämmer. Att

hälsövarsstyrelsen försvinner som särskilt reglerad nämnd torde inte medföra olägenheter. Särskild hälsövarsstyrelse förekommer sällan i landstingskommunerna. Där det finns särskild sådan styrelse kommer bestämmelserna om de övriga nämnder som landstinget kan utse att gälla för styrelsen. Dessa bestämmelser överensstämmer med vad som f. n. gäller för hälso- och sjukvårdsstyrelse.

Sjukvårdslagen

9 §.

Bestämmelserna om landstingskommuns sjukvårdsstyrelse bör lämpligen få sin plats i 9 § Sjl. Där sägs f. n. att Stockholm och annan stad som inte hör till landstingskommun skall ha sjukvårdsstyrelse som leder den sjukvårdande verksamheten i staden. Beträffande sjukvårdsstyrelsen i Stockholm gäller bestämmelserna i 51 § KLS. Dessutom gäller vad stadsfullmäktige föreskriver med iakttagande av samma lag. För sjukvårdsstyrelse i annan stad som inte deltar i landsting gäller bestämmelserna i 32—42 §§ och 45 § andra och tredje styckena KL. I protokoll hos sjukvårdsstyrelse i stad behöves dock upptas endast förteckning över närvarande ledamöter och beslut i varje ärende.

Utredningen. Hälso- och sjukvårdsstyrelsen föreslås skola kallas endast sjukvårdsstyrelse. Det möter dock inget hinder för landstinget att utse särskild hälsövarsstyrelse. För hälsövarsstyrelsen kommer då bestämmelserna i 54 § LL om de övriga nämnder landstinget får utse att bli tillämpliga. Detta innebär i sak ingen ändring beträffande befintliga särskilda hälsövarsstyrelser.

Enligt utredningens förslag skall bestämmelserna om landstingets sjukvårdsstyrelse föras in i 9 § 2 mom. Sjl. Bestämmelserna skall i sak vara desamma som nu finns i 53 § LL. Landstinget skall alltså ha möjlighet att förena förvaltningsutskott och sjukvårdsstyrelse till ett organ.

Beträffande gällande bestämmelser i 9 § Sjl föreslår utredningen den ändringen beträffande sjukvårdsstyrelse i annan stad som inte tillhör landstingskommun än Stockholm att reglerna om hur ledamöter och suppleanter utses skall utgå och hänvisning i stället göras till föreskrifterna i 31 § KL om hur ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse utses. I sak torde detta inte betyda någon ändring, säger utredningen. Eftersom KLS inte innehåller någon bestämmelse som motsvarar 31 § KL måste man för Stockholms del behålla bestämmelser i Sjl om val av sjukvårdsstyrelse.

F. n. gäller att sjukvårdsdirektör i stad som inte tillhör landsting skall kallas till sjukvårdsstyrelsens sammanträden. Till sammanträde med direktion för sjukhus skall bl. a. landstingsdirektör eller sjukvårdsdirektör kallas. Utredningen anser det riktigast att landstingsdirektör eller sjuk-

vårdsdirektör skall kallas också till sjukvårdsstyrelse inom landstingskommun. Finns både landstingsdirektör och sjukvårdsdirektör skall skyldighet föreligga att kalla endast sjukvårdsdirektören till sammanträde. Självfallet innebär detta inget hinder för att kalla även landstingsdirektör. Vidare föreslås bestämmelse om att den som är föredragande i sjukvårdsärenden inför förvaltningsutskottet skall kallas till sjukvårdsstyrelsens sammanträden, om landstinget har bestämt det. Parallellitet erhålles även här med nu gällande bestämmelse för sjukvårdsstyrelse i stad som inte tillhör landstingskommun.

Remissyttrandena. Det stora flertalet remissinstanser har ingen invändning mot utredningens förslag.

I ett avseende finner *kommunalrättskommittén* anledning förorda ändring av den formella regleringen. Utredningen har i förhållande till nuvarande ordning vidgat hänvisningarna till LL och KL att omfatta även bestämmelserna om val i 42 § LL och 31 § KL. Härvid synes utredningen ha utgått från att bestämmelserna om proportionellt valsätt härigenom skulle komma att gälla också val av sjukvårdsstyrelse. Så torde enligt kommittén inte bli fallet. I stället bör väljas den i speciallagstiftning vanliga utformningen att hänvisningarna kompletteras med direkta föreskrifter om val genom landsting eller fullmäktige och om proportionellt valsätt.

Västmanlands läns landsting avstyrker de föreslagna bestämmelserna om vilka utomstående personer som skall kallas till sjukvårdsstyrelsens sammanträden. I dessa frågor bör landstinget ha frihet att självt besluta utan föreskrifter eller anvisningar i lagen. Samma inställning har landstinget i fråga om kallelse till sammanträde med sjukhusdirektion.

Enligt *Kopparbergs läns landstings förvaltningsutskott* bör det finnas möjlighet för landstingskommunens främste befattningshavare att närvara vid sammanträden i sjukvårdsstyrelsen och sjukhusdirektioner utan att landstinget skall fatta särskilt beslut därom. Utskottet föreslår därför föreskrifter om att landstingsdirektör alltid skall kallas till sådana sammanträden oavsett om sjukvårdsdirektör finns eller inte.

Departementschefen. Som jag sagt förut bör bestämmelserna i 9 § Sjl som hittills avse endast sjukvårdsstyrelse.

Som kommunalrättskommittén framhållit i sitt remissyttrande bör val till sjukvårdsstyrelse regleras i Sjl medan hänvisning till LL resp. KL och KLS bör ske beträffande sjukvårdsstyrelsens verksamhet. Det synes lämpligt att bestämmelserna om val av sjukvårdsstyrelse i landstingskommun och i stad utanför landstingskommun förs samman i 9 § 1 mom. Sjl medan reglerna för sådan styrelsens verksamhet får utgöra 2 mom. I sak föreslår jag ingen ändring av vad som gäller nu. Sålunda bör bl. a. möjlighet för landstinget att låta förvaltningsutskottet vara sjukvårdsstyrelse behållas. Jag

vill emellertid hänvisa till vad jag sagt i det föregående om det lämpliga i att ha särskild sjukvårdsstyrelse.

I fråga om skyldighet att kalla utomstående till sjukvårdsstyrelsens sammanträden förordar jag i enlighet med utredningens förslag, som fått praktiskt taget enhällig anslutning vid remissbehandlingen, att sådan skyldighet skall föreligga beträffande sjukvårdsdirektör eller landstingsdirektör, om det inte finns någon sjukvårdsdirektör. Vidare föreslår jag att skyldigheten att kalla förste stadsläkaren eller motsvarande läkare skall avse endast förste stadsläkaren, eftersom någon motsvarande läkare inte finns längre. Föreskrifterna i förevarande avseenden bör utgöra 3 mom. i 9 § SjL.

11 §.

I denna paragraf krävs i 4 mom. ett par formella ändringar med anledning av de föreslagna ändringarna i 53 och 54 §§ LL.

12 §.

I överensstämmelse med den förordade ändringen i 9 § 3 mom. föreslår jag att skyldighet skall föreligga att till sammanträde med sjukhusdirektion kalla sjukvårdsdirektör eller, om det inte finns någon sådan, landstingsdirektör.

Ikraftträdande

Ändringarna i SjL torde böra träda i kraft samma dag som ändringarna i LL, dvs. den 1 januari 1966.

Departementschefens hemställan

I enlighet med det anförda har inom inrikesdepartementet upprättats förslag till

- 1) *lag om ändring i landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319),*
- 2) *lag om ändring i sjukvårdslagen den 6 juni 1962 (nr 242).*

Föredragande departementschefen hemställer att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga lagförslagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Björn Weibo

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Författningsförslag	2
Förslag till ändring i landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319).....	2
Förslag till ändring i sjukvårdslagen den 6 juni 1962 (nr 242).....	15
Utdrag av statsrådsprotokollet den 26 februari 1965	18
<i>Inledning</i>	18
<i>Huvuddragen av gällande bestämmelser och deras tillämpning m. m.</i>	20
Landstingskommunens organ	20
Val av landstingsmän	20
Landstingets sammanträden	21
Beredning vid landstingsmöte	22
Förvaltningsutskottets kompetens.....	23
Förvaltningsutskottets organisation och arbetsformer m. m.	24
Övriga nämnder	26
Förvaltningsutskottet som nämnd för särskilda förvaltnings- och verkstäl- lighetsbestyr	27
Arvodestillda förtroendemän m. m.	28
Förvaltningsutskottets och andra nämnders delegationsrätt.....	30
Information till landstingsmännen.....	31
<i>Landstingsutredningen</i>	33
Allmänna synpunkter.....	33
Landstingets verksamhet.....	35
Förvaltningsutskottet och övriga nämnder	40
Information till landstingsmännen.....	47
<i>Remissyttrandena</i>	50
Allmänna synpunkter.....	50
Landstingets verksamhet.....	53
Förvaltningsutskottet och övriga nämnder	56
Information till landstingsmännen.....	60
<i>Departementschefen</i>	62
Allmänna synpunkter.....	62
Landstingets verksamhet.....	63
Förvaltningsutskottet och övriga nämnder	66
Information till landstingsmännen.....	71
<i>Specialmotivering</i>	73
Landstingslagen	73
Sjukvårdslagen.....	90
<i>Departementschefens hemställan</i>	93